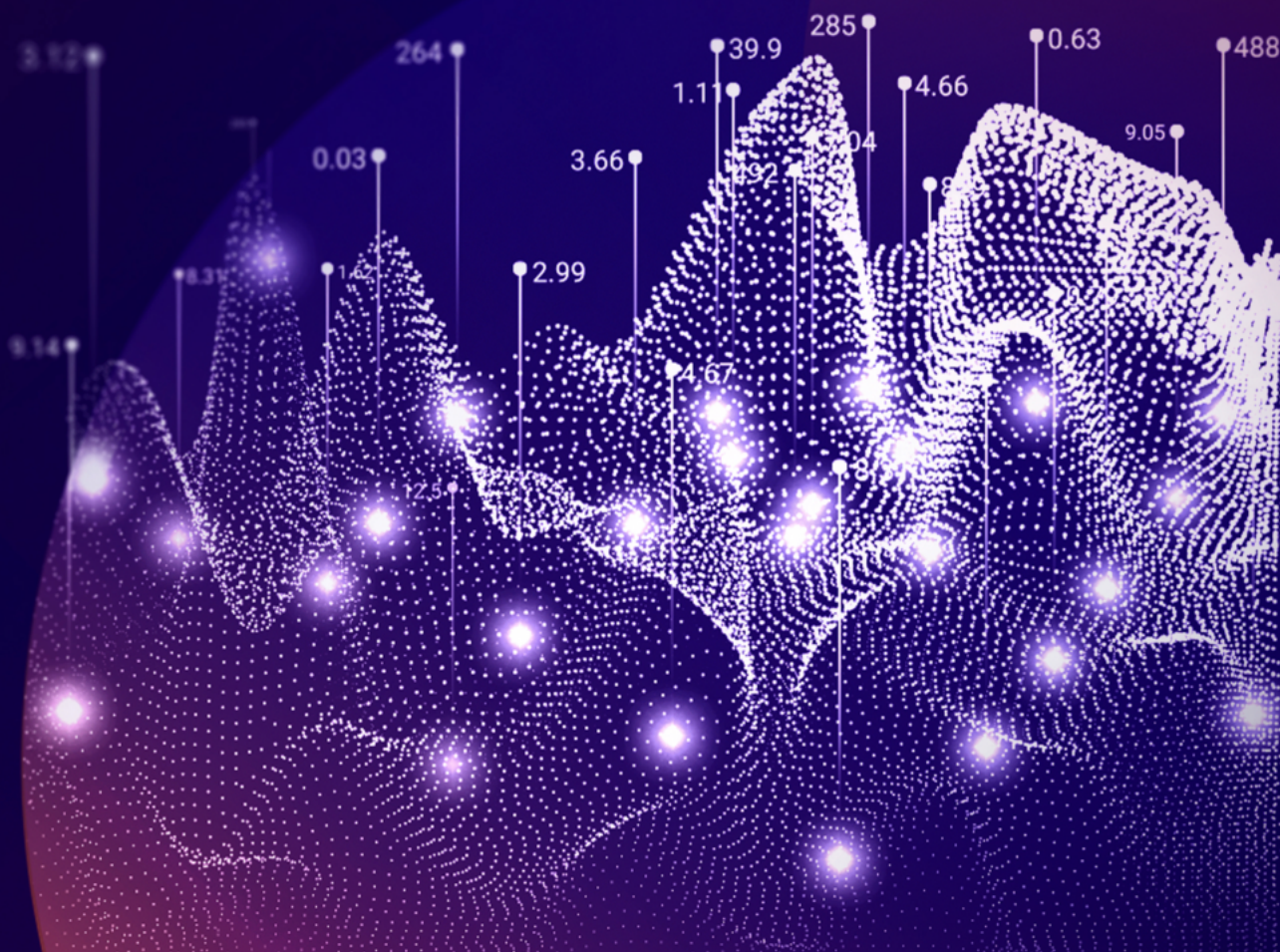

ELENA MÂRZAC, RODICA PANȚA, SANDA SANDU

CARTOGRAFIEREA ASISTENȚEI EXTERNE ÎN SECTORUL DE SECURITATE ȘI APĂRARE AL REPUBLICII MOLDOVA

STUDIU

Chișinău, 2024

Elena Mârzac, Rodica Panța, Sanda Sandu

**CARTOGRAFIERA ASISTENȚEI EXTERNE ÎN SECTORUL
DE SECURITATE ȘI APĂRARE AL REPUBLICII MOLDOVA**

Studiu

Chișinău, 2024

O inițiativă susținută de DCAF - Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate, în cadrul programului „Consolidarea guvernancei sectorului de securitate în Moldova” finanțat de Suedia, și de asemenea cofinanțată de Uniunea Europeană (UE) și Alianța Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

Opiniile exprimate sunt doar ale autorilor și nu reflectă neapărat pozițiile DCAF, UE și ale NATO.

Ne exprimăm înalta considerație și toată gratitudinea noastră pentru suportul acordat în elaborarea acestui Studiu

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mârzac, Elena.

Cartografierea asistenței externe în sectorul de securitate și apărare al Republicii Moldova : Studiu / Elena Mârzac, Rodica Panța, Sanda Sandu. – Chișinău : [S. n.], 2024 (Bons Offices). – 99 p. : tab.

Referințe bibliogr. în subsol. – [100] ex.

ISBN 978-5-36241-163-3.

351.86(478)+327:061.1EU

M 44

CUPRINS:

PARTEA I

Cuvânt înainte	4
Sumar Executiv	6
În loc de Introducere	8
Metodologia	9
1. ROLUL ȘI IMPORTANȚA ASISTENȚEI EXTERNE ÎN GUVERNAREA SECTORULUI DE SECURITATE	12
1.1. Necesitatea asistenței externe pentru dezvoltarea sectorului de securitate și apărare	12
1.2. Specificul asistenței externe pentru sectorul de securitate și apărare	13
2. ANALIZA MECANISMELOR DE ATRAGERE ȘI DE COORDONARE A ASISTENȚEI EXTERNE	19
2.1. Cooperarea bilaterală și multilaterală - instrument de atragere a asistenței externe	23
2.2. Prezentarea mecanismelor și platformelor de coordonare a asistenței externe	23
2.3. Dinamica Proiectelor și Programelor de Cooperarea cu Organizațiile Internaționale în Domeniul Reformei Sectorului de Securitate în Republica Moldova după 24 februarie 2022	38
2.4. Provocările și impedimentele în implementarea proiectelor de asistență externă. Perspective de îmbunătățire	39
3. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	41

PARTEA a II-a

PROIECTE IMPLEMENTATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA CU SUPORTUL FINANCIAR AL PARTENERILOR INTERNAȚIONALI	45
Dezvoltarea capacităților și capabilităților de apărare, transformare și modernizarea sectorului apărării	45
Dezvoltarea politicilor de securitate și apărare, educație de securitate	50
Comunicarea strategică și combaterea dezinformării	52
Guvernarea democratică și dezvoltarea instituțiilor	55
Anticorupție și integritate	60
Securitatea umană: respectarea drepturilor omului, egalitate de gen	63
Dialog și conflict management	66
Afaceri interne, siguranță și gestionarea crizelor și a situațiilor excepționale	68
Securitatea frontierelor	72
Migrația și problema refugiaților	75
Securitatea cibernetică și digitalizarea	78
Securitatea energetică	83
Securitatea mediului	85
Securitatea nucleară	86
Lista proiectelor	88
Lista abrevierilor	97

Cuvânt înainte

Într-o lume marcată de evoluția rapidă a dinamicilor geopolitice și a provocărilor de securitate, sarcina de a înțelege rețeaua complexă a asistenței externe și implicațiile acesteia asupra sectorului de securitate al unei națiuni nu este deloc ușoară. Aș dori să îmi exprim aici sincera apreciere față de autoarele acestui studiu pentru inițiativa de a se aventura în această cercetare, pe un teritoriu marcat de complexitate, opacitate, evoluție rapidă, și care necesită un efort susținut de analiză.

Cartografierea asistenței externe în sectorul de securitate și apărare al Republicii Moldova pune în lumină rolul jucat de comunitatea internațională în consolidarea guvernantei și rezilienței sectorului de securitate în Moldova. Studiul este publicat într-un moment în care astfel de analize sunt foarte necesare. Războiul din Ucraina și crizele pe care acesta le-a generat au scos la iveală vulnerabilități sistemice care au întârziat și au împovărat consolidarea democratică a Moldovei. Decenii de subfinanțare și subestimare a riscurilor de securitate au slăbit capacitățile naționale de apărare, lăsând sectorul de securitate într-o mare nevoie de reformă, modernizare și parteneriate. După februarie 2022, un nou sentiment de urgență a intensificat cererile locale pentru o reformă cuprinzătoare a sectorului de securitate. Comunitatea europeană a mobilizat niveluri fără precedent de atenție, sprijin și finanțare pentru Moldova. Numeroase inițiatives, proiecte și promisiuni de susținere au apărut rapid, oferind resurse, expertiză și sprijin diplomatic pentru reformele pro-europene întreprinse de guvernul moldovean.

Studiul oferă publicului larg o analiză coerentă și bine structurată a asistenței în domeniul securității primite de țară și permite experților interesați să-și aprofundeze înțelegerea interacțiunii cu multiple fațete dintre sectorul de securitate al Moldovei și comunitatea internațională.

Studiul aduce trei contribuții principale la înțelegerea dinamicii de securitate a Moldovei. În primul rând, oferă un volum mare de informații despre proiectele și activitățile în curs de desfășurare care vizează consolidarea capacității de securitate a Moldovei. Autorii oferă mai mult decât o colecție de date și statistici privind proiectele, deoarece definesc dimensiuni ale securității care ajută la cartografierea și clasificarea informațiilor colectate. De la capacitățile de apărare la guvernarea democratică, de la drepturile omului la digitalizare, aceste dimensiuni ale securității ilustrează complexitatea interdisciplinară a sectorului de securitate și invită la o reflecție asupra modului în care diferite inițiatives de securitate și apărare se interconectează și se îmbină cu alte domenii de guvernare, având un impact asupra bunăstării generale a unei societăți. Numărul mare de proiecte și activități documentate aici demonstrează că asistența internațională nu este simbolică și nu este legată exclusiv de apărare, ci reprezintă o forță tangibilă pentru schimbări pozitive, promovând adoptarea normelor și valorilor internaționale legate de drepturile omului, democrație și statul de drept.

În al doilea rând, studiul analizează mecanismele instituite la diferite niveluri pentru a coordona asistența externă. În prezent, Republica Moldova beneficiază de un spectru larg de donatori activi, însă panorama inițiativelor și proiectelor existente este fragmentată, lipsind o integrare cuprinzătoare a eforturilor și rezultatelor dorite. Autorii subliniază faptul că marea provocare constă acum în asigurarea asumării locale a priorităților de intervenție și a unei coordonări eficiente a donatorilor, atât din partea Moldovei, cât și în cadrul comunității internaționale. Autorii deslușesc căile, adesea complicate, prin care asistența ajunge în sectorul de securitate

și explorează mecanismele de comunicare, cooperare și parteneriat între autoritățile moldovenești și partenerii străini.

În al treilea rând, studiul evidențiază rolul primordial al asistenței externe în modelarea destinului țării. Autorii explică modul în care sprijinirea capacității naționale de a asigura guvernarea sectorului de securitate este esențială pentru a menține Moldova pe direcția actuală pro-UE și pentru a atenua riscurile de fragilitate generate de războiul din Ucraina. Prin aceasta, Cartografia plasează asistența internațională pentru sectorul de securitate într-o narațiune mai largă - una a speranței, a parteneriatului și a progresului.

Studiul reprezintă un mic fragment din călătoria unei națiuni spre o mai mare securitate, prosperitate și stabilitate, și se focalizează pe sprijinul acordat de partenerii săi externi în acest parcurs. Cu aceste contribuții și perspective valoroase, Cartografia se adresează unui public divers, atât din cadrul comunității locale, cât și internaționale.

Sunt convinsă că informațiile prezentate aici nu numai că vor îmbogăți discursul academic, dar vor oferi, de asemenea, o bază solidă pentru luarea deciziilor și formularea politicilor în cunoștință de cauză. Și, fiind un exercițiu reușit de deschidere și transparență, va contribui la consolidarea încrederii publice. Mai buna informare a publicului despre angajamentul Occidentului față de reziliența democratică a țării poate consolida convingerea cetățenilor moldoveni că Occidentul este un aliat de încredere, angajat să susțină valorile comune ale democrației, păcii și prosperității.

DCAF a sprijinit acest studiu de cercetare în contextul parteneriatului său mai larg cu Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), în cadrul implementării programului „Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Moldova”, care este finanțat cu amabilitate de Suedia.

Programul ajută organizațiile societății civile și experții independenți să contribuie la o dezbatere publică mai bine informată privind problemele de securitate și să promoveze valorile și principiile bunei guvernări în sectorul de securitate.

Dr. Teodora Fuior
Manager principal de program, DCAF

Sumar executiv

În 2022 Republica Moldova a trecut prin cele mai mari provocări la adresa securității naționale, determinate de destabilizarea sistemului de securitate regională și mondială. Odată cu declanșarea războiului din Ucraina s-au intensificat amenințările hibride care au alimentat o serie de crize de ordin social, umanitar, economic, energetic și de securitate și au avut un impact negativ asupra cetățenilor.

Pentru a face față acestor provocări și pentru a asigura stabilitatea și securitatea sa, Republica Moldova a căutat sprijin și parteneriate externe. Necesitatea și importanța asistenței externe și a parteneriatelor în gestionarea sectorului de securitate și apărare în Republica Moldova nu pot fi subestimate, deoarece acestea joacă un rol crucial în dezvoltarea și consolidarea capacităților sale de securitate, apărare și în promovarea valorilor democratice. Asistența externă este primordială pentru instituțiile guvernamentale, reieșind din insuficiența de resurse alocate din bugetul de stat pentru îmbunătățirea și consolidarea capacităților, dotarea și îmbunătățirea infrastructurii.

Securitatea Republicii Moldova este o preocupare majoră, dat fiind contextul geopolitic delicat în care se află. Prin urmare, cooperarea cu parteneri internaționali, inclusiv UE, NATO, OSCE și actori bilaterali precum SUA, România, Marea Britanie este vitală pentru a consolida securitatea și a răspunde eficient provocărilor actuale. Această cooperare implică o serie de mecanisme și instrumente, de la dialog politic și cooperare practică până la implementarea de proiecte concrete și schimbul de expertiză. Este important ca Moldova să continue să colaboreze strâns cu partenerii săi internaționali pentru a-și întări capacitatea de a gestiona provocările de securitate și a contribui la stabilitatea regională și globală.

De asemenea, parteneriatele cu organizații internaționale, cum ar fi NATO și UE, aduc avantaje semnificative pentru Republica Moldova. Aceste organizații oferă sprijin în dezvoltarea securității și în promovarea reformelor în sectorul securității și apărării. Aderarea la programe de parteneriat, cum ar fi Parteneriatul pentru Pace al NATO, a contribuit la îmbunătățirea interoperabilității forțelor armate moldovenești și la consolidarea standardelor internaționale în sectorul de securitate și apărare.

Un alt aspect crucial al asistenței externe și al parteneriatelor este promovarea valorilor democratice și a bunei guvernări în sectorul de securitate și apărare. Într-o democrație, controlul civil asupra forțelor armate și agențiilor de aplicare a legii este esențial pentru menținerea echilibrului și pentru evitarea abuzurilor de putere. Asistența și consultarea din partea partenerilor internaționali în promovarea transparenței, responsabilității și a respectului pentru drepturile omului în sectorul de securitate și apărare sunt de o importanță crucială pentru Republica Moldova.

Coordonarea între actorii interni și externi este cheia succesului în gestionarea asistenței externe. Republica Moldova a stabilit mecanisme care include reprezentanți din diverse ministere și organizații internaționale. Aceste mecanisme au scopul de a facilita comunicarea, schimbul de informații și coordonarea proiectelor. De asemenea, se dezvoltă planuri strategice instituționale și documente de politici care să asigure coerența și eficacitatea asistenței externe. În cadrul Ministerelor, precum Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Ministerul Sănătății și altele au fost create Direcții care sunt responsabile de coordonarea asistenței externe, acestea au rolul de a atrage și negocia proiectele de asistență

externă și de a corela necesitățile instituționale cu prioritățile strategice naționale și internaționale.

În Republica Moldova, Ministerul Finanțelor este responsabil de mecanismul de coordonare și management al asistenței externe și îndeplinește rolul de punct unic de contact/control în relația cu partenerii externi de dezvoltare și autoritățile publice privind propunerile de proiecte/programe de asistență externă. Prin intermediul Platformei pentru Gestionarea Asistenței Externe are loc schimbul de informații operațional privind proiectele de asistență implementate.

Asistența externă este oferită beneficiarilor din Republica Moldova pe următoarele dimensiuni: dezvoltarea capacităților și capabilităților de apărare, transformarea modernizarea sectorului apărării, inclusiv dezvoltarea politicilor de securitate și apărare, educație de securitate; guvernarea democratică, dezvoltarea instituțiilor, anticorupție și integritate; securitatea umană, dialog și managementul conflictelor, afaceri interne, securitatea frontierelor, siguranță și gestionarea crizelor, gestionarea situațiilor excepționale; migrație și problema refugiaților; securitatea cibernetică; securitatea mediului înconjurător; securitatea nucleară.

Criza de securitate cu care se confruntă comunitatea internațională oferă oportunități Republicii Moldova pentru procesul de transformare al Armatei Naționale nu numai prin programele NATO, dar și ale Uniunii Europene, de asemenea, prin cooperarea bilaterală (cu România, SUA, Franța, Germania, etc.), deoarece disponibilitatea partenerilor de a oferi asistență a crescut simțitor.

Republica Moldova a experimentat o schimbare majoră în dinamica cooperării sale cu organizațiile internaționale post februarie 2022. Aceasta s-a materializat într-o intensificare a proiectelor și programelor, o focalizare crescută pe securitate, refugiați, management-ul frontierei și o cooperare sporită cu partenerii externi. Contextul regional tensionat a pus în lumină importanța consolidării relațiilor externe și adaptării continue la schimbările din sfera securității.

Moldova a dezvoltat mecanisme semnificative pentru atragerea, gestionarea și coordonarea asistenței externe în sectorul de securitate. Cu toate acestea, eficacitatea acestor mecanisme trebuie să fie în mod constant evaluată și îmbunătățită pentru a asigura utilizarea eficientă a resurselor și pentru a atinge obiectivele de securitate și apărare ale țării. Este crucial să se mențină transparența și responsabilitatea în acest proces și să se continue colaborarea strânsă cu partenerii internaționali pentru a asigura securitatea și stabilitatea în regiune. Recomandăm implementarea următoarelor politici:

- Adaptarea asistenței externe la specificul și nevoile reale ale Republicii Moldova, evitând aplicarea de soluții standard sau copierea unor modele care nu se potrivesc contextului local.
- Accentul ar trebui pus pe construirea unei capacități interne robuste, oferind formări și instruire pentru personalul instituțiilor de securitate, astfel încât să poată gestiona eficient resursele și competențele acumulate.
- Îmbunătățirea mecanismului de coordonare a asistenței externe, asigurându-se că resursele sunt alocate eficient și că există o sinergie între diferite programe și inițiative.

- Asigurarea unui nivel mai înalt de transparență cu privire la modul în care sunt cheltuite fondurile externe și măsurarea impactului acestora. Aceasta ar crește încrederea publicului și ar asigura o mai bună responsabilitate a rezultatelor.
- Implicarea societății civile și încurajarea unei colaborări mai strânse cu organizațiile din societatea civilă, care pot oferi feedback valoros, monitoriza implementarea reformelor și identifica domeniile de îmbunătățire.
- Realizarea de evaluări periodice ale impactului și eficienței asistenței externe, cu scopul de a ajusta și recalibra acțiunile în funcție de schimbările din mediul de securitate și de nevoile emergente ale Republicii Moldova.

Asistența externă și parteneriatele internaționale sunt vitale pentru consolidarea securității naționale a Republicii Moldova. Acestea sprijină eforturile de reintegrare a țării, îmbunătățesc cooperarea externă, fortifică securitatea frontierelor și consolidează capacitatea de intelligence. În acest sens, este imperativ ca Republica Moldova să continue să dezvolte și să consolideze relațiile cu partenerii internaționali și să beneficieze de asistența necesară pentru a face față provocărilor de securitate cu care se confruntă.

În loc de introducere

Într-un context global din ce în ce mai interconectat și complex, buna guvernare a sectorului de securitate a devenit fundamentală în menținerea stabilității și dezvoltării unei națiuni. Republica Moldova se confruntă cu provocări unice care necesită o atenție sporită în domeniul securității. Acest studiu își propune să prezinte o cartografiere a Asistenței Externe pentru sectorul de securitate și apărare în Republica Moldova, oferind o perspectivă vastă asupra necesității asistenței externe în mediul actual al securității, principalilor parteneri implicați și a platformelor de suport create pentru acest scop.

Confluența de factori precum războiul brutal al Rusiei împotriva Ucrainei, conflictul înghețat, aspirațiile europene și presiunile externe fac ca guvernarea eficientă a sectorului de securitate să fie o necesitate stringentă. Războiul din Ucraina reprezintă o schimbare semnificativă în echilibrul regional de securitate, amplificând nevoia de asistență externă și cooperare multilaterală.

În ultimii ani, asistența externă a devenit o componentă esențială a eforturilor de consolidare a securității naționale și de integrare europeană a țării. Cu toate acestea, coordonarea, implementarea și monitorizarea acestei asistențe rămân o provocare, dat fiind pluralitatea actorilor implicați și specificul fiecărei instituții beneficiare. *Scopul prezentului studiu este de a oferi o imagine de ansamblu asupra mecanismelor și beneficiilor acestei asistențe, identificând totodată provocările și perspectivele de îmbunătățire.*

Acest studiu explorează asistența externă în sectorul de securitate și apărare în Republica Moldova, punând accent pe asistența externă furnizată de actori bilaterali și multilaterali. Studiul se concentrează pe cinci componente și domenii - cheie: militar și de apărare, managementul conflictului, modernizarea afacerilor interne și securitatea umană, ecologică și cibernetică. Aceste domenii sunt susținute prin diverse mecanisme de asistență internațională, care se manifestă într-o manieră multidimensională.

Asistența externă în securitate și apărare este examinată nu doar ca o componentă a programării de ajutor din partea donatorilor, dar și ca un instrument al politicii externe, cu implicații de lungă durată, pentru stabilitatea și securitatea Republicii Moldova. Acest studiu

vizează a oferi un cadru analitic pentru înțelegerea complexităților legate de cartografierea asistenței externe pentru guvernarea sectorului de securitate în Republica Moldova. Prin intermediul unei abordări multidisciplinare, studiul urmărește să faciliteze un dialog constructiv între donatori, beneficiari și alte părți interesate, și să contribuie la eforturile de consolidare a securității și stabilității în regiune.

În plus, studiul oferă o serie de recomandări pentru o implementare mai eficientă a asistenței pentru securitate și apărare. Acestea includ sugestii referitoare la îmbunătățirea alinierii și coordonării asistenței internaționale, precum și adoptarea unei abordări holistice și cuprinzătoare a reformei, care să respecte principiul suveranității și proprietății locale în procesul de schimbare.

Metodologia

Acest studiu se bazează pe o metodologie riguroasă, ce îmbină metode de colectare a datelor calitative și cantitative pentru a examina complexitatea implicată în asistență internațională pentru guvernarea sectorului de securitate în Republica Moldova. Instrumentele de cercetare utilizate includ analiza documentară, examinarea legislativă, cercetarea de teren, interviuri semistructurate, chestionare adresate atât instituțiilor guvernamentale, cât și donatorilor, partenerilor și o analiză cuprinzătoare a seturilor de date referitoare la asistența externă. Documentele analizate includ diverse rapoarte și studii provenind de la instituții guvernamentale, organizații internaționale, fundații, think-tank-uri și instituții academice.

În total, au fost realizate 15 interviuri cu experți din societatea civilă, oficiali de la instituții statale și reprezentanți ai ambasadelor, organizațiilor internaționale active în Republica Moldova. Aceste interviuri, efectuate în limbile română și engleză, s-au concentrat pe întrebări legate de obiectivele și activitățile în sectorul de securitate și apărare, precum și pe întrebări mai specifice despre configurarea agendei donatorilor, dinamica proiectelor și programelor, coordonarea asistenței și implicarea locală. Interviurile au avut un caracter semistructurat, permițând răspunsuri atât la întrebări specifice, cât și la unele discuții libere pe teme relevante.

Scopul acestor interviuri a fost de a identifica mecanismele de comunicare și coordonare a asistenței între donatori și beneficiari, și a dobândi o mai bună înțelegere a modului în care asistența pentru securitate și apărare poate fi optimizată în contextul specific al Republicii Moldova, abordând provocări și oportunități la nivel local și internațional.

De asemenea, au fost utilizate chestionarele pentru a colecta informație de la societatea civilă, oficiali de la instituții statale și reprezentanți ai ambasadelor, organizațiilor internaționale active în Republica Moldova. Chestionarul a fost compus din întrebări privind proiectele de asistență externă implementate, dinamica asistenței, mecanismele de oferire ale acestora și provocările în domeniul.

Am colectat și analizat date cantitative privind asistența externă primită de Republica Moldova pentru securitate și apărare pentru perioada 2022-2023, dar și cele în curs de derulare. Aceasta a inclus, dar nu s-a limitat la, bugetele alocate, sursele de finanțare, parteneri, proiectele specifice, scopul și obiectivele. Informațiile au fost colectate de pe platforma pentru gestionarea asistenței externe, informația privind suportul oferit de agenții

donatoare în sectorul de securitate și apărare¹. Informația din cadrul Platformei pentru gestionarea asistenței externe nu reflectă tot spectrul de programe și proiecte implementate cu suportul donatorilor externi, din considerentul că o parte din informație este sensibilă și confidențială.

Au fost organizate sesiuni de validare a rezultatelor studiului cu donatori și instituțiile beneficiare și implementatoare ale proiectelor de asistență.

Informația reflectată provine din surse publice, nu au fost incluse date confidențiale sau date care sunt sub parafa secret. În studiu este prezentată lista principalelor proiecte (implementate în perioada 2022 - prezent), dar și cele planificate pentru a fi realizate în viitorul apropiat, colectate din surse disponibile în spațiul public și din chestionarele/interviurile organizate în cadrul elaborării studiului.

Studiul încearcă să ofere o imagine holistică a contextului, provocărilor și oportunităților legate de asistența internațională pentru securitate și apărare în Republica Moldova și să formuleze recomandări informate și relevante pentru toate părțile interesate.

Categoriile în care au fost încadrate proiectele au fost identificate în urma analizei domeniilor incluse în prima ediție a studiului privind cartografierea asistenței externe în guvernarea sectorului de securitate în Republica Moldova². Domeniile au fost extinse în urma evaluării domeniilor care au devenit de o importanță majoră pentru Republica Moldova în urma războiului Rusiei împotriva Ucrainei.

Studiul surprinde intersecția dintre o varietate de proiecte din sectorul de securitate și apărare. Un număr mare de proiecte sunt transversale și pot fi incluse în mai multe categorii, însă acestea au fost încadrate în categoria cea mai relevantă, conform descrierii obiectivelor și scopului acestora. Proiectele care au ca obiectiv întărirea capacității de guvernare și control democratic, transparența și responsabilitatea în sectorul de securitate sunt incluse acolo unde este relevant. O parte din proiecte sunt transversale și pot fi incluse în mai multe categorii, însă acestea au fost incluse în categoria cea mai relevantă, analizând obiectivele și scopul.

Partea a II-a a studiului prezintă lista principalelor proiecte (implementate în perioada 2022 - noiembrie 2023) aflate în derulare, precum și cele planificate a fi implementate în viitorul apropiat, disponibile din surse publice.

Limitări în cercetare

Există numeroase constrângeri și limitări ce merită a fi menționate, cu scopul de a înțelege procesele de colectare a datelor și analiza acestora. În etapa de colectare a datelor, am identificat principalele limitări ca fiind potențiala suprapunere a informațiilor despre proiecte și/sau programe atribuită utilizării multiplelor surse de date deschise. Unele dintre aceste surse pot face referire la aceleași proiecte sau programe, dar cu denumiri variate. Am încercat

¹ Platforma pentru gestionarea asistenței externe. <https://amp.gov.md>.

²Elena Mârzac, Viorel Cibotaru, Sanda Sandu, Rosian Vasiloii. Asistența externă în reforma sectorului de securitate din Republica Moldova. Chișinău: 2018

să minimizăm acest risc prin aplicarea triangulației datelor din diferite surse pentru a obține o înțelegere mai amplă.

O constrângere majoră în faza de colectare a datelor a fost volumul mare de date culese și prelucrarea lor într-un timp restrâns și dificultățile asociate accesării informațiilor detaliate despre diverse activități ale programului. Validarea detaliilor prezentate în sursele deschise, cum ar fi durata și bugetele alocate, este adesea dificilă.

Totodată, datorită preocupărilor legate de confidențialitate, anumite informații colectate despre diverse programe nu au fost integrate în raportul final. Deși am încercat să documentăm majoritatea programelor și proiectelor active în Republica Moldova, anumite entități și donatori contactați au ales să nu participe la procesul de cartografiere. Este esențial să subliniem că acest raport se bazează exclusiv pe informațiile accesibile echipei de cercetare și, prin urmare, nu se sugerează că este exhaustiv în reprezentarea tuturor proiectelor sau programelor din sectorul de apărare și securitate în Moldova.

CAPITOLUL 1. ROLUL ȘI IMPORTANȚA ASISTENȚEI EXTERNE PENTRU SECTORUL DE SECURITATE ȘI APĂRARE

1.1. Necesitatea asistenței externe pentru dezvoltarea sectorului de securitate și apărare

Invazia militară a Rusiei în Ucraina a avut implicații semnificative asupra naturii și orientării asistenței externe acordate Republicii Moldova. A survenit o recunoaștere a vulnerabilității Republicii Moldova în fața potențialelor amenințări externe, având în vedere proximitatea geografică a războiului și interesele geopolitice ale actorilor internaționali în regiune. A crescut nevoia de a asigura stabilitatea, securitatea și suveranitatea Republicii Moldova în fața amenințărilor și războiului hibrid. Acest lucru s-a reflectat în creșterea și diversificarea asistenței pentru consolidarea capacităților de apărare și securitate, formarea forțelor de ordine și consolidarea controlului la frontiera moldo-ucraineană. Republica Moldova a beneficiat și continuă să primească asistență din partea mai multor actori internaționali, inclusiv Uniunea Europeană, Statele Unite, NATO, agențiile specializate ale Națiunilor Unite, organizații guvernamentale și non-guvernamentale. Fiecare dintre acești parteneri vine cu propriul set de priorități și metode, făcând coordonarea un element-cheie în maximizarea eficacității asistenței.

Republica Moldova deja abordează multe din aspectele pregătirii sistemului național de securitate și apărare. Ea își diversifică sursele de energie, investește mai mult în apărare, intensifică relațiile cu partenerii, încearcă să îmbunătățească comunicarea strategică pentru a expune vulnerabilitățile și propaganda Rusiei. Dar cel mai important este, probabil, efortul de a îmbunătăți reziliența națională. Acesta este un aspect foarte important, care durează și necesită mult efort, dar care cu siguranță va face Republica Moldova mai puțin vulnerabilă influenței Rusiei.

Necesitățile instituționale³

Ministerul Apărării deține o poziție cheie în promovarea colaborării între partenerii internaționali și instituțiile naționale, fiind interlocutorul principal pentru toate chestiunile legate de apărarea națională. Cooperarea internațională pe această dimensiune este importantă pentru sporirea capacității de apărare a statului, nu doar din cauza bugetului modest pentru apărare, dar și din perspectiva participării Armatei Naționale în misiuni și operații internaționale de menținere a păcii. Suportul partenerilor este fundamental și pentru implementarea reformelor instituționale, cu accent pe îmbunătățirea managementului, reducerea corupției și consolidarea transparenței.

Biroul Politici de Reintegrare subliniază importanța asistenței externe și a parteneriatelor internaționale pentru gestionarea proceselor și activităților legate de reintegrarea țării. Aceasta include nu doar negocierile pentru reglementarea pașnică a conflictului transnistrean, ci și proiecte implementate pe ambele maluri ale Nistrului cu suportul financiar al entităților internaționale și al statelor partenere. Asistența externă este esențială pentru fortificarea legăturilor între cele două maluri, consolidând astfel spațiile naționale unice pe întreg teritoriul țării.

³Necesitățile instituționale au fost identificate în urma interviurilor și chestionarelor completate de către instituțiile guvernamentale.

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) joacă un rol crucial în facilitarea cooperării între partenerii externi și instituțiile naționale, în special în domeniul asistenței externe și parteneriatelor. Acest lucru este esențial, deoarece instituțiile naționale beneficiază direct de suportul oferit și de implementarea proiectelor.

Ministerul Afacerilor Interne (MAI) subliniază necesitatea asistenței externe din cauza insuficienței resurselor alocate din bugetul de stat pentru dotarea și îmbunătățirea infrastructurii MAI și a subdiviziunilor subordonate acesteia. Asistența tehnică, expertiza, instruirile și studiile finanțate din surse externe sunt vitale pentru dezvoltarea instituțională a MAI.

Poliția de Frontieră accentuează necesitatea consolidării sistemului de securitate națională, inclusiv componenta securității frontierei. Asistența externă este imperativă pentru îmbunătățirea și consolidarea capacităților Poliției de Frontieră, având în vedere austeritatea bugetului național.

Serviciul de Informații și Securitate (SIS) recunoaște importanța cooperării în activitatea de intelligence, în special într-o eră a interdependențelor, globalizării, digitalizării și a provocărilor de securitate tot mai complexe. Cooperarea, schimbul de date, metodele și bunele practici, realizarea de operațiuni comune cu partenerii externi sunt esențiale pentru prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor de securitate.

1.2. Specificul asistenței externe pentru sectorul de securitate și apărare

Conform Reglementării cadrului instituțional și mecanismului de coordonare și management al asistenței externe⁴, asistența externă cuprinde atât asistența financiară cât și cea tehnică acordată Republicii Moldova, Guvernului și/sau altor autorități publice de către comunitatea creditorilor/donatorilor;

- **Asistența (cooperare) financiară** – suport financiar sub formă de împrumuturi, granturi, inclusiv livrări de bunuri și/sau lucrări pentru implementarea proiectelor/programelor;
- **Asistența (cooperare) tehnică** – suport sub formă de transfer de cunoștințe, inclusiv tehnologii, metodologii și tehnici în cadrul proiectelor/programelor prin instruire, dezvoltarea resurselor umane, cercetare, costurile căreia sunt acoperite de către donatori. Aceasta presupune, între altele, diverse proiecte sociale, prevăzute pentru întărirea capacităților autorităților centrale și locale și pentru consolidarea societății civile sau ca suport pentru pregătirea și implementarea unor proiecte investiționale.

Există și asistența externă primită sub formă de donații, ajutoare umanitare, mijloace filantropice și sponsorizări; sau cea acordată direct sectorului privat, asistența externă acordată de organizațiile non-guvernamentale internaționale, precum și asistența externă primită de organizațiile non-guvernamentale înregistrate în Republica Moldova,

Actorii internaționali implicați în dezvoltarea sectorului de securitate contribuie cu un spectru larg de mandate și expertize, prin diferite forme de asistență tehnică și financiară, abordând aspecte precum justiția, combaterea corupției, poliția, apărarea, drepturile omului și

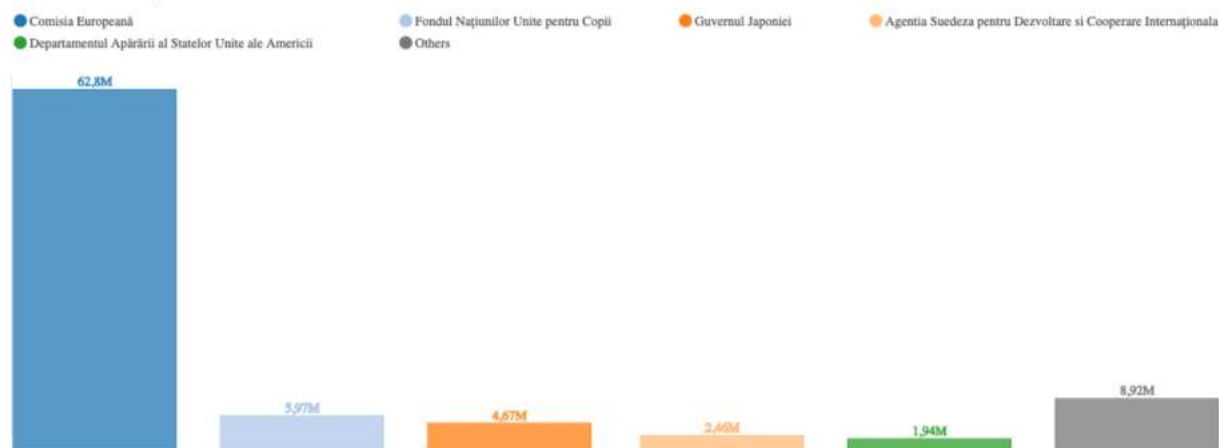
⁴Hotărâre Nr. 377 din 25-04-2018 cu privire la reglementarea cadrului instituțional și mecanismului de coordonare și management al asistenței externe, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117564&lang=ro

buna guvernare. O componentă esențială pentru eficacitatea asistenței o reprezintă supravegherea civilă și participarea democratică.

Programele care beneficiază de sprijin extern dezvoltă capacitatea statului de a crea și utiliza instrumente politice care permit atenuarea vulnerabilităților și o mai eficientă prevenire și soluționarea amenințărilor la adresa securității naționale.

TOP AGENȚII DONATOARE

Angajamente Actuale: 86,7M EUR

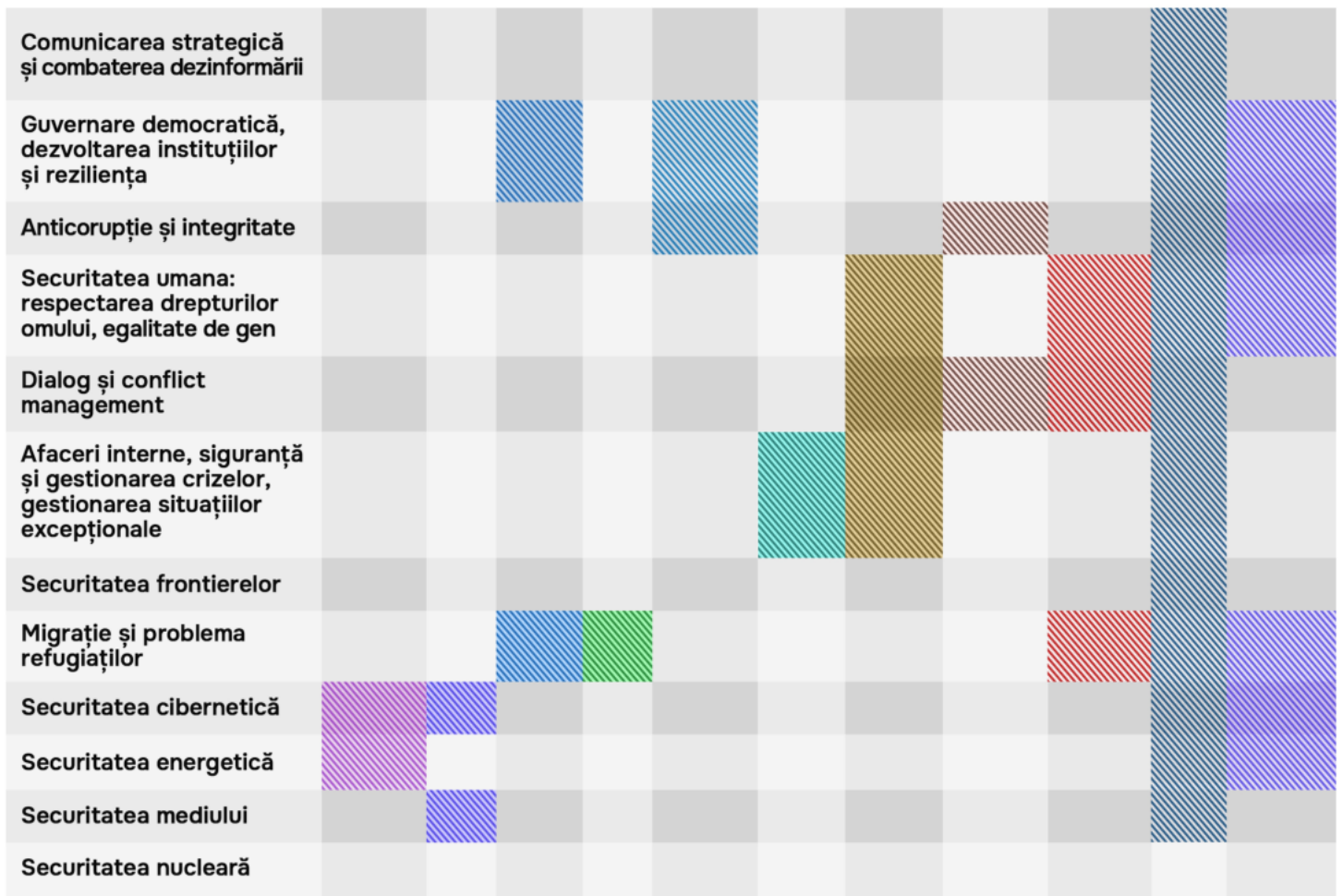

Sursa: Platforma pentru gestionarea asistenței externe. Informația privind suportul oferit de agenții donatoare în sectorul de securitate și apărare, <https://amp.gov.md>

Recent, contextul geopolitic tensionat, marcat în mod semnificativ de războiul din Ucraina, a generat o schimbare notabilă în dinamica oferirii asistenței externe în sectorul securității și apărării în Republica Moldova. Acesta a condus la apariția unor noi donatori internaționali, determinați să contribuie la consolidarea capacității naționale de răspuns în fața provocărilor. În acest sens, necesitatea suportului umanitar și a altor forme de asistență a devenit imperativă, având ca obiectiv principal gestionarea eficientă a multiplelor crize cu care se confruntă țara. Printre donatori observăm Japonia și Danemarca.

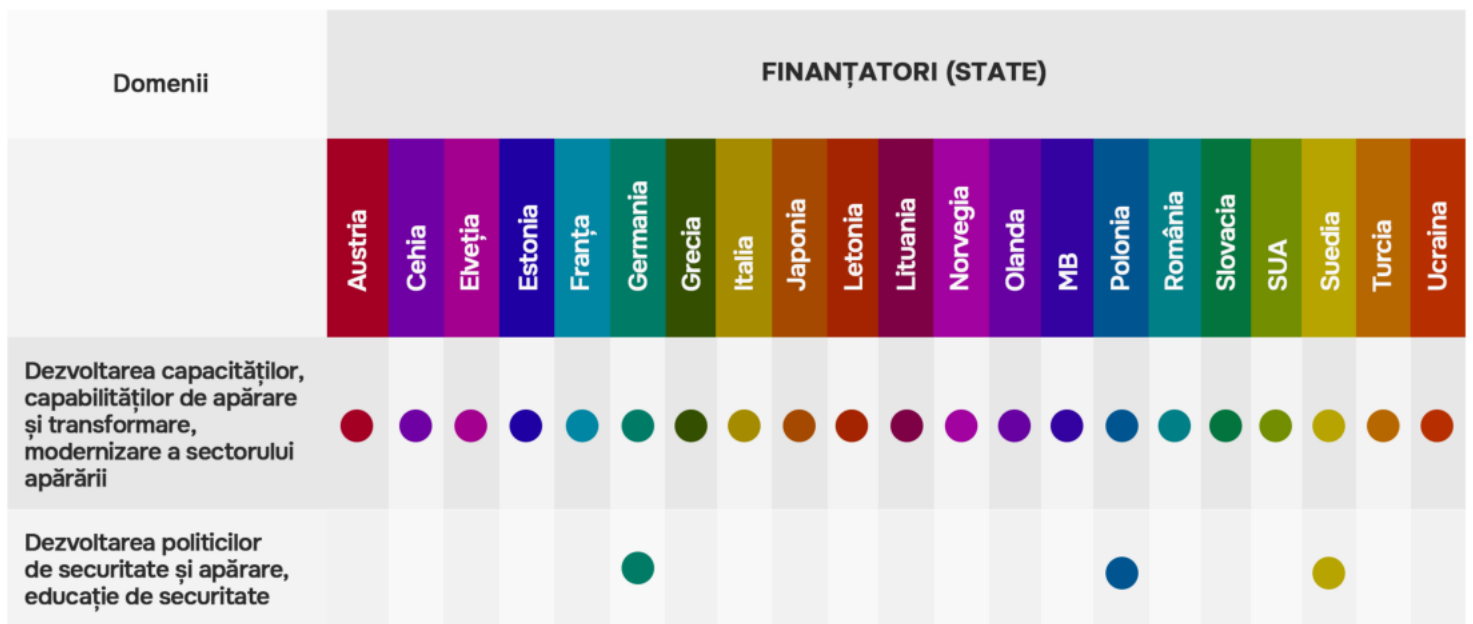
Tabel: Domeniile și organizațiile care oferă asistență externă Republicii Moldova în domeniul securității și apărării

Domenii	FINANȚATORI (ORGANIZAȚII)										
	BERD	BM	CE	FFP	NATO	OMV	ONU	OSCE	PNUD	UE	USAID
Dezvoltarea capacităților, capabilităților de apărare, transformare și modernizarea sectorului apărării					■			■		■	
Dezvoltarea politicilor de securitate și apărare, educație de securitate									■	■	

Sursa: Elaborate de autoare

Tabel: Domeniile și statele care oferă asistență externă Republicii Moldova în domeniul securității și apărării

	Austria	Cehia	Elveția	Estonia	Franța	Germania	Grecia	Italia	Japonia	Letonia	Lituania	Norvegia	Olanda	MB	Polonia	România	Slovacia	SUA	Suedia	Turcia	Ucraina
Comunicarea strategică și combaterea dezinformării						●											●		●		
Guvernare democratică, dezvoltarea instituțiilor și reziliența						●									●		●				
Anticorupție și integritate						●												●			
Securitatea umana: respectarea drepturilor omului, egalitate de gen			●			●			●										●		
Dialog și conflict management						●															
Afaceri interne, siguranță și gestionarea crizelor, gestionarea situațiilor excepționale	●		●			●						●				●	●				
Securitatea frontierelor																		●			
Migrație și problema refugiaților	●							●	●					●	●						
Securitatea cibernetică				●		●								●					●		
Securitatea energetică																		●			
Securitatea de mediu																	●		●		
Securitate nucleară												●		●				●			

Sursa: Elaborate de autoare

- **Consolidarea democrației și statului de drept:** Asistența externă s-a concentrat și mai mult pe consolidarea instituțiilor democratice, menținând Republica Moldova pe calea reformelor și apropiind-o de valorile europene. S-a pus accent pe justiție, combaterea corupției și asigurarea unui mediu media liber și pluralist.
- **Sprijin economic:** În contextul sancțiunilor impuse Rusiei și a potențialelor represalii economice asupra țărilor care se aliniază cu Occidentul, a crescut sprijinul economic pentru Moldova. Inițiativele precum acordul de liber schimb cu UE au fost promovate activ, oferind Moldovei acces la piețe noi și diversificate.

- **Energie și diversificare:** Dependența Republicii Moldova de Rusia în ceea ce privește energia a fost identificată ca un punct vulnerabil. Astfel, asistența externă a inclus proiecte care promovează diversificarea surselor de energie și interconectarea cu rețelele europene.
- **Diplomație și mediere:** Republica Moldova a primit și sprijin în cadrul inițiativelor menite să asigure stabilitatea regională și securitatea frontierei moldo-ucrainene. Acesta a inclus și eforturi de a avansa rezolvarea conflictului înghețat din Transnistria.
- **Sprijin umanitar:** În contextul deplasărilor masive de populație și refugiați din Ucraina în urma războiului, a existat și un sprijin crescut pentru a ajuta Republica Moldova să gestioneze fluxurile de refugiați și pentru a se asigura că acestea sunt integrate corespunzător în societate și drepturile sunt respectate.
- **Dezvoltarea capacităților de apărare:** Criza de securitate cu care se confruntă comunitatea internațională oferă oportunități Republicii Moldova pentru procesul de transformare al Armatei Naționale prin programele NATO, ale Uniunii Europene și, de asemenea, prin cooperarea bilaterală (cu Austria, Japonia, Cehia, Elveția, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Regatul Țărilor de Jos, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, România, Slovacia, Statele Unite ale Americii, Suedia, Turcia, Ucraina, SUAetc.), deoarece disponibilitatea partenerilor de a oferi asistență a crescut simțitor.

Partenerii au dat dovadă angajamentului față de consolidarea capacităților Forțelor Armate ale Republicii Moldova de a spori securitatea națională, stabilitatea și reziliența în sectorul apărării. Astfel, bazată pe avansarea procesului de reformare și modernizare a sectorului de securitate și apărare națională, în conformitate cu noile evoluții și cerințe ale mediului de securitate. Scopurile sunt: dezvoltarea capacităților Republicii Moldova de apărare și securitate, consolidarea rezilienței instituțiilor democratice și creșterea nivelului interoperabilității militare.

Tabel: Modalitățile și domeniile de suport ale partenerilor care oferă asistență externă Republicii Moldova

	Modalități de suport	Domenii
DONATORI (asistență bilaterală și multilaterală)	Coordonare	<ul style="list-style-type: none"> • Managementul conflictelor • Controlul armelor • Drepturile omului și democratizarea • Combaterea traficului de ființe umane și violența • Egalitatea de gen și combaterea Discriminării
	Consolidare de capacități	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma penitenciarelor • Reforma justiției • Reforma poliției • Anti-corupția și integritatea

DONATORI (asistență bilaterală și multilaterală)	Suport instituțional	· Drepturile omului și democratizarea · Combaterea traficului de ființe umane și violența · Egalitatea de gen și combaterea discriminării
	Suport legislativ	

Sursa: Tabelul a fost elaborat de autoare

- **Beneficiarii proiectelor în domeniul securității și apărării** sunt instituțiile guvernamentale (Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Poliția de Frontieră, Serviciul Vamal, Serviciul de Informații și Securitate, Biroul Politici de Reintegrare, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene) organizații non-guvernamentale care activează în domeniu (Promolex, IPRE, PISA, Institutum Virtutes Civillis etc), universitățile din țară sau sectorul privat.

În acest context, asistența externă și parteneriatele internaționale au devenit esențiale pentru întărirea și consolidarea securității naționale a Republicii Moldova. Guvernarea sectorului de securitate este un proces complex și multidimensional, care necesită o abordare coerentă și integrată. Este imperativ ca Republica Moldova să dezvolte mecanisme eficiente pentru planificarea, implementarea, monitorizarea și asimilarea asistenței externe în acest context.

CAPITOLUL 2. ANALIZA MECANISMELOR DE ATRAGERE ȘI DE COORDONARE A ASISTENȚEI EXTERNE

În acest capitol vă prezentăm o analiză panoramică a principalilor donatori implicați în sectorul de securitate și apărare. Vom aprofundași discuția pe tema coordonării asistenței internaționale, identificând provocările și punctele de convergență sau divergență dintre donatori și beneficiari. În final prezentăm o evaluare a impactului asistenței internaționale asupra GSS în Republica Moldova.

Într-un mediu global din ce în ce mai interconectat, colaborarea și parteneriatele devin vitale pentru succesul oricărei instituții. Asistența externă și parteneriatele strategice sunt nu doar benefice, ci adesea și esențiale pentru a răspunde provocărilor complexe și multifactoriale ale lumii moderne.

Situația actuală, marcată de schimbări rapide în tehnologie, geopolitică și climă socială, aduce cu sine o serie de necesități și cerințe noi. În acest context, asistența externă devine crucială pentru a asigura expertiza tehnică, finanțarea și resursele care ar putea fi altfel inaccesibile. Parteneriatele, fie ele cu alte instituții publice, sectorul privat sau organizații non-guvernamentale, pot oferi acces la rețele, know-how și oportunități de inovare.

În ce privește necesitățile actuale, acestea pot varia de la consolidarea infrastructurii tehnologice până la dezvoltarea de programe de formare pentru personal, sau la abordarea problemelor sociale complexe care necesită o abordare multidisciplinară. Asistența externă și parteneriatele permit, de asemenea, un schimb de bune practici și o adaptare mai rapidă la normele și standardele internaționale.

Prin urmare, asistența externă și parteneriatele nu sunt doar o modalitate de a îmbunătăți eficiența și eficacitatea instituțională, ci și un mijloc de a răspunde în mod proactiv la oportunitățile și provocările emergente, îmbogățind astfel capacitatea instituțională de a servi interesele și nevoile publicului.

Într-o lume globalizată, niciun stat nu își poate asigura securitatea în mod izolat. Asistența externă, fie ea financiară, tehnică sau operațională, este adesea indispensabilă pentru consolidarea securității. Această asistență externă nu doar că îmbunătățește capacitățile individuale, dar ajută și la integrarea mai eficientă în sisteme de securitate colectivă.

Instituțiile de stat colaborează cu organizații internaționale, parteneri bilaterali/multilaterali și ONG-uri naționale și internaționale. Cooperarea cu organizații internaționale se realizează în baza Acordurilor de Cooperare, Memorandumurilor de Înțelegere și Acordurilor de Parteneriat încheiate cu organizații. De asemenea, cooperarea cu parteneri la nivel bilateral/multilateral se bazează pe planuri de cooperare încheiate cu instituții omoloage din alte țări și acorduri/memorandumuri de cooperare cu agențiile țărilor partenere. Modul și condițiile cooperării cu alte autorități ale administrației publice sunt stabilite pe baza acordurilor între ele sau a actelor normative comune. În plus, cooperarea cu ONG-uri naționale și internaționale se realizează în baza actelor de cooperare semnate și înțelegerilor convenite.

Acest capitol își propune să analizeze specificul asistenței externe în sectorul securității și apărării Republicii Moldova, exemplificând practicile complexe ale instituțiilor de profil precum Ministerul Apărării, Biroul Politici de Reintegrare, Ministerul Afacerilor Externe și

Integrării Europene (MAEIE), Ministerul Afacerilor Interne (MAI), Poliția de Frontieră și Serviciul de Informații și Securitate (SIS).

Astfel, în urma rezultatelor analizelor, interviurilor și chestionarelor, au fost deduse următoarele:

Contextul Geopolitic accentuează nevoia pentru asistență externă

Invazia militară a Rusiei în Ucraina a avut implicații semnificative asupra naturii și orientării asistenței externe acordate Republicii Moldov. A crescut nevoia de a asigura stabilitatea, securitatea și suveranitatea Moldovei în fața amenințărilor și războiului hibrid. Acest lucru s-a tradus printr-o asistență diversificată și adaptată la noile realități ale regiunii. Un exemplu în acest sens este cazul Biroului Politici de Reintegrare, care consideră că din cauza conflictului transnistrean și a transformărilor geopolitice declanșate de războiul din Ucraina rolul asistenței externe și al parteneriatelor internaționale nu poate fi subestimat. Datorită în mare parte implicării factorului internațional în negocierile pentru reglementarea pașnică a conflictului transnistrean, prin intermediul organizațiilor OSCE și UE și a marilor donatori, precum SUA, au contribuit la punerea subiectului regiunii transnistrene pe agenda comunității internaționale și la fortificarea legăturilor între cele două maluri ale Nistrului. În acest context, donatorii majori - UE, SUA, OSCE, Națiunile Unite și agențiile sale specializate, oferă asistență externă coordonată reieșind și din contextul și mediul regional de securitate.⁵

Existența mecanismelor de identificarea necesităților pentru asistență externă

Analiza mecanismelor de identificare a necesităților pentru asistență externă și a mecanismelor de elaborare și oferire de proiecte și programe sectorului de securitate în Republica Moldova relevă mai multe aspecte - cheie:

În cadrul Biroului Politici de Reintegrare funcționarii publici sunt implicați activ în procesul de examinare și coordonare a proiectelor implementate prin intermediul unor programe internaționale, cum ar fi Programul UE-PNUD „Măsuri de promovare a încrederii” sau „Dezvoltarea capacităților de export pe malurile Nistrului” (*AdTrade*). Astfel, funcționarii participă la discuții în cadrul *Steering Committee*, la procesul de selectare a proiectelor eligibile și la evaluarea rezultatelor acestora. Informațiile despre proiecte sunt actualizate și accesibile pe paginile web ale partenerilor internaționali.

De exemplu, la nivelul Ministerului Afacerilor Interne există o Direcție de coordonare a asistenței externe și managementul proiectelor, care are rolul de a atrage și negocia proiectele de asistență externă și de a corela necesitățile instituționale cu prioritățile strategice naționale și internaționale. Există, de asemenea, mecanisme formale de lucru, acorduri de cooperare și planuri de acțiune, iar coordonarea și partajarea informațiilor se realizează prin platforma „Together 4 Home Affairs”⁶. Consiliul sectorial în domeniul asistenței externe „Together 4

⁵Pentru detalii adiționale vă rugăm să analizați Partea a II a studiului care conține informație despre proiectele și programele privind managementul conflictului și negocierea.

⁶Consiliul Strategic privind dialogul de politici – Together4home Affairs. <https://www.mai.gov.md/ro/consiliul-strategic-privind-dialogul-de-politici-together4home>

Home Affairs” este structura consultativă ce contribuie la buna gestionare a asistenței externe. Consiliul reunește bianual reprezentanți ai subdiviziunilor MAI și ai partenerilor, cu scopul de a analiza implementarea proiectelor și programelor de asistență externă precum și de a sintetiza progresele înregistrate.⁷Consiliul va identifica și consolida noi parteneriate de cooperare cu comunitatea donatorilor, având în vedere obiectivul major al MAI privind fortificarea domeniului afacerilor interne, în procesul de aderare și aliniere la legislația UE. Această platformă are rolul de a informa publicul și comunitatea donatorilor despre progresul înregistrat în implementarea proiectelor și programelor de asistență și de a consolida dialogul strategic de parteneriat.

Ministerul Apărării beneficiază de sprijin extern din partea organizațiilor internaționale și guverne străine, care acoperă o gamă variată de activități și domenii. Instituția de apărare dispune de subdiviziuni și mecanisme ce asigură și facilitează cooperarea bilaterală și multilaterală cu partenerii de dezvoltare. Direcția cooperare internațională are misiunea de a promova, asigura și gestiona cooperarea Ministerului Apărării cu instituțiile de apărare ale altor state și organizațiile internaționale, iar Direcția transformare și coordonare asistență externă asigură elaborarea, promovarea și perfecționarea politicii privind atragerea, implementarea și coordonarea asistenței externe sub formă de programe, proiecte sau donații. Majoritatea proiectelor de asistență sunt implementate prin anumite platforme și programe bilaterale sau multilaterale precum, PfP, IPAP, DCBI, PARP, IMET, GPOI⁸ și altele.

Un instrument important în gestionarea asistenței externe este „Matricea de dezvoltare⁹ a domeniului afacerilor interne pentru anii 2023-2025”, care include toate acțiunile care necesită asistență externă pentru implementare, prevede necesitățile și acțiunile prioritare pentru capacitatea sistemului MAI. Toate acțiunile din documentul strategic sunt preluate din cele 6 programe sectoriale ale Strategiei de dezvoltare a domeniului afacerilor interne (SDDAI) pentru anii 2022 -2030. Aceasta include 138 de acțiuni în șase domenii de politici, cu un necesar de asistență externă de peste 345 de milioane de euro. Implementarea Matricei de Dezvoltare este monitorizată în mod regulat, iar până în prezent, 33% din activitățile programate au fost implementate.

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) joacă un rol important în facilitarea cooperării între partenerii externi și instituțiile naționale, inclusiv în procesele de identificare a necesităților pentru asistența externă și elaborarea și oferirea de proiecte și programe.

Pillars action list. <https://www.mai.gov.md/sites/default/files/transparenta/TOG/eBook.pdf>;
Development matrix - Our area of focus.
https://www.mai.gov.md/sites/default/files/document/matricea_dezvoltare.pdf

⁷Together 4Home Affairs. <https://maisigurinue.md/together-4home-affairs/>

⁸PfP- Parteneriat pentru Pace

IPAP – Planul Individual de acțiuni și parteneriat

DCBI – Inițiativa de consolidare a capacității de apărare

PARP – Procesul de planificare și revizuire a parteneriatului

IMET – Instruire și educație militară internațională

GPOI – Inițiativa Globală Operații pentru Pace

⁹Consiliul sectorial „Together 4 Home Affairs” în domeniul asistenței externe: Adoptarea Matricei de Dezvoltare pentru anii 2023-2025. <https://www.mai.gov.md/ro/node/7492>

Poliția de Frontieră este, de asemenea, implicată activ în procesul de asistență externă, participând la formularea proiectelor și a ideilor de proiecte, identificarea necesităților, formularea obiectivelor, implementarea proiectelor și evaluarea impactului. Există mecanisme formale în cadrul procesului de lucru, acorduri de cooperare și implementare, Steering Committee și interviuri de evaluare în perioada implementării proiectului și/sau după finalizare.

Serviciul de Informații și Securitate (SIS) are un rol specific în cooperarea și asistența externă datorită naturii sale de serviciu special. Cooperarea cu instituțiile omoloage la nivel bilateral sau multilateral este esențială pentru a descoperi și preveni potențiale riscuri și amenințări la adresa securității naționale sau regionale. „Asistența externă” în cazul SIS se manifestă prin schimb de date și expertize, realizarea de operațiuni comune și alte activități specifice domeniului de intelligence.

Beneficiile cooperării în domeniul securității și apărării

Republica Moldova e în proces de dezvoltare a mecanismelor solide de securitate pentru a face față unor amenințări și provocări multiple de la conflictele înghețate până la crima organizată și securitatea cibernetică. Prin urmare, cooperarea cu partenerii internaționali pentru dezvoltarea și consolidarea sectorului de securitate este nu numai dorită, ci esențială. Cu ajutorul unor inițiative variate și asistență din partea partenerilor externi, Republica Moldova a reușit să-și îmbunătățească capabilitățile și competențele în domeniul securității.

Beneficiile cooperării cu partenerii internaționali sunt multiple. În cazul Biroului Politici de Reintegrare observăm creșterea vizibilității și extinderea capacității de a servi cetățenii de pe ambele maluri ale Nistrului au efecte pozitive directe. Acesta nu este doar un avantaj imediat în termeni de securitate, ci și un mijloc de a ameliora relațiile și de a crea un climat de încredere și stabilitate pe termen lung în regiune. De asemenea, acumularea de expertiză în colaborarea cu organizații internaționale reprezintă un capital de cunoaștere de care va beneficia Republica Moldovai pe termen lung.

Asistența externă a contribuit la creșterea eficienței și eficacității instituțiilor guvernamentale din sector. Reducerea timpului de reacție în gestionarea unei crize sau a unei situații de securitate este vitală, și evidențiază cât de benefică poate fi această cooperare în termeni de capacitate de răspuns și reziliență. Acest lucru asigură nu doar o vizibilitate mai mare pe scena internațională, dar și o îmbunătățire în toate cele trei dimensiuni ale securității: politico-militară, umană, de mediu și economică.

Asistența primită s-a tradus prin echipamente, mijloace tehnice și instruire care au ajutat la fortificarea rezilienței la noile provocări de securitate la frontiera Republicii Moldova. În plus, acest suport extern a ajutat la optimizarea proceselor și la creșterea capacității de a combate criminalitatea transfrontalieră.

Beneficiile sunt extrem de variate de la prevenirea și contracararea riscurilor de securitate, până la îmbunătățirea schimbului de informații și expertiză cu alte agenții de informații la nivel internațional. Acesta ajută la crearea unui mediu de securitate robust, atât la nivel național, cât și regional.

Cooperarea cu partenerii externi în sectorul de securitate a adus Republicii Moldova beneficii concrete, de la îmbunătățirea capabilităților și eficienței instituțiilor naționale până la dezvoltarea unei expertize și know-how-ului care va avea impacte pozitive pe termen lung.

Aceste parteneriate sunt instrumente valoroase pentru orice stat care își dorește nu doar să-și mențină securitatea, dar și să-și consolideze statutul și influența pe scena internațională. În cazul Republicii Moldova, ele servesc unui dublu scop: consolidarea securității naționale și avansarea în procesul de integrare europeană și de reprezentare pe scena mondială.

2.1. Cooperarea bilaterală și multilaterală - instrument de atragere a asistenței externe

Organizații internaționale	Parteneri la nivel bilateral/multilateral	ONG-uri naționale și internaționale
----------------------------	---	-------------------------------------

În momentul de față, asistența oferită de partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova funcționează ca un catalizator pentru domeniile securității, afacerilor interne, justiției și drepturilor omului. Aceasta reprezintă, de asemenea, o sursă crucială pentru implementarea proiectelor de infrastructură esențiale, pentru sprijinul politic în procesul de aliniere la acquis-ul Uniunii Europene și pentru consolidarea capacităților instituționale ale autorităților publice.

Securitatea Republicii Moldova este o preocupare majoră, dat fiind contextul geopolitic delicat în care se află. Prin urmare, cooperarea cu parteneri internaționali, inclusiv UE, NATO, OSCE, este vitală pentru a consolida securitatea și a răspunde eficient provocărilor actuale. Această cooperare implică o serie de mecanisme și instrumente, de la dialog politic și cooperare practică până la implementarea de proiecte concrete și schimbul de expertiză. Este important ca Republica Moldova să continue să colaboreze strâns cu partenerii săi internaționali pentru a-și întări capacitatea de a gestiona provocările de securitate și a contribui la stabilitatea regională și globală. În Republica Moldova, această cooperare se desfășoară la mai multe niveluri și implică o serie de actori, atât naționali, cât și internaționali.

Republica Moldova a manifestat un interes susținut în consolidarea securității naționale prin implicarea în diverse parteneriate internaționale și regionale. Acest studiu se focalizează pe următoarele entități instituționale semnificative: Ministerul Apărării, Biroul Politici de Reintegrare, Ministerul Afacerilor Interne, Poliția de Frontieră, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene – pentru a sublinia modalitățile prin care acestea stabilesc și mențin relații de cooperare.

Coordonarea între actorii interni și cei externi este cheia succesului în gestionarea asistenței externe. Republica Moldova a stabilit mecanisme care includ reprezentanți din diverse ministere și organizații internaționale. Acest grup facilitează comunicarea, schimbul de informații și coordonarea proiectelor. De asemenea, se dezvoltă planuri strategice și documente de politici care să asigure coerența și eficacitatea asistenței externe. În acest context, prezentăm mecanismele de coordonare.

2.2. Prezentarea mecanismelor și platformelor de coordonarea asistenței externe

Coordonarea asistenței implică stabilirea de mecanisme și aranjamente concrete, agreate în rândul comunității donatorilor, pentru a spori eficacitatea dezvoltării la nivel național sau sectorial. Aceasta poate fi realizată prin angajarea proactivă a multiplelor părți interesate și prin instituirea unor sisteme de prognoză financiară, care să faciliteze un management

sustenabil al asistenței. Beneficiarii asistenței externe abordează o diversitate amplă, cuprinzând instituții guvernamentale, organizații din societatea civilă, mass-media și, în ultimă instanță, cetățenii care beneficiază direct sau indirect de pe urma sprijinului internațional.

Pentru a obține rezultate semnificative, este esențial ca guvernul național să integreze eforturile donatorilor în planurile și structurile naționale de guvernare și dezvoltare. În acest sens, obiectivul coordonării va fi să asigure nu doar „eficacitatea asistenței”, dar și „eficacitatea dezvoltării și securității”¹⁰. Aceste aspecte sunt deosebit de relevante pentru Republica Moldova, mai ales în ceea ce privește coordonarea asistenței.

Republica Moldova s-a angajat în acorduri internaționale precum Declarația de la Paris (2005), Agenda de la Accra pentru Acțiune (2008), Angajamentele de la Busan (2011) și Comunicatul din Mexic (2014). Aceste angajamente subliniază necesitatea unui dialog îmbunătățit între donatori și beneficiari pentru a face asistența mai eficientă și aliniată la prioritățile naționale de dezvoltare.

Potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 377 din 25 aprilie 2018 „Cu privire la reglementarea cadrului instituțional și mecanismul de coordonare și management al asistenței externe”, Ministerul Finanțelor a fost desemnat drept autoritate națională de coordonare a asistenței externe.

Ministerul Finanțelor este responsabil de mecanismul de coordonare și management al asistenței externe și îndeplinește rolul de punct unic de contact/control în relația cu partenerii externi de dezvoltare și autoritățile publice privind propunerile de proiecte/programe de asistență externă.

Coordonarea asistenței externe a vizat, în mare parte, asigurarea dialogului permanent și intens dintre Guvern, Ministerul Finanțelor și partenerii externi de dezvoltare. Astfel, în 2022-2023 au avut loc următoarele evenimente majore privind acordarea asistenței externe, inclusiv în contextul impactului resimțit al războiului Rusiei în Ucraina de către cetățenii Republicii Moldova. Un eveniment major a reprezentat crearea Platformei de Sprijin pentru Republica Moldova (Moldova Support Platform), aceasta este o inițiativă a României, Germaniei și Franței, care urmărește generarea de asistență imediată politică, financiară și materială.

- A fost asigurată debursarea celei de-a doua tranșe a Programului de suport bugetar direct în derulare „Contractul de consolidare a statului și rezilienței pentru Republica Moldova” (asistență nerambursabilă) în sumă totală de 75 mil. de euro din partea Comisiei Europene;
- Negocierea și semnarea Acordului de Grant privind suportul bugetar sectorial întru promovarea securității energetice pentru grupurile vulnerabile semnat între Banca de Dezvoltare a Germaniei KfW și Republica Moldova, reprezentată de către Ministerul Finanțelor, asigurând debursarea tranșei fixe de suport bugetar (asistență nerambursabilă) în valoare de 40 mil. de euro la data de 28 noiembrie 2022 din partea Guvernului Republicii Federale Germania

¹⁰Raportul anual privind asistența externă acordată Republicii Moldova în anul 2016.
https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/oda_raport_2016.pdf

- Coordonarea priorităților/proiectelor ce formează Planul Anual de Acțiuni 2022 (PAA 2022) al UE pentru Moldova în valoare de 40 mil. de euro (asistență nerambursabilă sub formă de granturi, Twinning, etc.), fiind constituit dintr-un program: Programul „UE pentru reziliență și guvernare” și adoptat prin Decizia Comisiei Europene de implementare privind finanțarea Planului Anual de Acțiuni în favoarea Republicii Moldova pentru anul 2022 (C(2022)9686 final din 16.12.2022)
- A fost asigurată, ținând cont de necesitatea gestionării crizei refugiaților, mobilizarea partenerilor de dezvoltare pentru a contribui cu resurse financiare (cu titlu de donație) la Fondul de intervenție al Guvernului Republicii Moldova în contul special deschis pentru sprijinul refugiaților ucraineni (de ex.: contribuția Guvernului Confederației Elvețiene - în sumă de circa 3,2 mil. de dolari, debursată la data 3 mai 2022 (I tranșă) și 30 iunie 2022 (II tranșă), contribuția Guvernului Regatului Suediei - în sumă de circa 3,7 mil EUR, debursată la data 13 octombrie 2022.¹¹

În procesul de analiză a mecanismelor de oferire a asistenței externe este necesar să oferim o prezentare de ansamblu asupra rolului negociatorilor în procesul de primire a asistenței externe în sectorul securității și apărării care este crucial, având un impact direct asupra modului în care resursele și suportul internațional sunt canalizate și utilizate în Republica Moldova. Negociatorii, reprezentând interesele statului, au responsabilitatea de a stabili termenii și condițiile sub care asistența este primită, asigurându-se că aceasta este în concordanță cu obiectivele naționale de securitate și apărare. Ei joacă un rol esențial în identificarea oportunităților de finanțare, în stabilirea parteneriatelor strategice și în facilitarea schimbului de expertiză și cunoștințe. Prin urmare, este imperativ ca acești negociatori să fie bine pregătiți și să aibă competențele necesare pentru a naviga în complexitatea relațiilor internaționale și a acordurilor de asistență.

Având în vedere acest lucru, negocierile nu pot și nu ar trebui să înceapă fără o evaluare prealabilă și o bază de cunoștințe despre preocupările donatorilor. Colectarea de informații cu privire la agendă, obiective, modalitățile de operare și perspectivele lor este un prim pas crucial care trebuie luat în considerare de orice guvern sau actor în încercarea nu numai de a echilibra asimetria existentă în informații, ci și, mai precis, de a construi capacitatea națională pentru comunicare cu donatorii¹².

Pentru a întări capacitatea de negociere a reprezentanților statului și pentru a promova interesele naționale în mod eficient, este necesar un proces continuu de formare și dezvoltare profesională. Acest lucru implică nu doar îmbunătățirea abilităților tehnice și a cunoștințelor specifice domeniului, ci și dezvoltarea competențelor de comunicare și coordonare¹³. O bună coordonare și comunicare internă sunt esențiale pentru a asigura că asistența externă este aliniată cu prioritățile naționale și că resursele sunt distribuite într-un mod care maximizează beneficiile pentru securitatea și apărarea țării. Astfel, consolidarea capacităților negociatorilor devine o componentă-cheie în procesul de optimizare a fluxurilor de asistență externă în sectorul de securitate și apărare în Republica Moldova.

¹¹Raport cu privire la activitatea Guvernului 2022-2023.

https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_gov_2022-2023_0.pdf

¹²UNESCO IIEP, Contributions No.19 Negotiation with aid agencies: a dwarf against a giant, Hallak, Jacques, Document presented during the Specialized Course on Macro Educational Planning for Malaysian Ministry of Education Officials, IIEP/S.149, Paris, 1995, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000101042>

¹³OECD, DAC Guidelines and Reference Series Harmonising Donor Practices for Effective Aid Delivery Good Practice Papers, A DAC Reference Document, <https://www.oecd.org/development/effectiveness/20896122.pdf>

În încercarea de a aborda provocările mult fațetate, s-au dezvoltat diverse platforme și mecanisme pentru coordonarea asistenței. Acestea variază de la acorduri bilaterale la inițiative multilaterale și platforme de dialog între diversele părți interesate, precum:

Platforma de Sprijin pentru Moldova

Platforma de Sprijin pentru Moldova a fost creată în contextul războiului din Ucraina la inițiativa României, Germaniei, Franței cu participarea SUA. Aceasta reprezintă un mecanism de răspuns la consecințele și crizele generate de război asupra Republicii Moldova.

Scopul Platformei este de a mobiliza, concentra și coordona sprijinul politic, tehnic și financiar al țărilor dezvoltate pentru Republica Moldova. În speță, se urmărește generarea de asistență imediată și de expertiză aprofundată pentru procesul de reformă democratică din partea instituțiilor și statelor membre ale Uniunii Europene, a țărilor G7, a instituțiilor financiare internaționale și organizațiilor internaționale precum și a altor parteneri de dezvoltare.

În pregătirea Conferințelor Platformei au loc ședințe ale grupurilor de lucru tematice constituite pe 6 piloni: - efort umanitar – gestionarea fluxului de refugiați și relocarea acestora în statele europene; - energie – sprijinirea securității energetice a Republicii Moldova; - lupta împotriva corupției; - susținerea guvernului în implementarea agendei ambițioase de reforme, inclusiv în domeniile justiției, combaterii corupției și promovării dezvoltării economice; - managementul frontierelor – afaceri interne și gestionarea eficientă a frontierelor; - asistența financiară – creșterea rezilienței socioeconomice; - reforma administrației și managementul finanțelor publice¹⁴.

Prima ediție a Conferinței ministeriale a Platformei de sprijin pentru Republica Moldova a avut loc în Berlin, Germania, pe 5 aprilie 2022. Cea de-a doua ediție a avut loc la București, România, pe 15 iulie 2022. A treia ediție a Conferinței a avut loc la Paris Franța pe 21 noiembrie 2022. Cea de a treia ediție a fost găzduită la Chișinău, pe 17 octombrie 2023¹⁵.

Suma de 1,4 miliarde de euro au fost promise prin Platforma de susținere a Republicii Moldova, înființată în aprilie 2022, și care reunește statele membre ale UE, țările G7, parteneri internaționali și țări cu viziuni similare pentru a mobiliza sprijin internațional imediat și concret pentru Moldova în fața situației actuale. Până în septembrie 2022, Moldova a primit 420 de milioane de euro¹⁶.

În cadrul celei de a 3-a ediție a Platformei, a fost anunțat că Republica Moldova va beneficia de un suport financiar de 148,7 milioane de euro, care include 38,7 milioane de euro granturi și 110 milioane de euro - credite în condiții avantajoase și pentru dezvoltarea sectoarelor strategice. Sprijinul pentru infrastructură, energie și adaptare la schimbări climatice vine în

¹⁴Platforma de sprijin pentru Republica Moldova ro/eng.
<https://www.mai.gov.md/ro/node/7639>

¹⁵Platforma de sprijin pentru Republica Moldova ro/eng, Guvernul RM <https://gov.md/ro/platforma-de-sprrijin-pentru-republica-moldova>

¹⁶The European Union and Moldova Factsheet,
https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Factsheet_EU_Solidarity_with_Moldova_May%202023.pdf

contextul semnării a șase acorduri de finanțare în cadrul Platformei de sprijin pentru Republica Moldova¹⁷.

Instituțiile de stat colaborează cu organizații internaționale, parteneri bilaterali/multilaterali și ONG-uri naționale și internaționale. Cooperarea cu organizații internaționale se realizează în baza Acordurilor de Cooperare, Memorandumurilor de Înțelegere și Acordurilor de Parteneriat încheiate cu organizații. De asemenea, cooperarea cu parteneri la nivel bilateral/multilateral se bazează pe planuri de cooperare încheiate cu instituții omoloage din alte țări și acorduri/memorandumuri de cooperare cu agențiile țărilor partenere. Modul și condițiile cooperării cu alte autorități ale administrației publice sunt stabilite pe baza acordurilor între ele sau a actelor normative comune. În plus, cooperarea cu ONG-uri naționale și internaționale se realizează în baza actelor de cooperare semnate și înțelegerilor convenite.

Mecanismele de cooperare cu Uniunea Europeană (UE)

Din 2014, relațiile bilaterale s-au bazat pe Acordul de Asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova, inclusiv o zonă de liber schimb profundă și cuprinzătoare, care oferă bazele pentru o asociere politică mai puternică și o integrare economică între UE și Republica Moldova. Relațiile au intrat într-o nouă fază strategică de când Consiliul European a recunoscut perspectiva europeană a Moldovei și i-a acordat statutul de țară candidată la UE la 23 iunie 2022. Asistența și sprijinul UE pentru reformele democratice au adus beneficii tangibile cetățenilor moldoveni de-a lungul anilor, cum ar fi comerțul în creștere și călătoria fără vize în spațiul Schengen din 2014.

Uniunea Europeană este unul dintre principalii parteneri ai Republicii Moldova în consolidarea securității sale. Prin Dialogul Politic și de Securitate de Înalt Nivel, UE își ghidează acțiunile de consolidare a securității în Moldova. Acest lucru implică extinderea cooperării prin nou-lansata Misiune de Parteneriat UE-Moldova, Hub-ul de Suport pentru Securitate Internă și Managementul Frontierelor, Misiunea de Asistență la Frontieră a UE precum și colaborarea cu agențiile europene, cum ar fi Frontex, Europol, Eurojust și CEPOL. În plus, securitatea internă și managementul frontierelor sunt consolidate prin investiții țintite și furnizarea de echipamente. Mai mult, sectorul apărării Moldovei este întărit prin Facilitatea Europeană pentru Pace¹⁸. Facilitatea Europeană pentru Pace a fost înființată în martie 2021 pentru a finanța toate acțiunile de politică externă și de securitate comună (PESC), cu scopul de a preveni conflictele, de a menține pacea și de a consolida securitatea și stabilitatea internațională. În special, EPF permite UE să finanțeze acțiuni menite să consolideze capacitățile țărilor din afara UE și ale organizațiilor regionale și internaționale în ceea ce privește aspectele militare și de apărare.

Pe parcursul ultimilor ani, UE a oferit Republicii Moldova un sprijin substanțial, utilizând o varietate de instrumente diferite, cum ar fi asistență macrofinanciară, ajutor umanitar, asistență pentru dezvoltare, sprijinul acordat de statele membre ale UE în cadrul programului UE de ajutor civil Mecanismul de protecție civilă și sprijin sub formă de programe pus în

¹⁷Guvernul Moldovei, Șase acorduri de finanțare, semnate în cadrul Platformei de sprijin pentru Republica Moldova <https://gov.md/ro/content/sase-acorduri-de-finantare-semnate-cadru-platformei-de-sprijin-pentru-republica-moldova>

¹⁸Instrumentul European pentru Pace. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/european-peace-facility/>

aplicare în cadrul mai multor instituții guvernamentale (prin intermediul Vecinătății, Instrumentul de vecinătate, dezvoltare și cooperare internațională - Europa globală). Misiunea consilierilor la nivel înalt ai UE este o altă formă de sprijin acordat pentru Republica Moldova, cu mai mulți consilieri de nivel înalt din statele membre care sprijină direct guvernul moldovean în diferite ministere. Din octombrie 2021, UE a furnizat peste 1,09 miliarde de euro în sprijin, inclusiv granturi și împrumuturi. Din 2021, Republica Moldova a primit 87 mil. euro în cadrul EPF, 30 mil. euro pentru gestionarea frontierelor, 8 mil. euro pentru securitate cibernetică, FIMI și criza refugiaților, 3 mil. euro pentru mass-media locală independentă și 13,3 mil. euro sunt alocați pentru mandatul MPUE.

Datorită EPF, UE a sprijinit până în prezent forțele armate ucrainene prin intermediul a șapte pachete de sprijin succesive, precum și multe alte țări, inclusiv Georgia și Republica Moldova.¹⁹

¹⁹Facilitatea Europeană pentru Pace:Consiliul UE majorează plafonul financiar la aproape 7,98 miliarde de euro până în 2027. <https://euneighbourseast.eu/ro/news/latest-news/facilitatea-europeana-pentru-pace-consiliul-ue-majoreaza-plafonul-financiar-la-aproape-798-miliarde-de-euro-pana-in-2027/>

De asemenea, Serviciul pentru instrumente de politică externă al Comisiei Europene (FPI) sprijină capacitățile analitice ale Ministerului Afacerilor Interne prin formarea și promovarea culturii analitice în cadrul serviciilor de ordine publică și de securitate. Cu ajutorul acestui proiect, 20 de formatori vor fi instruiți, iar 2 instrumente OSINT vor fi achiziționate pentru a dezvolta produse analitice. În cadrul sferei dezinformării și FIMI, FPI a finanțat proiectul rețeaua estoniană de experți PractNET (care sprijină deja eforturi similare în Ucraina) pentru a oferi sprijin în ceea ce privește aspectele StratCom (Comunicare strategică). Odată cu lansarea EUPM, PractNET și echipa de amenințări hibride a misiunii și-au unit forțele, demonstrând un exemplu puternic de abordare integrată a UE, bine apreciată de către partenerii moldoveni.

De asemenea, UE a finanțat proiecte de asistență umanitară gestionate de Direcția Generală pentru protecție civilă europeană și asistență umanitară (DG ECHO) care oferă servicii refugiaților vulnerabili și familiilor gazdă din Republica Moldova de la începutul războiului. De când Rusia a început agresiunea rusească contra Ucrainei în 2022, 48 de milioane de euro în ajutor umanitar au fost alocate Republicii Moldovei în diferite coordonări umanitare și grupuri de coordonare umanitară (securitate alimentară și mijloace de trai, protecție, risc de dezastră, reducerea riscului de dezastră, WASH, Sănătate și Adăpost).

Domeniul securității presupune cooperarea pe mai multe platforme:

Misiunea de parteneriat a Uniunii Europene în Republica Moldova (EUPM Moldova) - Misiunea de Parteneriat a Uniunii Europene în Republica Moldova (MPUE Moldova) este o misiune civilă neexecutivă, nearmată, în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC), înființată la 24 aprilie 2023 de către Consiliul Uniunii Europene. Obiectivul acestei misiuni civile este de a spori reziliența sectorului de securitate al țării în domeniul gestionării crizelor și al amenințărilor hibride, inclusiv al securității cibernetice și al contracarării manipulării și interferenței serviciilor de informații străine. Misiunea oferă consultanță strategică autorităților moldovenești în domeniul gestionării crizelor, al securității cibernetice și al combaterii amenințărilor hibride, și identifică nevoile de consolidare a capacităților de avertizare timpurie, detectare, , atribuire a amenințărilor și răspuns la amenințările hibride²⁰. MPUE Moldova include, de asemenea, o celulă de proiect, care finanțează proiecte pentru a completa consilierea oferită autorităților moldovenești.

Pentru a evita duplicările și în spiritul unei abordări integrate, MPUE își coordonează activitățile cu Delegația UE și cu alți donatori care împărtășesc aceeași viziune.

Având în vedere că Ministerul Afacerilor Interne este un beneficiar-cheie al activităților EUPM, EUPM a întreprins evaluări ale structurilor și capacităților de gestionare a crizelor, atât la nivel sectorial, cât și la nivel național. În plus, EUPM a fost implicată în înființarea noului Centru pentru comunicare strategică și combaterea dezinformării, oferind consiliere din perspectiva celor mai bune practici și asigurând o perspectivă europeană. O altă componentă vitală a activităților EUPM sunt trainingurile oferite personalului instituțiilor guvernamentale din Republica Moldova.

²⁰Misiunea de Parteneriat a Uniunii Europene în Moldova (MPUE)

https://www.ecas.europa.eu/delegations/moldova/misiunea-de-parteneriat-uniunii-europene-%C3%AEn-moldova-m.pue_ro?s=223.

HUB-ul de securitate al Uniunii Europene

Înțelegând povara de securitate internă, dar și creșterea pericolelor pentru propriul mediu de securitate internă, UE a lansat în Republica Moldova HUB-ul de sprijin al UE²¹ pentru Securitate Internă și Managementul Frontierelor, Republica Moldova devenind astfel parte a spațiului de securitate european. Hub-ul de sprijin operează în baza a șase priorități de bază și anume: a. trafic de armament și muniții, b. trafic de migranți, c. trafic de ființe umane, d. prevenirea și combaterea terorismului și extremismului violent, e. crime cibernetice și f. trafic de droguri²².

Importanța HUB-ului rezidă în nivelul său de operare, acesta fiind un mecanism operațional de nivel regional, prin intermediul căruia sunt conduse expertize informaționale comune în vederea asigurării infrastructurii de securitate a țărilor europene. Găzduind acest HUB de securitate al UE, Republica Moldova reușește să se afirme drept un furnizor de securitate, contribuind astfel la fortificarea centurii de securitate a Europei. Pentru a îmbunătăți strategia de colaborare, calitatea și cantitatea schimbului de informații pe platforma Hubului de Securitate al UE la Chișinău, au fost înființate două grupuri de lucru - primul grup de lucru are în competența sa monitorizarea și contracararea războiului hibrid, iar al doilea urmărește abordările sistemice ale capturilor mari de mărfuri scoase din uzul civil, inclusiv armament, droguri și altele. Printre principalele rezultate enumerate de către Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, care denotă o aprofundare a interoperabilității dintre structurile de securitate ale Republicii Moldova și cele europene/internaționale pot fi menționate: 1. Proiectarea și implementarea sistemului de identificare a tendințelor infracționale pentru spațiul european, în baza indicatorilor informaționali cuantificați pe teritoriul Republicii Moldova; 2. 106 acțiuni operaționale la care Republica Moldova participă pe parcursul anului 2023 pe Platforma multidisciplinară europeană împotriva amenințărilor criminale (EMPACT); . 1. Elaborarea primei analize Moldovan Open Source Intelligence (OSINT) și prezentarea către Oficiul European de Poliție Europol (OEP Europol) ca contribuție națională pentru proiectarea produselor analitice europene; 2. 14 investigații comune cu sprijinul Europol cu referire la tendințele emergente în infracțiunile transnaționale.

Misiunea Înalților Consilieri ai UE pentru Republica Moldova (EUHLAM) (2023-2025)

Proiectul este finanțat de către Uniunea Europeană cu o perioadă de implementare de doi ani, din ianuarie 2023 până în ianuarie 2025. Obiectivul său principal este de a acorda sprijin autorităților moldovenești în implementarea agendei de reformă și, în special, în dezvoltarea capacităților necesare pentru implementarea Acordului de Asociere (AA), inclusiv a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC), precum și asistență pentru Procesul de negociere a aderării la UE. În mod special, proiectul are drept scop consolidarea procesului de elaborare a politicilor la nivel sectorial, inclusiv a capacităților de planificare strategică/elaborarea politicilor, cât și a celor de gestionare a politicilor ale ministerelor de

²¹HUB-ul de Securitate al UE pentru securitatea internă și managementul frontierelor Republicii Moldova (Infograme). <https://www.mai.gov.md/ro/node/7598>

²²Fișă informativă: Pachetul de sprijin al UE pentru Republica Moldova. <https://euneighbourseast.eu/ro/news/publications/fisa-informativa-pachetul-de-sprijin-al-ue-pentru-republica-moldova/>

resort și agențiilor care operează în sectoarele selectate pentru a fi asistate; consolidarea cunoștințelor și conștientizării factorilor vizați cu privire la politicile, legislația și regulamentele Uniunii Europene; consolidarea capacităților în instituțiile publice de nivel central din Republica Moldova; oferirea consilierii în scopul asigurării sustenabilității politice, instituționale și financiare a reformelor planificate în aceste sectoare întru implementarea eficientă a acestora.

Proiectul acordă susținere în vederea angajării și lucrului Înalților Consilieri ai UE desemnați de către Delegația UE în Republica Moldova. La momentul actual, Misiunea Înalților Consilieri UE este formată din 10 consilieri în următoarele sectoare: anticorupție; afaceri diplomatice și europene; educație; energie; mediu și tranziția verde; afaceri de securitate internă; reforma administrației publice locale, inclusiv descentralizarea și fuzionarea voluntară; politica vamală și fiscală; coordonare strategică și afaceri europene; coordonarea reformelor.²³

Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Republicii Moldova și Ucraina (EUBAM) desfășurată pe parcursul perioadei 2005-2023

Misiunea promovează controlul la frontieră, normele și practicile vamale/fiscale care corespund standardelor UE și răspund necesităților ambelor țări partenere. Principalele domenii de asistență sunt: promovarea standardelor și procedurilor Uniunii Europene de management al frontierei pentru traversarea mai rapidă de către persoane și bunuri; sporirea capacităților profesionale ale autorităților vamale și de frontieră din Republica Moldova și Ucraina; sprijinul autorităților din Republica Moldova și Ucraina în combaterea mai eficientă a criminalității transfrontaliere; acționarea în calitate de catalizator care să reunească părțile interesate pentru a consolida cooperarea transfrontalieră între autoritățile de frontieră și agențiile de aplicare a legii; contribuirea la soluționarea pașnică a conflictului transnistrean. Proiectul este finanțat de Comisia Europeană cu suma de 5 000 000 euro²⁴.

European Endowment for Democracy (EED) este un organism independent, care acordă granturi. Organizație, înființată în 2013 de către Uniunea Europeană și statele membre ale UE ca fond internațional autonom de încredere pentru a promova democrația în vecinătatea europeană (Parteneriatul estic - PaE -și Orientul Mijlociu și Africa de Nord - MENA), Balcanii de Vest, Turcia și nu numai. EED sprijină organizațiile societății civile, organizațiile pro-democratice mișcări pentru democrație, activiști civici și politici, precum și mass-media independente și jurnaliști independenți care lucrează pentru o societate pluralistă, democratică și sistem politic pluralist și democratic. EED a fost înființat de UE și de statele membre ale UE ca un mecanism independent și complementar pentru a oferi rapid și flexibil sprijin tehnic și financiar flexibil și rapid pentru democratizare și drepturile omului. promovarea democrației și a drepturilor omului în vecinătatea europeană. În Republica Moldova, EED a fost activă în sprijinirea micilor mijloace de informare independente de presă sau inițiative, inclusiv în Transnistria (de exemplu, Oameni și Kilometri)²⁵.

²³Descrierea proiectului. <https://www.eu-advisers.md/ro/projectdescription/>

²⁴Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Republica Moldova și Ucraina/ EUBAM Faza 13- Reziliența transfrontalieră. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2128~language=ro>

²⁵Nu sunt disponibile informații publice cu privire la proiecte.

Colegiul European de Securitate și Apărare (ESDC) a organizat cursuri privind politica de apărare cibernetică la nivel național și internațional. Cursurile includ aspecte strategice ale securității și apărării cibernetice a statelor membre ale UE, instituțiile și agențiile relevante ale UE, precum și agențiile din țările partenere (prioritate pentru Ucraina, Moldova și Georgia).

Institutul pentru Studii de Securitate al Uniunii Europene (EUISS) este agenție a Uniunii care se ocupă de analiza studiilor de politică externă, de securitate și de probleme de politică de securitate, securitate și apărare. Institutul a avut, de exemplu consultări pe teme cibernetice cu Georgia, Republica Moldova și Ucraina în cursul anului 2022. În plus, EU ISS a facilitat consultări privind Strategia de securitate națională a Republicii Moldova în Bruxelles în iunie 2023, la care au participat SEAE, Comisia, MPUE și alții.

EU CEPOL (Agenția UE pentru Formarea în domeniul Aplicării Legii), Parteneriatul operațional și de formare împotriva criminalității organizate (TOPCOP) (care se derulează din 2020 până în 2024 și este finanțat de DG NEAR), pus în aplicare de CEPOL în parteneriat cu Europol, are ca obiectiv îmbunătățirea, cooperarea serviciilor de aplicare a legii în cadrul Parteneriatului estic în ceea ce privește combaterea criminalității organizate. Activitățile de consolidare a capacităților în domeniul securității cibernetice acoperă următoarele: seminare web privind investigațiile cibernetice și dark web, vizite de studiu privind cele mai recente amenințări cibernetice, tendințe și strategii de combatere a criminalității cibernetice, curs regional privind criptomonede, fraudele în domeniul plăților online și programele malware. În plus, CEPOL își propune să ofere sprijin specific pentru consolidarea capacităților pentru UA și MD în domeniul investigațiilor penale în sfera cibernetică, al crimelor de război și de analiză penală.

Măsuri suplimentare de asistență excepțională pentru Republica Moldova din partea UE sunt, de asemenea, luate în considerare în prezent, în special un ajutor de 18 luni program de 18 ani care vizează consolidarea furnizării de servicii publice într-un mediu caracterizat de amenințări hibride (până la maximum 12 milioane de euro) prin intermediul programului furnizarea de echipamente și consolidarea capacităților. Acest program excepțional trebuie să contribuie la asigurarea unui climat de siguranță și independență pentru buna desfășurare a viitoarelor alegeri.

Mecanismul de protecție civilă al Uniunii (UCPM). În septembrie 2023, UE și Republica Moldova au semnat Acordul pentru Moldova să devină stat participant la mecanismul de protecție civilă al UE. Intrarea deplină în vigoare este preconizată pentru 1 ianuarie 2024. Înainte de aceasta, în februarie 2022, Moldova a activat UCPM solicitând asistență pentru gestionarea fluxurilor de migrație, cu mai multe state membre ale UE și Norvegia au oferit asistență de urgență. A fost anunțată o măsură de răspuns rapid cu un buget de 8 milioane de euro în cadrul programului „Vecinătate, dezvoltare și cooperare internațională”. Instrument de vecinătate și cooperare – „Europa globală” (denumit „NDICI- Europa globală”) pentru a consolida capacitatea de rezistență a Republicii Moldova la situația de criză, care va sprijini eforturile naționale de sporire a securității cibernetice a țării și reziliența spațiului său informațional, oferind în același timp și o asistență incluzivă guvernului și populației în gestionarea situației refugiaților afluxului de refugiați rezultat în urma războiului din Ucraina.

Grupul de Cooperare Regională al celor opt Țări Nordice și Baltice (NB8). Miniștrii de Externe din cadrul grupului de cooperare regională Nordic-Baltic Eight (NB8) de cooperare regională (care include Danemarca, Estonia, Finlanda, Islanda, Letonia, Lituania, Norvegia și

Suedia) și-au exprimat în comun sprijinul pentru Republica Moldova pe fondul amenințărilor hibride ale Rusiei.

Centrul European de Excelență pentru Contracacarea Amenințărilor Hibrice (HybridCoE). HybridCoE este o organizație internațională, autonomă, bazată pe o rețea deschisă tuturor țărilor UE și NATO, care promovează o abordare de tip „whole-of government” și întregii societăți pentru contracacarea amenințărilor hibride. Sarcina principală a Centrului este de a consolida capacitățile statelor sale participante de a preveni și contracacarea amenințărilor hibride. Acest lucru se realizează prin schimbul de bune practici, furnizarea de recomandări, precum și testarea de noi idei și abordări. De asemenea, Centrul consolidează capacitățile operaționale ale statelor participante prin formarea de practicieni și prin organizarea de exerciții practice. Un document de lucru al HybridCoE analizează instrumentele-cheie pe care Rusia le poate utiliza pentru a-și atinge obiectivele politice în Republica Moldova. În octombrie 2022, HybridCoE a facilitat o discuție bazată pe scenarii privind amenințările hibride din partea Rusiei și a Chinei și posibilele amenințări și răspunsuri ale UE și NATO. De asemenea, CoE hibrid a găzduit cursul pilot cu tema „TheContribuția ciberneticii în conflictele hibride”, organizat de către Agenția de Apărare Europeană (EDA) cu sprijinul și participarea NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence.

Centrul European de Excelență pentru Managementul Civil al Crizelor (CoE) este o asociație cu sediul la Berlin. Acesta a fost înființat în februarie 2020 în urma unei invitații adresate tuturor statelor membre ale Uniunii Europene (UE) de către Ministerul Federal de Externe al Germaniei. Își și desfășoară activitatea cu accent pe îmbunătățirea capacităților de consolidare a gestionării civile a crizelor în cadrul Politicii de securitate și apărare comună (PSAC) a UE. Site-ul CoE, împreună cu Academia suedeză Folke Bernadotte (FBA), a organizat un forum de vară privind PSAC civilă la Stockholm. Evenimentul, desfășurat sub auspiciile Președinției suedeze a Consiliului, a avut loc la 15/16 iunie și a reunit aproximativ 75 de reprezentanți din 23 de state membre ale UE, precum și SEAE, Eurojust și Frontex. Evenimentul a fost organizat în contextul adoptării noului Pact civil PSAC la 22 mai 2023 și a angajamentului statelor membre ale UE în cadrul acestuia de a „oferi o contribuție sporită la PSAC civilă, prin ajutor de personal, de pregătire a echipamentelor, de sprijin pentru exerciții, de contribuții financiare sau de altă natură”. Forumul ulterior a avut loc la Bruxelles în perioada 19/20 octombrie 2023, sub auspiciile Președinției spaniole a Consiliului.

Mecanisme de cooperare cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Unul dintre cele mai constructive parteneriate ale Republicii Moldova privind modernizarea sistemului național de apărare este colaborarea cu Alianța Tratatului Atlanticului de Nord. În acest sens, a fost valorificată cooperarea Republicii Moldova în cadrul Programului Parteneriat pentru Pace prin instrumentele și inițiativele oferite de NATO, așa cum sunt: Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP), Programul de Consolidare a Integrității (BII), Procesul de Revizuire și Planificare al Parteneriatului (PARP), Inițiativa de Consolidare a Capacităților de Apărare (DCBI), ce au determinat un rol incontestabil în procesul de modernizare a Armatei Naționale. Deși Republica Moldova promovează principiul neutralității, aceasta își aprofundează dialogul politic și cooperarea practică cu NATO prin Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) RM-NATO pentru anii 2022-2023. Acest plan, aprobat prin Hotărârea Guvernului, subliniază obiectivele și domeniile de dialog și cooperare practică cu Alianța, inclusiv modernizarea sistemului național de securitate și apărare, dezvoltarea capacităților de combatere a noilor amenințări, gestionarea situațiilor excepționale, implementarea proiectelor cu suportul NATO și promovarea comunicării strategice și a diplomației publice.

NATO și Aliții individuali au o vastă experiență în domeniul reformei sectorului de apărare și de securitate. Ca urmare a solicitării guvernului Republicii Moldova (principiul de cooperare se bazează pe principiul de cerere), NATO sprijină eforturile de reformă din domeniul apărării prin mai multe inițiative. Cooperarea bilaterală NATO – Moldova constă într-un cadru de proiecte care sunt interconectate și uneori interdependente, întrucât sunt dezvoltate în mod complementar. Principalul obiectiv al cooperării NATO cu Republica Moldova este sprijinirea eforturilor țării de reformare și modernizare a structurilor și instituțiilor de apărare și securitate.

Proiectele de asistență se focusează în special la reformarea structurii de securitate și apărare conform standardelor internaționale și democratice, la instruirea efectivului Armatei Naționale în instituțiile de profil din țările aliate și parteneri, precum și la realizarea cu sprijinul Alianței a mai multor proiecte umanitare, sociale și academice, segmentele de diplomatie publică, dezvoltarea capacităților pe termen lung (2020-2030), participarea militarilor moldoveni în misiuni internaționale de menținere a păcii, dar și la procesul de integrare europeană a țării noastre.

Centrul de Excelență pentru Comunicații Strategice al NATO din Letonia (StratComCoE) Personalul NATO și al UE cooperează cu Centrul de comunicații strategice al NATO de excelență în comunicații strategice în Letonia (StratComCoE). În toamna anului 2022 și în primăvara 2023, ambele organizații au facilitat implicarea Ucrainei, a Republicii Moldova și a Georgia în Countering Disinformation War Game (Jocul de război pentru combaterea dezinformării) organizat de către HybridCoE și StratComCoE, care a avut ca scop sprijinirea țărilor parteneri capacităților de comunicare strategică.

Centrul de Excelență pentru Gestionarea Crizelor și Răspunsul la Dezastre (CMDR COE): CMDR COE este o entitate acreditată și certificată de NATO la Sofia, Bulgaria, care oferă expertiză și experiențe recunoscute la nivelul beneficiarilor NATO, în special în sprijinul transformării. Domeniul său de expertiză este managementul crizelor, capacitățile de răspuns la dezastre și îmbunătățirea interoperabilității alianței. CMDR COE organizează cursuri, seminare și conferințe, exerciții și formare, ateliere de lucru, reuniuni de lucru și cereri de documente privind managementul crizelor și răspunsul la dezastre. Printre acestea se numără Conceptul și dezvoltarea schimbărilor climatice sprijin și Cursuri privind schimbările climatice și securitatea.

Mecanismele de cooperare cu Consiliul European

Planul de Acțiune al Consiliului European pentru Republica Moldova 2021-2024 reprezintă un instrument vital de programare strategică, care își propune să continue procesul de aliniere a legislației, a instituțiilor și practicilor moldovenești la standardele europene. Planul acoperă domenii esențiale precum drepturile omului, statul de drept și democrația, având ca obiectiv principal susținerea eforturilor Republicii Moldova în îndeplinirea obligațiilor sale ca stat membru al Consiliului European. Planul de Acțiune se dovedește a fi un instrument crucial în facilitarea tranziției și în asigurarea conformității cu normele și valorile europene.

Prioritățile stabilite în cadrul Planului de Acțiune sunt rezultatul unei analize amănunțite a deciziilor, rezoluțiilor, recomandărilor și avizelor emise de diferitele organe ale Consiliului European, inclusiv Comitetul de Miniștri, Adunarea Parlamentară și Comisia Europeană pentru

Democrație prin Drept. De asemenea, acestea reflectă angajamentele naționale ale Republicii Moldova, așa cum sunt definite în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”, Strategia pentru Asigurarea Independenței și Integrității Sectorului Justiției (2021-2024) și Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului.

În contextul prezentului Plan de Acțiune, Consiliul Europei și autoritățile moldovenești și-au reafirmat angajamentul de a lucra împreună pentru a continua și a consolida reformele inițiate în trecut. Acest lucru include implementarea Convenției Europene a Drepturilor Omului, combaterea discriminării, consolidarea protecției copilului, îmbunătățirea legislației electorale și reformarea sistemului penitenciar. De asemenea, este prevăzută intensificarea eforturilor în domenii precum protecția datelor, combaterea corupției și consolidarea capacității instituțiilor de aplicare a legii.

Bugetul Planului de acțiune este estimat la 13,7 milioane de euro. Deși a fost asigurată o finanțare în valoare de 2,6 milioane de euro, este esențială o finanțare suplimentară pentru punerea integrală în aplicare a acțiunilor prioritare identificate pentru 2021-2024²⁶.

Mecanisme de cooperare cu Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europă (OSCE) a joacă un rol important în consolidarea cooperării în domeniul cibernetic/TIC (informații și comunicații), în special prin reducerea riscurilor de conflict între state care decurg din utilizarea TIC. Un element-cheie preocupant în acest sens este operaționalizarea orientărilor relevante ale ONU prin grupuri de experți guvernamentali la nivel regional. Departamentul Amenințări transnaționale din cadrul Secretariatului OSCE a organizat un atelier de lucru în septembrie 2023 privind dezvoltarea coordonată a vulnerabilității (CVD) - un proces de gestionare a vulnerabilităților în domeniul informațiilor și comunicațiilor tehnologiei care reduce nocivitatea acestora. Participanții au fost din Europa de Est și de Sud-Est, Asia Centrală, Caucazul de Sud și Mongolia.

Mecanisme de cooperare cu Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor

Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor colaborează cu Republica Moldova pentru a consolida capacitățile la nivel național și regional. La nivel național și regional să desfășoare capacități și să acorde asistență pentru stabilirea și consolidarea echipelor naționale de răspuns la incidente informatice (CIRT). UIT colaborează cu PNUD în acest proiect ca în cadrul unui program global (Strategia de transformare digitală 2023-2030).

Mecanisme de cooperare cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD). Cele trei priorități strategice ale BERD pentru Republica Moldova în perioada 2023-2028 vor fi următoarele: consolidarea rezilienței și securității energetice și promovarea unui mediu mai verde și a unei economii mai ecologice; sprijinirea unui sector privat competitiv și favorabil incluziunii, dezvoltarea

²⁶Consiliul Europei, Plan de acțiune pentru Republica Moldova 2021-2024. <https://rm.coe.int/action-plan-2021-2024-romanian/1680a3ff23>

sectorului privat și competitiv, o infrastructură financiară mai rezistentă și îmbunătățirea guvernantei.

BERD colaborează cu serviciul global de securitate cibernetică fondat în Ucraina furnizor, de servicii de securitate cibernetică ISSP pentru a spori reziliența digitală și cibernetică a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) din Republica Moldova (în cadrul unui proiect de program regional). În cele din urmă, câteva inițiative suplimentare de parteneriat în curs de desfășurare sau preconizate ar putea fi enumerate. La momentul redactării acestui document, acestea nu-au fost concretizate și, prin urmare, nu au putut fi incluse în lista donatorilor.

Mecanisme de Cooperare bilaterală

În plan bilateral, țări precum Austria, Japonia, Cehia, Elveția, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Regatul Tarilor de Jos, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, România, Slovacia, Statele Unite ale Americii, Suedia, Turcia și Ucraina acordă asistență în următoarele domenii: instruire/cursuri în logistica militară, topogeodezie militară, medicină militară, inspecție generală, observatori militari, cursuri de perfecționare militară, studii militare superioare de licență, asistență în domeniul securității cibernetică etc. Luând în considerare că domeniile de cooperare sunt diverse, cooperarea are loc la diferite nivele și grad de implicare.

Tabel: Asistența oferită de către Statele Unite ale Americii (SUA)

Sursa: <https://www.foreignassistance.gov/cd/moldova/2022/obligations/0>

Asistența guvernamentală a Statelor Unite are ca scop sprijinirea Republicii Moldova în consolidarea instituțiilor democratice, sporirea prosperității, securizarea frontierelor sale internaționale și integrarea în Europa și comunitatea Euroatlantică. În prezent, USAID este cel mai mare partener de dezvoltare din SUA în Republica Moldova²⁷.

Scopul USAID este de a contribui la construirea unei Republici Moldova europene competitive și democratice, care să reziste influențelor maligne. În sprijinul promovării democrației participative a Moldovei, USAID se concentrează pe asistența directă acordată instituțiilor publice pentru a cataliza implicarea cetățenilor în comunitățile lor și pentru a

²⁷Statele Unite ale Americii. <https://mfa.gov.md/ro/content/statele-unite-ale-americii-0>

stimula cererea de guvernare responsabilă și instituții democratice mai puternice²⁸. USAID oferă sprijin Republicii Moldova în parcursul său european și drept răspuns la multiplele crize cu care se confruntă Republica Moldova în suma de 63 mil. de dolari. Majoritatea fondurilor, 46,3 mil. de dolari, sunt destinate pentru creșterea economică durabilă a Republicii Moldova și vor ajuta economia moldovenească să devină mai rezilientă. În același timp, 16,7 mil. de dolari vor merge la programele destinate consolidării democrației participative și guvernantei, amplificarea reformelor actuale din sistemul justiției. Printre priorități se numără programele de susținere a instituțiilor mass-media independente și crearea unui sector mass-media mai rezilient în fața presiunilor politice și financiare și mai puțin susceptibil în fața dezinformării. Programul vine să sprijine necesitățile imediate ale administrațiilor locale care se confruntă cu fluxurile de refugiați, inclusiv în zonele rurale, pentru a fi mai eficiente, transparente și responsabile, incluzând dezvoltarea comunitară, proiecte de infrastructură și sprijin pentru mediul de afaceri²⁹.

Statele Unite ale Americii oferă și asistență în domeniul educației și instruirii Militare Internaționale (IMET), Finanțarea Militară Străină (FMF), Programul de Parteneriat între State (SPP), Programul Întrunit al Echipelor de Contact, Militar la Militar (M2M), asistență umanitară în cadrul „Humanitarian Main Action”(HMA), exerciții militare la nivel tactic.

În domeniul educației, *Franța* contribuie la schimb de cadeți între Academii militare ale Republicii Moldova și Republicii Franceze, instruirea lingvistică (limba franceză) a militarilor Armatei Naționale la Alianța Franceză din Chișinău și oferă studii la instituțiile de învățământ militar în Republica Franceză. De asemenea, și *Austria*, *Elveția*, *Slovacia* oferă asistență în domeniul instruirilor (cursuri, seminare, ateliere de lucru) și *Cehia* oferă instruire și cursuri în domeniul medicinei, logisticii și standardizării. *Estonia* oferă cursuri de Înalte Studii Militare de la Colegiul Baltic de Apărare din Estonia. *Turcia* oferă cursuri de perfecționare militară și studii militare superioare de licență. *Ucraina* oferă asistență în desfășurarea în cadrul Centrului de Instruire EOD (Batalionul geniu) a cursului de identificare și nimicire a obiectelor explozive singulare pe loc pentru contingentul ucrainean.

Germania oferă instruire/cursuri în domeniile logistica militară, topogeodezie militară, medicină militară, inspecție generală, observatori militari etc. Îngrijirea mormintelor germane de război din Republica Moldova. De asemenea contribuie la instruirea contingentului Armatei Naționale preconizat pentru detașare în KFOR/Kosovo la Exercițiul KFOR MRE (Hohenfels) și contribuie financiar la realizarea proiectului Consolidarea Forțelor Armate pentru transportare, mentenanță și depozitare în siguranță a munițiilor și mărfurilor periculoase.

Țări precum *Grecia* oferă studii de licență în cadrul Academiiilor militare din *Grecia*, *Italia* oferă cursuri de instruire, susține și asigură participarea în teatrele de operațiuni de menținere a păcii KFOR și UNFIL.

²⁸Country Overview.

<https://www.usaid.gov/moldova#:~:text=USAID%27s%20goal%20is%20to%20help,partnerships%20with%20the%20private%20sector>

²⁹Republica Moldova va beneficia de finanțare suplimentară de 63 milioane de dolari din partea USAID.

<https://mf.gov.md/ro/content/republica-moldova-va-beneficia-de-finan%C8%9Bare-suplimentar%C4%83-de-63-milioane-de-dolari-din-partea>

Letonia și Lituania contribuie financiar la instruirea militarilor Armatei Naționale la Cursuri de Înalte Studii Militare de la Colegiul Baltic de Apărare din Estonia, dar și asistență în dezvoltarea corpului de sergenți.

Japonia este un partener important în domeniul securității umanitare, asigurat prin granturi “Kusanone”, având drept domenii prioritare: asistență medicală primară, sistemul de învățământ, protecția păturilor vulnerabile ale societății, sistemul ecologic și al resurselor naturale etc.

Regatul Țărilor de Jos oferă asistență în domeniul securității cibernetice (inclusiv prin detașarea experților) și instruire (cursuri în domeniul medicinei, cooperării internaționale și cursuri pentru observatori militari).

Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord oferă instruirea lingvistică pentru personalul detașat la KFOR, cursuri BMATT (pentru ofițeri inferiori), studii la Colegiul Regal al Forțelor Aeriene Cranwelli Academia Militară Regală Sundhurt, vizite și exerciții organizate de Echipa Britanică de Instruire și Consultanță.

Romania oferă schimb de experiență și cooperare în domeniul medicinei militare, topografie, achizițiilor publice, transformării militare, situației aeriene etc, instruire militară de toate nivelurile. Sunt organizate exerciții bilaterale (Scutul de Foc, Regional Joint Combined Exchange Training(JCET), Scutul Păcii, JunctionStrike, Cetatea, etc. Pentru facilitarea parteneriatului cu România a fost creată Comisia mixtă moldo-română în domeniul apărării.

Parteneriatul bilateral cu *Suedia* este axat pe reforma sectorului de apărare, procesul de transformare a Armatei Naționale, în contextul Inițiativei de Consolidare a Capacităților de Apărare (DCBI), implementarea Planului de Dezvoltare Profesională, dar și pe sprijinul în implementarea în cadrul Armatei Naționale a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, Pace și securitate. Grație partenerilor suedezi, prin intermediul Centrului Internațional al Forțelor Armate Suedeze SWEDINT și Centrului Nordic pentru Gender în Operații Militare (NCGM), militarii Armatei Naționale au participat la diferite forme de instruire în domeniu.

2.3. Dinamica Proiectelor și Programelor de Cooperare cu Organizațiile Internaționale în Domeniul Reformei Sectorului de Securitate în Republica Moldova după 24 februarie 2022

În contextul tensionat al situației geopolitice în Europa de Est, reflectat în special prin invazia Rusiei în Ucraina la 24 februarie 2022, Republica Moldova a resimțit profund schimbări și reconfigurări ale cooperării cu organizațiile internaționale, în special în domeniul securității.

Ministerul Apărării beneficiază de sprijin extern în contextul realizării proceselor de reformă instituțională, ceea ce include transformarea și modernizarea capacităților de apărare. Scopul acestui sprijin constă în dezvoltarea și îmbunătățirea securității naționale, a contribuției la securitatea internațională, gestionarea crizelor și consolidarea instituțională. Suportul extern se concentrează pe diverse domenii profesionale, cum ar fi educația militară și instruirea care implică participarea personalului armatei la cursuri, antrenamente și exerciții internaționale. De asemenea, suportul se extinde și la echipamente și tehnologii, oferind

armatei disponibilitate de echipamente moderne pentru a-și desfășura activitățile mai eficient. În general, asistența oferită de UE în 2021 constituie echipamente în valoare de 7 mil. euro pe domeniul medicinei militare și dezvoltarea capacității de deminare. Comparativ, în anul 2022, această asistență crește până la 40 mil. euro și se lărgeste în domenii precum Comunicații, Logistică, Ciberneticetc. Totuși, experiența arată că echipamentele militare primite sub formă de donații de la Organizațiile Internaționale nu includ echipamente letale. În cadrul activităților de asistență externă se încadrează și oferirea sprijinului de consultanță pentru reformele instituționale, cu accent pe îmbunătățirea managementului, reducerea corupției și consolidarea transparenței.

Biroul Politici de Reintegrare nu a avut o tangență directă cu sectorul de apărare și securitate, contribuția sa s-a manifestat în colaborarea strânsă cu autoritățile naționale. În contextul actual, situația din regiunea transnistreană a fost monitorizată cu atenție sporită, având în vedere riscurile suplimentare de securitate regională. Mai mult, Biroul a identificat necesitatea de a răspunde adecvat și prompt la cenzura informațională implementată în regiunea menționată, cu o atenție deosebită la protejarea cetățenilor.

Ministerul Afacerilor Interne (MAI), transformările aferente dinamicii proiectelor au fost evidente. În comparație cu anii 2020 și 2021, când MAI a gestionat 83 și, respectiv, 76 de proiecte, în 2022 numărul a crescut semnificativ, atingând 155 de proiecte. Asistența externă s-a amplificat, cu un suport de peste 34 mil. de euro oferit de parteneri.

Poliția de Frontieră a reflectat o creștere continuă a proiectelor și programelor de cooperare, demonstrând o adaptare rapidă la contextul securitar schimbat. Cooperarea bilaterală și internațională a fost intensificată, cu o colaborare strânsă cu Ucraina și România, dar și cu organizații internaționale relevante. Suportul extern a ajuns la 200 mil. de lei în 2022, reprezentând aproximativ 30% din bugetul instituțional anual.

Serviciul de Informații și Securitate a înregistrat o sporire notabilă a atenției din partea instituțiilor externe în urma agresiunii Rusiei asupra Ucrainei, ceea ce a contribuit la consolidarea cooperării și schimbului de bune practici. S-au operat schimburi esențiale de informații cu state europene importante, în procesul de reformă instituțională și elaborare legislativă.

În concluzie, Republica Moldova a experimentat o schimbare majoră în dinamica cooperării sale cu organizațiile internaționale post februarie 2022. Aceasta s-a materializat într-o intensificare a proiectelor și programelor, o focalizare crescută pe securitate și o cooperare sporită cu partenerii externi. Contextul regional tensionat a pus în lumină importanța consolidării relațiilor externe și adaptării continue la schimbările din sfera securității.

2.4 Provocările și impedimentele în implementarea proiectelor de asistență externă. Perspective de îmbunătățire

Republica Moldova se confruntă cu numeroase provocări în ceea ce privește securitatea și dezvoltarea instituțională. Situația geopolitică, legată și de problema regiunii transnistrene, complicații legate de guvernare și constrângeri bugetare creează un teren propice pentru implicarea partenerilor externi în ameliorarea sistemului de securitate. Cu toate acestea, cooperarea cu partenerii externi nu este lipsită de complexitate și nici de anumite provocări. În acest context, asistența și proiectele externe în domeniul securității pot juca un rol semnificativ în creșterea eficienței și eficacității instituțiilor implicate.

Ministerul Apărării

Provocările care apar în procesul identificării și implementării programelor se referă în special la lipsa bugetelor, colectarea îndelungată a sumelor necesare pentru demararea proiectelor, precum și timpul îndelungat necesar pentru a realiza o schimbare în reformarea atât în interiorul instituției, cât și la nivel guvernamental. Domeniul „Apărării Naționale” este unul complex din punct de vedere a standardelor organizatorice, procedurale și tehnice care necesită timp îndelungat și resurse financiare considerabile pentru atingerea obiectivelor. În acest sens, pentru sectorul de apărare sunt necesare mecanisme instrumentalizate pentru reducerea termenului de colectarea a sumelor necesare pentru demararea proiectelor și valorificarea asistenței externe.

Biroul Politici Reintegrare

Biroul nu este un beneficiar direct al asistenței externe, însă contribuie prin expertiză și consultanță. În această calitate, Biroul subliniază importanța unei coordonări transparente și permanente cu toate autoritățile constituționale. Se remarcă și sensibilitatea colaborării cu Tiraspolul, ceea ce indică o necesitate acută de mecanisme de asistență specifice pentru regiunea transnistreană.

Ministerul Afacerilor Interne (MAI)

Ministerul Afacerilor Interne subliniază deficitul de resurse umane calificate ca un factor limitant major. Aceasta, combinată cu necesitatea ajustării cadrului normativ, ridică probleme serioase în implementarea proiectelor. Instituția propune crearea unui mecanism de coordonare eficient și separarea bugetului proiectelor de cel național.

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE)

MAEIE, deși nu este un beneficiar direct, facilitează coordonarea între donatori și autoritățile naționale. Instituția pune accent pe eficiența acestui mecanism, subliniind rolul său important în faza preparatorie și inițială a proiectelor.

Poliția de Frontieră

Poliția de Frontieră menționează mai multe nivele de coordonare, de la strategic la local. Aici, lipsa resurselor financiare și umane este de asemenea proeminentă. Instituția subliniază și birocrăția și reglementările ca factori ce pot afecta implementarea proiectelor.

Serviciul de Informații și Securitate (SIS)

SIS nu aplică direct la proiectele de finanțare externe, dar este parte a grupurilor de lucru, sugestiv pentru un rol consultativ sau de monitorizare.

În Republica Moldova există un consens general că o abordare coordonată a asistenței externe pentru securitate și apărare trebuie să respecte contextul și responsabilitatea/implicarea locală, fiind crucial pentru o implementare eficientă și holistică. Cu toate acestea, realitatea pe teren sugerează că inițiativele izolate au dus adesea la eșecuri în coordonare și la probleme de sustenabilitate. Complexitatea asistenței externe cere o „abordare de guvernare integrată”, implicând o împărțire clară a responsabilităților și priorităților între donatori și în același timp, asigurând o coordonare eficientă.

Există o serie de deficiențe în coordonarea asistenței la nivel național, incluzând limitări în predictibilitatea și complementaritatea asistenței, precum și riscul duplicării eforturilor donatorilor.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Asistența externă este esențială pentru dezvoltarea oricărui stat, inclusiv a Republicii Moldova. Aceasta include resurse financiare, materiale, tehnice și de altă natură acordate de organizații internaționale și țări partenere pentru a sprijini dezvoltarea economică și socială a țării beneficiare. Acest tip de asistență este deosebit de important pentru țările în curs de dezvoltare, deoarece acestea se confruntă adesea cu resurse insuficiente pentru a-și finanța propriile programe de dezvoltare și transformare. Asistența externă poate fi esențială în situații de urgență, cum ar fi dezastrelor naturale sau crizele politice, când resursele interne ale unei țări pot fi insuficiente pentru a face față nevoilor imediate și amenințărilor în adresa securității naționale.

Dificultățile interne, mai ales lipsa de resurse și capacități instituționale limitate, creează o dependență crescută față de asistența externă pentru a îmbunătăți guvernarea sectorului de securitate. Astfel, asistența externă devine nu doar de dorit, ci esențială pentru menținerea și consolidarea securității naționale. Republica Moldova se confruntă în prezent cu o serie de provocări majore, printre care criza de securitate regională, reglementarea conflictului transnistrean și consolidarea securității naționale. Acest context face ca asistența externă și parteneriatele internaționale să fie vitale pentru succesul eforturilor de reintegrare și securitate.

Asistența externă pentru securitate și apărare în Republica Moldova a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea și modernizarea structurilor de securitate, sporind capacitatea de reacție și profesionalismul instituțiilor relevante, îmbunătățirea infrastructurii și capacităților operaționale ale Ministerului Apărării, Ministerului de Interne, Poliției de Frontieră și Serviciului de Informații și Securitate. Aceasta implică nu numai finanțare, dar și expertiză, instruire și suport tehnic.

Cu toate acestea, au existat provocări în adaptarea rapidă la schimbările geopolitice și la noile amenințări la adresa securității, indicând o nevoie de flexibilitate și eficacitate sporită a asistenței externe. Există o tendință în creștere de a angaja mai multe părți interesate la nivel local, inclusiv organizații din societatea civilă, în procesele de reformă și implementare a securității, ceea ce subliniază necesitatea unei colaborări mai strânse și a unei coordonări mai bune.

Luând în considerare mediul de securitate complex, Guvernul Republicii Moldova a mobilizat toate resursele disponibile pentru gestionarea crizelor multiple, pentru a le oferi acestora asistența necesară și pentru a reduce presiunea asupra sistemului socioeconomic al Republicii Moldova. Dar gestionarea crizelor multiple și multifacetate nu ar fi fost posibilă fără asistența externă. În procesul de elaborare a unui răspuns activ la crize, precum și a abordărilor durabile și consecvente pentru rezolvarea problemelor din acest domeniu, devine din ce în ce mai evidentă necesitatea asistenței externe și a folosirii experienței internaționale acumulate, implementării practicilor, politicilor și programelor avansate.

Ministerul Finanțelor este responsabil de mecanismul de coordonare și management al asistenței externe și îndeplinește rolul de punct unic de contact/control în relația cu partenerii externi de dezvoltare și autoritățile publice privind propunerile de proiecte/ programe de asistență externă.

Deși există unele mecanisme formale, cum ar fi acorduri de cooperare sau de implementare, comitete de direcție sau interviuri de evaluare, care ajută la structurarea participării instituțiilor și la asigurarea unui proces eficient și transparent, persistă o serie de provocări complexe pentru instituțiile de securitate din Republica Moldova, cum ar fi deficiențe în procesul identificării și implementării programelor, lipsa bugetelor, resurselor umane colectarea îndelungată a sumelor necesare, lipsa unei coordonări transparente, birocrăție în implementarea proiectelor. O soluție comună reprezintă necesitatea identificării unor mecanisme mai eficiente de gestionare a asistenței externe, de asemenea, e nevoie de o strategie bine pusă la punct prin care Republica Moldova ar putea maximiza beneficiile cooperării cu partenerii externi în domeniul securității.

Asistența externă și parteneriatele internaționale sunt vitale pentru consolidarea securității naționale a Republicii Moldova. Prin programele NATO, ale Uniunii Europene, și de asemenea, prin cooperarea bilaterală (cu Austria, Japonia, Cehia, Elveția, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Letonia, Lituania, Regatul Tarilor de Jos, Regatul Unit Marii al Britanii și al Irlandei de Nord, România, Slovacia, Statele Unite ale Americii, Suedia, Turcia, Ucraina, SUA etc.) are loc sprijinirea eforturilor de reintegrare a țării, îmbunătățirea cooperării externe, fortificarea securității frontierelor și consolidarea capacității de intelligence. În acest sens, este imperativ ca Republica Moldova să continue să dezvolte și să consolideze relațiile cu partenerii internaționali și să beneficieze de asistența necesară pentru a face față provocărilor de securitate cu care se confruntă.

În concluzie, asistența externă și parteneriatele interinstituționale sunt esențiale pentru atingerea obiectivelor strategice, abordând deficitele de capacitate și resurse. Cooperarea externă nu este doar un facilitator, ci un multiplicator de eficiență, înlesnind atingerea obiectivelor complexe într-un mediu dinamic și interconectat.

RECOMANDĂRI

1. Adaptarea asistenței externe la specificul și nevoile reale ale Republicii Moldova, evitând aplicarea de soluții standard sau copierea unor modele care nu se potrivesc contextului local.
2. Accentul ar trebui pus pe construirea unei capacități interne robuste, oferind formări și instruiți pentru personalul instituțiilor de securitate, astfel încât să poată gestiona eficient resursele și competențele acumulate.
3. Revizuirea și îmbunătățirea mecanismului de coordonare a asistenței externe din cadrul guvernului, asigurându-se că resursele sunt alocate eficient în baza necesităților și că există o sinergie între diferite programe și inițiative.
4. Asigurarea unui nivel mai înalt de transparență cu privire la modul în care sunt cheltuite fondurile externe și măsurarea impactului acestora. Aceasta ar crește încrederea publicului și ar asigura o mai bună responsabilitate a rezultatelor:
 - a) **Includerea informațiilor adiționale despre proiecte pe website-ul Ministerului Finanțelor www.amp.gov.md.** Acest portal ar trebui să conțină informații detaliate despre fiecare grant sau finanțare externă, inclusiv valoarea, beneficiarul, obiectivele, rapoartele intermediare și rezultatele obținute. La moment, nu toate proiectele din sectorul de securitate și apărare sunt incluse și aceasta provoacă impedimente în colectarea datelor.

b) **Elaborarea și publicarea rapoartelor periodice.** Publicarea de rapoarte trimestriale sau anuale care să detalieze progresele, problemele întâlnite și rezultatele obținute din fondurile externe.

c) **Organizarea de evenimente publice** seminare, conferințe sau ateliere unde părțile interesate pot discuta, dezbate și oferi feedback privind utilizarea fondurilor.

5. Implicarea societății civile și încurajarea unei colaborări mai strânse cu organizațiile din societatea civilă, care pot oferi feedback valoros, pot monitoriza implementarea reformelor și identifica domeniile de îmbunătățire.

a) **Crearea unui cadru de colaborare.** Organizarea de mese rotunde periodice între guvern, societatea civilă și donatorii externi pentru a discuta progresele, obstacolele și oportunitățile.

b) **Solicitarea de feedback** prin implementarea unor mecanisme de feedback, cum ar fi sondaje online sau sesiuni de consultare publică, unde societatea civilă poate oferi opinii.

c) **Finanțarea pentru monitorizare** prin alocarea unei părți a fondurilor pentru organizații non-guvernamentale care au capacitatea și expertiza de a monitoriza implementarea reformelor în securitate și apărare.

d) **Formarea și educarea sunt esențiale.** Furnizarea de resurse și instruire pentru organizațiile din societatea civilă, astfel încât acestea să înțeleagă mai bine domeniul securității și apărării și să poată contribui eficient.

În multe țări există „coaliții de bugete” sau rețele care unesc ONG-uri și experți pentru a monitoriza și analiza cheltuielile guvernamentale, inclusiv fondurile externe. Aceste coaliții oferă feedback, sugestii și recomandări bazate pe analizele lor.

6. Realizarea de evaluări periodice ale impactului și eficienței asistenței externe, cu scopul de a ajusta și recalibra acțiunile în funcție de schimbările din mediul de securitate și de nevoile emergente ale Republicii Moldova.

7. Dezvoltarea și consolidarea capacităților negociatorilor care reprezintă țara în acest proces. Acest lucru poate fi realizat prin investiții consistente în formarea profesională și dezvoltarea abilităților specifice, precum și prin asigurarea accesului la resurse și informații relevante în domeniu. De asemenea, este crucial să se creeze o rețea solidă de suport și mentorat, prin care negociatorii experimentați să împărtășească cunoștințele și expertiza lor cu colegii mai puțin experimentați. În plus, participarea la simulări de negocieri, ateliere de lucru și conferințe internaționale poate oferi oportunități valoroase de învățare și poate dezvolta competențe esențiale de negociere. Prin consolidarea capacităților negociatorilor, Republica Moldova își va îmbunătăți semnificativ potențialul de a obține condiții favorabile și de a maximiza impactul pozitiv al asistenței externe asupra securității naționale.

8. Dezvoltarea de parteneriate regionale și consolidarea legăturilor cu statele vecine și cu alte țări care au trecut prin reforme similare în sectorul de securitate pentru schimb de experiență și bune practici.
9. Crearea unor unități de implementare specializate pentru gestionarea asistenței externe la nivelul fiecărei instituții.
10. Îmbunătățirea capacității administrative prin investiții în resurse umane calificate.
11. Simplificarea procedurilor birocratice pentru a facilita implementarea proiectelor.
12. Extrem de importantă este consecvența acțiunilor, comunicarea strategică la toate nivelele, coordonarea inițiativelor implementate, precum și solidaritatea și distribuirea responsabilităților.
13. Elaborarea studiilor sectoriale care să analizeze situația asistenței externe nu doar în domeniul securității și apărării, ci și în alte sectoare cruciale. Aceasta va asigura o perspectivă cuprinzătoare asupra modului în care asistența externă este distribuită și implementată, evidențiind domeniile în care sunt necesare îmbunătățiri și identificând oportunitățile de optimizare a resurselor. Prin analizarea specifică a diferitelor domenii, cum ar fi educația, sănătatea, infrastructura și dezvoltarea socială, Republica Moldova poate identifica modelele de succes, punctele de slăbiciune și domeniile care necesită atenție sporită. Dezvoltarea acestor studii sectoriale ar trebui să implice o colaborare strânsă între guvern, instituțiile de cercetare, sectorul privat și partenerii de dezvoltare.
14. În procesul de identificare, elaborare, implementare și evaluare a proiectelor prezentăm următoarele recomandări:
 - a) **Mecanisme de identificare și elaborare a proiectelor**
Pentru a maximiza eficiența asistenței externe și a parteneriatelor, este esențial ca instituțiile să fie implicate activ în toate etapele proiectelor, de la identificarea necesităților până la evaluarea impactului.
 - b) **Participarea la formularea proiectelor**
Instituțiile ar trebui să fie consultate și să participe activ la formularea ideilor și necesităților de proiect. Acest lucru poate include solicitarea de asistență sau consultare în formularea de proiecte și idei de proiecte care încă nu au fost demarate.
 - c) **Identificarea necesităților și formularea obiectivelor**
Consultarea instituțiilor este esențială pentru a identifica corect necesitățile actuale și pentru a formula obiectivele proiectelor într-un mod care să reflecte aceste necesități.
 - d) **Importanța prioritizării necesităților la nivel instituțional și cel național**
 - e) **Implementarea proiectelor**
Participarea activă a instituțiilor la implementarea proiectelor este crucială pentru a asigura că proiectele sunt realizate în mod eficient și că obiectivele sunt atinse.
 - f) **Evaluarea impactului**
Instituțiile ar trebui să fie implicate în evaluarea impactului proiectelor, atât în timpul implementării, cât și după finalizare. Acest lucru poate include participarea la interviuri de evaluare sau la comitete de direcție (*Steering Committees*).

Partea II PROIECTE IMPLEMENTATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA CU SUPTUL FINANCIAR AL PARTENERILOR INTERNAȚIONALI

În acest capitol va fi prezentată lista principalelor proiecte (implementate în perioada 2022 – septembrie 2023), dar și cele planificate pentru a fi realizate în termen scurt, colectate din surse disponibile în spațiul public (surse deschise) sau din chestionarele/ interviurile organizate în cadrul elaborării studiului.

Proiectele care au drept scop consolidarea rezilienței țării noastre la amenințările hibride, dezvoltarea sectorului de securitate și apărare se referă la următoarele dimensiuni ale securității: dezvoltarea capacităților, capabilităților de apărare, transformare și modernizare a sectorului apărării, inclusiv dezvoltarea politicilor de securitate și apărare, educație de securitate; guvernarea democratică, dezvoltarea instituțiilor, anticorupție și integritate; securitatea umană, dialog și managementul conflictelor, afaceri interne, securitatea frontierelor, siguranță și gestionarea crizelor, gestionarea situațiilor excepționale; migrația și problema refugiaților; securitatea cibernetică; securitatea mediului înconjurător; securitatea nucleară.

Dezvoltarea capacităților, capabilităților de apărare și transformarea, modernizarea sectorului apărării

Proiectele reflectate în acest capitol se referă la domeniul dezvoltării capacităților și capabilităților sectorului de securitate și apărare, acțiuni de transformare a armatei naționale și suport în reformarea sectorului în general.

Dezvoltarea capabilităților și interoperabilității

NATO și-a extins sprijinul pentru consolidarea capacităților în sectorul de securitate mai larg și colaborează atât cu personalul civil, cât și cu cel militar la diferite niveluri, în sectorul apărării și securității, inclusiv cu Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul de Securitate și Informații, Cancelaria de Stat și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. NATO acordă sprijin procesului de reformă condus de guvern, bazându-se pe o abordare tridimensională prin: 1. Activități de mentorat, asistența și consiliere; 2. Educație militară și o serie de activități de instruire; 3. Proiecte de achiziție: echipamente IT și militare non-letale.

La Summitul NATO din 2022 de la Madrid, Aliații au convenit asupra unui pachet de măsuri de sprijin adaptate pentru a ajuta Republică Moldova să-și consolideze reziliența națională și pregătirea civilă. Ca parte a acestor măsuri convenite, în februarie 2023, în cadrul reuniunii ministeriale de la Bruxelles, Miniștrii Aliați ai Apărării au aprobat un pachet de consolidare a capacităților de apărare (pachetul DCBI îmbunătățit). Acesta va sprijini Republica Moldova în implementarea propriilor planuri de dezvoltare și modernizare a capacităților militare pe termen lung în domeniul securității și apărării. În acest context, NATO va sprijini în continuare Republica Moldova în consolidarea rezilienței sale generale și va răspunde mai bine presiunilor hibride și interferențelor străine. Pachetul DCB consolidat abordează cerințele suplimentare identificate de Republica Moldova, adăugând noi domenii de activitate ca parte a unei abordări la nivelul întregii administrații.

Acest nou pachet răspunde deteriorării mediului de securitate regional în lumina invaziei neprovocate și pe scară largă a Ucrainei de către Rusia. NATO va sprijini Moldova în diverse domenii, inclusiv planificarea strategică; managementul resurselor umane; dezvoltarea profesională a personalului civil; dezvoltarea corpului de subofițeri; standardizarea instruirii și logisticii; gestionarea resurselor de apărare; securitatea fizică a depozitelor și gestionarea munițiilor; planificarea și pregătirea pentru urgențe civile; apărarea împotriva amenințărilor chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN); combaterea dispozitivelor explozive improvizate; securitatea cibernetică; comunicarea strategică și dezvoltarea instituției Carabinierilor.

PROIECTE ÎN CADRUL DCBI

1. Proiectul NATO DCBI privind planificarea strategică care are scopul elaborării și revizuirii documentelor de politici și planificare (Strategia Națională de Apărare, Strategia Militară și Planurile pe termen lung și mediu.

2. Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea capacităților medicinei militare

3. Proiectul NATO DCBI privind managementul resurselor umane destinat dezvoltării sistemului de management a resurselor umane.

4. Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea profesională în domeniul apărării personalului civil (PDP)

5. Proiectul NATO DCBI privind standardizarea logisticii pentru toate țările aliate sau parteneri.

6. Proiectul NATO DCBI destinat pentru dezvoltarea corpului de sergenți, trecerea la standarde occidentale. Transformarea sistemului de leadership a Corpului de subofițeri NCO.

7. Proiectul NATO DCBI privind managementul resurselor de apărare pentru dezvoltarea sistemului de management a resurselor la nivel național. Actualmente suntem în proces de promovare a unei inițiative pentru dezvoltarea unui registru electronic de evidență a resurselor la nivel național.

8. Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea forțelor pentru operații speciale

9. Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea capacităților de apărare cibernetică-proiectul se refera doar la echipamente neletale, instruire medicale, comunicații

10. Programul NATO DCBI de consolidare a integrității în sectorul de apărare

Interoperabilitate

Creșterea interoperabilității Forțelor Armate ale Republicii Moldova cu forțele aliaților NATO și ale altor parteneri este o prioritate. Conceptul de Capabilitate Operațională (OCC), printr-un program riguros de evaluare și *feedback*, constituie un instrument esențial în sprijinirea acelor structuri militare operaționale moldovene, desemnate să îndeplinească și să corespundă standardelor NATO, să atingă un nivel de interoperabilitate cu structuri similare din statele aliate și parteneri, astfel încât să poată fi puse la dispoziție pentru operațiuni de menținere a păcii sau de gestionare a crizelor.

NATO pune la dispoziția Republicii Moldova numeroase programe care vizează dezvoltarea interoperabilității cu forțele aliaților NATO și consolidarea capabilităților necesare pentru a participa la operațiunile de menținere a păcii conduse de NATO. A învăța folosirea unei limbi comune și dezvoltarea interoperabilității în ceea ce privește procedurile standard sunt elemente esențiale. Sunt disponibile exerciții multinaționale, vizite de la echipele de experți și cursuri de perfecționare pentru a contribui la dezvoltarea capabilității forțelor sale de a conlucra cu forțele NATO. Prin participarea la exercițiile multinaționale, Republica Moldova dezvoltă abilitatea forțelor de menținere a păcii, în vederea colaborării cu forțele altor țări, în special în operațiunile de gestionare a crizelor și de menținere a păcii.

Peste 40 de militari moldoveni, inclusiv un pluton de manevră de infanterie și o echipă de eliminare a munițiilor explozive, sunt dislocați prin rotație în sprijinul Forței Kosovo (KFOR) încă din anul 2007. NATO asistă Republica Moldova prin acordarea suportului pentru instruirea specialiștilor în informații publice din cadrul forțelor armate ale țării. De asemenea, NATO oferă asistență Republicii Moldova în actualizarea și menținerea structurii sale de forțe actuale notificate (NCFS) atât pentru Documentul de la Viena, cât și pentru Tratatul privind Forțele Armate Convenționale din Europa (CFE). Aceste informații sunt menținute în sistemul VERITY, care centralizează schimbul de date privind Tratatul și Măsurile de Consolidare a Încrederii și Securității (CSBM), făcându-le ușor accesibile Republicii Moldovei și aliaților NATO.

Asistența în cadrul Instrumentului European pentru Pace (IEP) în beneficiul Forțelor Armate ale Republicii Moldova, în valoare de 40 de mil. de euro, vine să consolideze capacitățile Forțelor Armate ale Moldovei, să sporească securitatea națională, stabilitatea și reziliența în sectorul apărării. Bani vor fi alocați pentru fortificarea unităților de logistică, mobilitate, comandă și control, apărare cibernetică, recunoaștere aeriană fără pilot și comunicații tactice ale Forțelor Armate ale Republicii Moldova prin furnizarea de echipamente neletale, provizii și servicii relevante, inclusiv instruire legată de echipament. Această măsură de asistență va finanța furnizarea de echipamente medicale și de echipamente de eliminare a munițiilor explozive pentru Batalionul de Inginerie¹.

Prin intermediul Proiectului UE EPF 2022 privind sporirea capacităților logistice, mobilitate și transport, comandă și control, comunicații, cibernetice și de cercetare

¹Instrumentul European pentru Pace: Consiliul adoptă o măsură de asistență în sprijinul Forțelor Armate ale Republicii Moldova.

https://www.ceas.europa.eu/delegations/moldova/instrumentul-european-pentru-pace-consiliul-adopt%C4%83-o-m%C4%83sur%C4%83-de-asisten%C8%9B%C4%83-%C3%AEn_ro?s=223

aeriană se planifică fortificarea unităților de logistică, mobilitate, comandă și control, apărare cibernetică, recunoaștere aeriană fără pilot și comunicații tactice ale Forțelor Armate ale Moldovei prin furnizarea de echipamente neletale, provizii și servicii relevante, inclusiv instruire legată de echipament. Această măsură de asistență o va completa pe cea în valoare de 7 mil. de euro, adoptată în decembrie 2021, care consolidează capacitățile serviciului medical militar și al Batalionului de Inginerie al Forțelor Armate, și finanțează furnizarea de echipamente medicale și de echipamente de eliminare a munițiilor explozive pentru Batalionul de Inginerie².

Proiectul UEEPF 2021 privind sporirea capacităților medico-militare și de geniu se referă la finanțarea furnizării de echipamente medicale pentru Direcția medico-militară și de echipamente de neutralizare a dispozitivelor explozive pentru Batalionul de Geniu.

La 14 aprilie 2023, Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Centrul Eston pentru Investiții în Apărare (ECDI) au semnat un **Memorandum de înțelegere (MOU), pentru a facilita cooperarea reciprocă în implementarea unei măsuri de asistență a UE în cadrul Facilității europene pentru pace** adoptată în iunie 2022, în temeiul căruia ECDI va procura echipamente neletale pentru Forțele Armate ale Moldovei. Proiectele fac parte dintr-un proces de modernizare care va consolida capacitățile Forțelor Armate ale Moldovei de a spori eficiența operațională, de a accelera conformitatea cu standardele UE și de interoperabilitate și, prin urmare, de a proteja mai bine civilii în crize și urgențe. De asemenea, va consolida capacitățile Moldovei în ceea ce privește participarea sa la misiunile și operațiunile militare ale UE PSAC³.

Consolidarea Forțelor Armate pentru transportare, mentenanță și depozitare în siguranță a munițiilor și mărfurilor periculoase, finanțat de Germania, a demarat în anul 2018 și se desfășoară în prezent. În cadrul acestui proiect au fost acordate donații de echipamente și tehnică militară, instruire și expertiză în domeniu în valoare de aproximativ 2,8 mln. euro⁴.

Proiectul 67676 al Programului HMA (Acțiune Umanitară de Deminare) al Comandamentului Forțelor Armate SUA în Europa de dezvoltare a infrastructurii și sporire a nivelului de siguranță și securitate la complexele Ministerului Apărării. Proiectul cu un buget de 654 938,76 de euro, oferit de Departamentul Apărării al Statelor Unite ale Americii, a fost implementat în perioada 05/12/2022-31/07/2023. Proiectul presupune lucrări de dezvoltare a infrastructurii în sprijinul Programului Acțiunea Umanitară de Deminare al Departamentului Apărării SUA și Comandamentului Forțelor Armate SUA în Europa în calitate de asistență tehnică, cu singurul scop de a fi asigurat Ministerului Apărării al Republicii Moldova pe gratis în cadrul Programului Acțiunea Umanitară de Deminare al Guvernului SUA. Proiectul a contribuit dezvoltarea infrastructurii și sporirea nivelului de siguranță, pază și securitate la complexele Ministerului Apărării de păstrare a patrimoniului

²Experți ai Uniunii Europene, la Ministerul Apărării.

<https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=7329>

³Memorandum de înțelegere, în contextul implementării proiectelor Uniunii Europene pe platforma Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF).

https://www.army.md/index.php/duhovniceti/inf/nota_inf_1452.doc?lng=2&action=show&cat=122&obj=8178

⁴German experts in the field of transporting dangerous goods visited the ammunition depots of the National Army. <https://www.army.md/?lng=3&action=show&cat=122&obj=8366>

militar, armamentului și munițiilor de la Florești și Cahul, Republica Moldova; oferirea unor condiții de viață mai sigure pentru populația civilă din orașele Florești și Cahul, ce locuiesc în vecinătatea complexelor Ministerului Apărării de păstrare a patrimoniului militar, armamentului, și munițiilor de la Florești și Cahul, Republica Moldova; evitarea riscului producerii unor detonații (explozii) necontrolate/neplanificate/nedorite la complexele Ministerului Apărării de păstrare a patrimoniului militar, armamentului și munițiilor de la Florești și Cahul, Republica Moldova; evitarea pagubelor materiale, pierderilor de vieți omenești, precum și catastrofelor umanitare ce ar putea rezulta în urma exploziilor necontrolate/neplanificate/nedorite la complexele Ministerului Apărării de păstrare a patrimoniului militar, armamentului și munițiilor de la Florești și Cahul, Republica Moldova⁵.

DOD - Foreign Military Financing (FMF) Program finanțat de Departamentul de Stat cu suma de 29,585,000 de dolari și implementat de Guvernul SUA, Departamentul de Apărare. Scopul proiectului constă în oferirea asistenței în procurarea articolelor și serviciilor dedicate apărării, pentru servicii de design și construcții⁶.

Programul **Securitatea fizică și managementul stocurilor (PSSM) de armament mic, armament ușor (SALW) și muniții convenționale (ca) în armata națională**, implementat cu suportul OSCE. Obiectivul programului constă în asigurarea securității și siguranței populației civile dislocate în preajma obiectivelor militare prin îmbunătățirea condițiilor de păstrare, transportare, siguranței și integrității armamentului, munițiilor și patrimoniului militar. Programul cuprinde următoarele acțiuni: construirea unui depozit la centrul de instruire Bulboaca, conform standardelor internaționale pentru depozitarea și păstrarea munițiilor din dotarea Armatei Naționale; reparația depozitelor Armatei Naționale cu instalarea sistemelor de securitate; distrugerea a 68 bombe de aviație cu fragmentare; distrugerea a 19 rachete de tip R-60 din apartenența Republicii Moldova, dar aflate în prezent în Georgia; etc⁷.

Educație de securitate

Proiectul **Uniunea Europeană – spațiul de justiție, securitate și libertate** este finanțat de Comisia Europeană cu suma de 50 000 de euro și s-a derulat până în 2023. Scopul general al proiectului constituie aprofundarea predării, cercetării și reflecției disciplinelor UE pentru Europeanizarea programelor universitare, în conformitate cu noile cerințe de pe piața muncii. De asemenea își propune promovarea dimensiunii și valorilor Europene în învățământul superior al Republicii Moldova, comunicarea, împărtășirea și sporirea vizibilității rezultatelor

⁵Proiectul 69487 Programului HMA (Acțiune Umanitară de Deminare) al Comandamentului Forțelor Armate SUA în Europa de dezvoltare a infrastructurii și sporire a nivelului de siguranță și securitate la complexele Ministerului Apărării de păstrare a patrimoniului.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1791~language=ro>

⁶U.S. Foreign Assistance By Country. Moldova.

<https://www.foreignassistance.gov/cd/moldova/2022/obligations/0>

⁷The comprehensive programme on small arms and light weapons (salw) and conventional ammunition in the Republic of Moldova.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=308~language=ro>

acțiunii către publicul larg în încurajarea dialogului dintre mediul academic, grupurile profesionale și membrii societății civile⁸.

Prin intermediul **Programului de Îmbunătățire a Educației pentru Apărare (DEEP)**, NATO oferă consultanță cu privire la modul de construire, dezvoltare și reformare a instituțiilor de învățământ pentru a ajuta Republica Moldova să construiască un sistem de educație militară profesionistă, cu diplome universitare și cursuri specializate oferite de Academia Militară a Republicii Moldova, Centrul său de Instruire Continuă și Școala de Subofițeri⁹. Per ansamblu, disponibilitățile partenerilor externi pe domeniile de asistență se axează pe palierele de dezvoltare profesională (instruirii, workshop-uri etc.), precum: instruire în cadrul Programului pentru Dezvoltare Profesională (PDP) NATO-RM; instruire în cadrul Meniului de Cooperare cu Partenerii (PCM); instruire în cadrul Programului NATO Știință pentru Pace și Securitate (SPS); curs pe dimensiunea antitero; instruire specializate pe domeniul neproliferării armelor de distrugere în masă și a armamentului ușor; cursuri de studiere avansată a limbii engleze.

Programul de Dezvoltare Profesională are drept scop consolidarea competențelor funcționarilor publici în domeniul apărării și securității. Începând cu luna iunie a acestui an, au fost organizate 3 cursuri diferite de instruire privind comunicarea strategică, igiena cibernetică și securitatea națională (aproximativ 60 de persoane au participat la aceste instruirii)¹⁰.

DOD – Programul de educație și instruire militară internațională (IMET), este un program care are drept scop formarea studenților militari străini atât în străinătate, cât și în Statele Unite, care acoperă și costul ajutoarelor și materialelor de instruire asociate cu astfel de pregătire. Partenerul de implementare a acestui program este Guvernul SUA - Departamentul Apărării, Departamentul de Stat, Agenție de management fiind Departamentul de Stat. Suma oferită Republicii Moldova în 2022 în cadrul acestui program constituie 1,145,572¹¹ de dolari.

Dezvoltarea politicilor de securitate și apărare

În cadrul acestui capitol vom reflecta proiectele și programele majore care se referă la asistență în domeniul elaborării strategiilor, politicilor și legislației în domeniul securității și apărării.

⁸Uniunea Europeană – spațiul de justiție, securitate și libertate.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1576~language=ro>

⁹Defence Education Enhancement Programme (DEEP) with Moldova. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_06/20150629_150629-DEEP-Moldova-Background.pdf

¹⁰Un Program de dezvoltare profesională va fi implementat în Republica Moldova, cu suportul NATO și a Marii Britanii.

<https://cancelaria.gov.md/ro/content/un-program-de-dezvoltare-profesionala-va-fi-implementat-republica-moldova-cu-suportul-nato>

¹¹Foreign Assistance.gov.

https://www.foreignassistance.gov/data?country=Moldova&fiscal_year=2022&transaction_type_name=obligations#tab-query

Asistența NATO în dezvoltarea politicilor de securitate și apărare Republica Moldova este implicată în mai multe inițiative și programe¹² lansate de către NATO în scopul asistenței Partenerilor în vederea evaluării participării la Programul „Parteneriat pentru Pace” (PpP). Pe lângă acestea, în 2015 Republica Moldova a aderat la Inițiativa NATO de Consolidare a Capacității de Apărare (DCBI). Această inițiativă are ca scop consolidarea capacității de apărare ca parte componentă a eforturilor Alianței de a proiecta securitate și stabilitate la scară internațională și de a preveni conflicte. În conformitate cu foaia de parcurs agreată de ambele părți, prima etapă de parcurs a fost axată pe revizuirea și modificarea cadrului legislativ și normativ la nivel strategic în domeniul apărării și elaborarea documentelor strategice precum Strategia Națională de Apărare, Strategia Militară și Planul de dezvoltare a Armatei Naționale pe termen lung. Astfel, cu suportul experților NATO, Republica Moldova aprobă în anul 2018, pe un termen de patru ani, ambele documente de politici și le pune în aplicare prin planurile sale de acțiuni. Actualmente, în cadrul Pachetului de asistență DCBI pentru Republica Moldova este prevăzut un proiect denumit Planificare Strategică, care presupune suport sub formă de expertiză și consultanță oferită de experții țărilor Aliate pentru îmbunătățirea, revizuirea și elaborarea documentelor de politici menționate.

Proiectul Acordarea asistenței necesare autorităților naționale ale Republicii Moldova în procesul de elaborare a strategiei securității naționale, cu un buget de 20000 de euro oferit de către Fundația Konrad Adenauer Stiftung și implementat de Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare în anul 2023. Scopul proiectului este să ofere asistență și expertiza necesară autorităților naționale pentru a îndeplini sarcina de a elabora și promova Strategia Securității Naționale (SSN) prin oferirea asistenței în elaborarea componentelor SSN și a instrumentelor necesare pentru consolidarea expertizei și coordonarea experților în cadrul grupurilor de lucru.

La fel, au fost organizate instruirii în domeniul securității și apărării de Centrul European pentru Studii de Securitate „George C. Marshall”, în cadrul căruia și-au făcut studiile circa 280 de militari, polițiști și funcționari publici din Republica Moldova. Instituția, fondată în anul 1993 în Germania, își propune crearea unui mediu stabil de securitate, promovarea mecanismelor democratice și parteneriatelor durabile în mai multe state, inclusiv în țara noastră¹³.

Proiectul UE TAIEX ”Implementarea Regulamentului de punere în aplicare a noului Cod Vamal” a inclus o vizită de studiu în contextul elaborării ”Regulamentului de punere în aplicare a Noului Cod Vamal al Republicii Moldova”, familiarizării cu procedurile de aplicare a Regulamentului UE, dobândirea de noi competențe și cunoștințe, preluarea celor mai bune practici ale Uniunii Europene în domeniul determinării valorii în vamă a mărfurilor, armonizării legislației naționale cu legislația comunitară și a aplicării ulterioare în practică¹⁴.

¹² Printre aceste inițiative poate fi evidențiată drept exemplu Inițiativa Capabilităților Operaționale (OCC), Procesul de Planificare și Analiză a Parteneriatului (PARP); Programul de Îmbunătățire a Învățământului în domeniul Apărării (DEEP), Programul de Instruire Militară și Exerciții (MTEP).

¹³ Reprezentanții și absolvenții Centrului ”George C. Marshall” s-au reunit la Chișinău.

<https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=7207>

¹⁴ Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.

https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwAR1xs szwya44eZaRPeQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYeVRImHs

Proiectul **Reforma sectorului de securitate (RSS)**, finanțat de PNUD, cu un buget de 3,283,724 de dolari. Obiectivele proiectului: contribuirea la implementarea eficientă a reformelor sectorului de securitate și apărare ca mijloc de asigurare a securității bărbaților și femeilor în Republica Moldova, care include în ansamblu administrația publică și reformele sectoriale, să sporească integritatea instituțională și transparența prin mobilizarea TIC și a inovării, instruirea și digitizarea proceselor de afaceri și oferirea instrumentelor inovatoare pentru colectarea și prelucrarea datelor dezagregate care vor facilita elaborarea politicilor. Asigurarea unei compoziții reprezentative în instituții în ceea ce privește genul, etnia și alți factori; instituțiile sunt instruite și echipate pentru a se potrivi mediului strategic (care poate include și contribuirea la organizațiile regionale de securitate și de menținere a păcii); susținerea instituțiilor militare în asigurarea respectării dreptului internațional, contribuind astfel la obiectivele naționale și internaționale ale păcii și securității. Grație acestui proiect, Spitalul Clinic Militar Central și Centrul de Medicină Preventivă a fost dotat cu echipament modern și infrastructură dezvoltată, folosind abordarea de cel mai bun raport preț/valoare; Creșterea capacităților umane individuale și instituționale ale Ministerului Apărării privind integrarea dimensiunii de gen în politici, practici și activitatea cotidiană prin pilotarea metodologiei Distincției Egalității de Gen în instituțiile publice. În anul 2023, Ministerul Apărării a primit în cadrul acestui proiect 424.802 de dolari¹⁵.

Comunicarea strategică și combaterea dezinformării

În cadrul acestui capitol vom reflecta proiectele și programele majore care au drept scop contracararea dezinformării și consolidarea comunicării strategice

Delegația UE la Chișinău gestionează șase programe de comunicare strategică și de proiecte legate de alfabetizarea mediatică finanțate de FPI, în cadrul programului Sprijinirea mass-media independente și reziliența informațională (SIMIR) în Republica Moldova implementat de Internews Moldova (majoritatea dintre acestea urmează să se încheie în acest an). Acestea sunt: Internetu Graiește - emisiune online, dezmințire dezinformării/abordare regională, Comunitatea plus (Zdarova Natasha) - emisiune online, dezmințirea dezinformării, ADEPT - conștientizare/studii în Găgăuzia, Super Like - alfabetizare mediatică/joc de masă, Centrul Media pentru Tineri - video/demonstrarea teoriilor conspirației, Watchdog.md - 4 sondaje privind percepția dezinformării și principalele narrative principale. Prin intermediul aceluiași proiect, Consiliul Audiovizualului a primit sprijin pentru a-și îmbunătăți capacitățile de monitorizare și 17 instituții media independente au primit granturi. A fost lansată o propunere de implementare a unui a doua faze a proiectului, care va implica sprijin pentru Centrul pentru comunicarea strategică și combaterea dezinformării.

Delegația UE sprijină, de asemenea, comunicarea strategică a Guvernului prin plata unei taxe de comunicare pentru expertul care lucrează în cadrul Biroului purtătorului de cuvânt al Guvernului. „Reziliența societății civile și răspunsul mediatic la războiul din Ucraina,„ este un proiect regional implementat de către People in Need (PIN) prin intermediul proiectului regional „OWIS,„. Proiectul regional se desfășoară în parteneriat cu Centrul pentru societatea civilă din Praga și cu Olanda și Helsinki Committee, cu scopul de a consolida societatea

¹⁵Support pentru reforma sectorului de securitate în Republica Moldova.
<https://www.undp.org/ro/moldova/projects/support-pentru-reforma-sectorului-de-securitate-republica-moldova>

civilă rezilienței și a răspunsului mediatic la războiul din Ucraina. Proiectul este implementat de: AO „Aripile Dumbrava”, Asociația Bibliotecarilor din Republicii Moldova, Centrul Regional pentru Dezvoltare Comunitarăși Rețeaua Națională a Consiliilor Locale de Tineret din Moldova.

Programul Regional de Comunicare al UE pentru Vecinătatea Estică ('EUNEIGHBOURS east'),¹⁶ implementat în perioada 08.12.2020 - 07.12.2024 în Țările PaE: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 10 659 000 de euro. Organizații de implementare: B&S Europe-led Consortium, Consortium condus de B&S Europe. Scopul programului constă în consolidarea acțiunilor de comunicare strategică, îmbunătățirea înțelegerii publice a UE și a politicilor sale și în consolidarea rezilienței societale la dezinformare în UE și în vecinătatea sa estică. Programul va completa și va construi parteneriate/sinerгии cu o gamă largă de activități de comunicare puse în aplicare la nivel național de către Delegațiile UE, care include campanii de comunicare tematice, acțiuni de diplomatie publică și de informare în parteneriat cu tineri activiști, parteneri media, autorități naționale, organizații ale societății civile, mediul academic și diverse rețele de profesioniști și asociații¹⁷.

Comunicare strategică și suport pentru mass-media în Republica Moldova¹⁸, implementat în perioada 01.01.2019 - 31.08.2023 în Republica Moldova, contribuția Uniunii Europene constituie 5 443 230 euro. Organizația implementatoare este - COMMWITHUS¹⁹. Proiectul are trei componente-cheie: Comunicare Strategică despre UE și suportul acordat de UE; managementul Centrului UE din Chișinău și al rețelei de Centre Informaționale UE și Euro Cluburi în teritoriu; suport pentru mass- media și educație media. Obiectivul general al proiectului este susținerea implementării cu succes a reformelor democratice în Republica Moldova printr-o vizibilitate sporită a UE și a asistenței oferite de UE Republicii Moldova, asigurând astfel un viitor stabil, prosper și democratic pentru toți cetățenii săi.

VIGILANT - Inteligența vitală pentru investigarea dezinformării ilegale, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 3 725 130 de euro și derulat în perioada noiembrie 2022-octombrie 2025. Proiectul are drept obiective: adaptarea instrumentelor și tehnologiilor de cercetare de ultimă generație pentru a analiza și detecta dezinformarea în domeniul criminalității, exploatarea instrumentelor bazate pe științe sociale pentru a permite autorităților polițienești să investigheze campaniile de dezinformare și actorii acestora, dezvoltarea unui model de date cuprinzător și a unui protocol pentru colectarea, stocarea și transmiterea datelor, integrarea instrumentelor într-o platformă VIGILANT interactivă și ușor de utilizat, asigurarea adoptării cu succes a platformei VIGILANT de către autoritățile polițienești²⁰.

Covid-19: reziliența și durabilitatea societății civile, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 4 224 220 de euro este o acțiune regională care are loc în Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina. Proiectul își propune să susțină reziliența și durabilitatea societății civile și a mass-mediei independente în țările Parteneriatului Estic prin

¹⁶EU neighbours east. <https://www.facebook.com/euneighbourseast/>

¹⁷EUNEIGHBOURSEAST. www.euneighbourseast.eu

¹⁸<https://www.facebook.com/StratComMoldova>

¹⁹Strategic Communication and Support to mass-media in the Republic of Moldova. <https://euneighbourseast.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=476>

²⁰VIGILANT-Inteligența vitală pentru investigarea dezinformării ilegale.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2442~language=ro>

intermediul granturilor oferite pentru: suport esențial; suport psihosocial; suport tehnic; consolidarea capacităților; campanii media și activități de combatere a informațiilor false cu scopul de a atenua impactul imediat și pe termen lung al COVID-19. În Ucraina sunt oferite granturi suplimentare destinate cooperării dintre organizații a societății civile, monitorizării autorităților publice, analizei și elaborării de politici²¹.

Susținerea presei independente și a rezilienței informaționale (SIMIR) în Republica Moldova, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 1 300 000 de euro și derulat în perioada 24/05/2022- 23/11/2023. Proiectul SIMIR în Moldova va aborda nevoile urgente de informare și ale actorilor media din Moldova pentru a face față lipsei de resurse prin acordarea de sprijin financiar și tehnic. Pentru a îmbunătăți abilitățile publicului de a recunoaște dezinformarea, Internews va sprijini activități la nivel local, care vor combate fenomenul dezinformării și va furniza un software de monitorizare Consiliului Audiovizualului din Republica Moldova pentru a-și spori capacitatea tehnică de a contribui la eforturile UE de combatere a dezinformării²².

Sprijinul UE pentru instituțiile media locale din Republica Moldova, finanțat de Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, Republica Slovacă, AO „Proiectul media - Cu Sens”, Solidarity Fund PL, Comisia Europeană Organizația executoare Delegația Uniunii Europene în Moldova. Bugetul proiectului - 998 284,32 de euro , în perioada 01/03/2022- 29/02/2024. Scopul principal al proiectului este de a dezvolta un mediu mai favorabil pentru ca instituțiile mass-media locale independente să își poată consolida capacitățile, independența, sustenabilitatea și profesionalismul pentru a putea produce conținut jurnalistic local de înaltă calitate, bazat pe fapte, echilibrat și de încredere²³.

MEDIA-M: Mass media în sprijinul democrației, incluziunii și responsabilității în Moldova finanțat de USAID cu un buget de 14,3 milioane de dolari, implementat de Internews în perioada aprilie 2017 - septembrie 2026. MEDIA-M are obiectivul de a promova dezvoltarea instituțiilor mass-media independente, profesionale, care să ofere cetățenilor acces la o varietate de perspective și să creeze un sector media care este mai rezilient în fața presiunilor politice și financiare²⁴.

Despre dezinformare de la ușă la ușă, finanțat de International Media Support, derulat în perioada 1 iulie 2022 – 30 mai 2023 și implementat de Asociația Presei Independente. Scopul proiectului este dezvoltarea gândirii critice și promovarea educației media în societatea moldovenească, în special în mediul rural²⁵.

Sprijin pentru Comunicarea Strategică SIS, etapa II Chișinău, la nivel național. Finanțat de Suedia, proiectul își propune să sprijine SIS în dezvoltarea capacităților StratCom de a răspunde la atacurile hibride, de a comunica pozitiv cu publicul și de a-și poziționa succesele mai concentrate către părțile populației pro-ruse. Proiectul va oferi expertiză pentru a identifica

²¹COVID-19: Reziliența și durabilitatea societății civile.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=948~language=ro>

²²Buletinul informațional al Delegației Uniunii Europene în Moldova.

https://issuu.com/asistentauemoldova/docs/newsletter_04-05_2023_ro_

²³Sprijinul UE pentru instituțiile media locale din Republica Moldova

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2597~language=>

²⁴Susținerea unei guvernări juste și democratice

<https://www.usaid.gov/ro/moldova/governing-justly-and-democratically>

²⁵Dezinformarea de la ușă la ușă. <https://www.api.md/despre-dezinformare-de-la-usa-la-usa/>

lacunele și instrumentele necesare pentru eficientizarea StratCom. În urma unei evaluări de bază, proiectul va procura instrumente OSINT ((Open Source Intelligence – Intelligence din surse deschise) presupune cercetarea riguroasă a surselor deschise, de la presă, la biblioteci și librării) bazate pe necesități.

Guvernare democratică, dezvoltarea instituțiilor și reziliența

În cadrul acestui capitol vom reflecta proiectele și programele majore care se referă la dezvoltarea capacităților instituțiilor guvernamentale și nonguvernamentale, principii de bună guvernare și dezvoltare a rezilienței statului

Planul de Acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021-2024. Bugetul total al noului Plan a fost estimat la 13,7 mil. de euro²⁶. Proiectul constituie o continuare a eforturilor de aliniere a legislației, instituțiilor și practicii moldovenești la standardele europene în ceea ce privește drepturile omului, statul de drept și democrația și reprezintă un instrument strategic al Consiliului Europei pentru Republica Moldova. Obiectivul principal fiind sprijinirea reformelor democratice în Republica Moldova și se axează: combaterea corupției, spălarea banilor și finanțarea terorismului, precum și promovarea independenței, transparenței și eficienței sistemului de justiție, și combaterea discriminării și consolidarea egalității, asistență în domeniile reformei acoperite de AA, inclusiv în domenii precum sistemul judiciar și instituțiile anticorupție specializate, egalitatea de gen și libertatea și pluralismul mass-media.

O busolă pentru un mediu favorabil și împuternicirea OSC, implementat în perioada 01.01.2021 - 31.12.2023²⁷ în Țările Parteneriatului Estic (PaE): Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova. Contribuția UE constituie 799 999 de euro. Organizații de implementare: European Center for Not-for-Profit Law Stichting (Netherlands), Transparency International Anti Corruption Center (Armenia), MG Consulting LLC²⁸. Proiectul monitorizează și pledează pentru îmbunătățirea mediului de activitate al organizațiilor societății civile (OSC) în țările Parteneriatului Estic; evaluează cadrul legislativ și activitatea practică în domeniile- cheie care afectează societatea civilă de la libertatea de asociere și de întrunire până la participare la acces la finanțare și dreptul la viață privată.

Dezvoltarea capacităților

Îmbunătățirea serviciilor de date spațiale în Republica Moldova conform standardelor UE, implementat în perioada 01.09.2020 - 31.10.2023 în Republica Moldova. Contribuția UE constituie: 1 800 000 de euro. Organizații de implementare: Croatian State Geodetic Administration, Dutch Enterprise Agency, Polish Head Office of Geodesy and Cartography, Central Finance and Contracting Agency. Proiectul are drept scop dezvoltarea continuă a infrastructurii naționale de date spațiale (INDS) în Republica Moldova

²⁶Plan de Acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021–2024.
<https://rm.coe.int/coe-action-plan-leaflet-ro-final-web-2/1680a22a24>

²⁷<https://twitter.com/enablingNGOlaw>

²⁸CSO METER. Assessing the civil society environment in the Eastern Partnership countries.
<https://csometer.info>

în baza Directivei UE INSPIRE. Scopul final al proiectului este ca infrastructură națională de date spațiale să devină un instrument funcțional pentru cetățeni, instituții publice și agenți economici, utilizat la verificarea informației relevante despre bunuri imobile, infrastructură și aspecte de mediu în orice zonă a țării²⁹.

Asigurarea integrității, eficienței și independenței sistemului de justiție din Moldova, implementat în perioada 01.03.2023 - 28.02.2026 în Țările PaE, contribuția UE: 445 000 de euro. Obiectivul general al proiectului este de a contribui la creșterea rolului societății civile și al mass-mediei în consolidarea independenței, integrității, eficienței și responsabilității sistemului de justiție din Republica Moldova.³⁰

Buna guvernare

Governance Progress Board for the Eastern Partnership implementat în perioada 01.04.2023 - 31.07.2024 în Țările PaE: Armenia, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE: 1 000 000 euro. Buget total: 1 631 776 de euro. Organizații de implementare: GIZ ca parte a proiectului "Eastern Partnership Regional Fund for Public Administration Reform". Proiectul își propune să contribuie la consolidarea buneii guvernări și a statului de drept în vecinătatea estică. Proiectul va îmbunătăți elaborarea politicilor bazate pe dovezi și va urmări progresul reformelor cheie prin analiza fiabilă a datelor și prin abilități de implicare a părților interesate în rândul factorilor de decizie și al societății civile din țările Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova și Ucraina)³¹.

Parteneriatul pentru o bună guvernare (PGG) (2023-2027) este un program regional, care vizează sprijinirea alinierii legislației și practicilor naționale la standardele europene, în funcție de nevoile individuale ale țărilor Parteneriatului Estic (EaP).

Contribuția UE: 15 000 000 de euro, bugetul total al proiectului constituie 19 300 000 de euro. PGG III se bazează pe realizarea a două faze anterioare ale programului în domeniul reformei justiției, combaterii corupției, combaterii discriminării și violenței împotriva femeilor. Toate acțiunile se bazează pe expertiza distinctă a Consiliului Europei pentru a permite părților interesate să atingă standardele organizației în domeniile drepturilor omului, democrației și statului de drept. Planificarea PGG III a luat în considerare și obiectivele Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei legate de statutul lor de candidat la UE (pentru Ucraina și Republica Moldova) și perspectiva europeană (pentru Georgia)³².

Proiectul **Sprijin pentru dialogul politic structurat, coordonarea implementării Acordului de Asociere și îmbunătățirea procesului de aproximare legală** derulat în perioada 2020–2025 cu un buget în valoare de 5 mil. euro acordat de Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova. Acest proiect vizează în mod direct consolidarea capacităților Guvernului și a instituțiilor de resort în vederea implementării Acordului de

²⁹Toamnă bogată în evenimente în cadrul proiectului UE Twinning „Îmbunătățirea serviciilor de date spațiale în Republica Moldova conform standardelor UE”.

<https://eu4moldova.eu/ro/strong-toamna-bogata-in-evenimente-in-cadrul-proiectului-ue-twinning-imbunatatirea-serviciilor-de-date-spatiale-in-republica-moldova-conform-standardelor-ue-strong/>

³⁰Asigurarea integrității, eficienței și independenței sistemului de justiție din Moldova – #Justice4Moldova. <https://ipre.md/2023/05/05/asigurarea-integritatii-eficientei-si-independentei-sistemului-de-justitie-din-moldova-justice4moldova/>

³¹Governance Progress Board for the Eastern Partnership Countries.

<https://euneighbourseast.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1935>

³²The Partnership for Good Governance (PGG). <https://pjp-eu.coe.int/en/web/pgg2>

Asociere UE-Republica Moldova (AA). Prin acest proiect UE intenționează oferirea de sprijin continuu asupra priorităților, conceptualizarea, formularea și implementarea politicilor, strategiilor și planurilor de acțiune pentru a asigura o bună guvernare, precum și eficacitatea și eficiența procesului de luare a deciziilor guvernamentale – în special în domeniile focale. Principalii parteneri ai proiectului sunt Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Finanțelor, Parlamentul Republicii Moldova și alte ministere și agenții de resort³³.

Programul Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Republica Moldova (SSGM) se derulează în perioada anilor 2023- 2025, fiind finanțat de Suedia cu suma de 21.854.790 coroane Suedeze și implementat de Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF). Programul își propune să susțină buna guvernare a sectorului de securitate și să consolideze reziliența statului și societății Moldovene prin sprijinirea unei culturi democratice bazate pe planificare strategică, profesionalism și performanță în sectorul public. Printre obiectivele proiectului menționăm: creșterea expertizei și capacității Parlamentului și Consiliului Suprem de Securitate de a se angaja în definirea unui cadru strategic, legislativ și instituțional adaptat normelor și bunelor practici Europene, consolidarea capacităților de management strategic și operațional în Ministerul Afacerilor Interne și Inspectoratul General de Poliție, sporirea încrederii cetățenilor în stat prin dezbaterea publică a reformelor din sectorul de securitate și intensificarea dialogului dintre instituțiile statului și o societate civilă competentă, vigilentă și pro-activă³⁴.

Proiectului Tehnologii Avansate pentru Reziliență Fizică a Infrastructurilor Critice (APRIORI), început în 2023 și preconizat a se finaliza în 2026, finanțat în cadrul programului NATO Știință pentru Pace și Securitate (SPS). Proiectul are drept scop îmbunătățirea rezilienței în infrastructurile critice din Republica Moldova și statele Uniunii Europene. Beneficiari direcți ai rezultatelor proiectului vor fi: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” din Republica Moldova, precum și companiile DanAero/ Saves Grup și PrideSystem³⁵.

„Comunitatea Mea” este un program de opt ani, finanțat de USAID și implementat de IREX, cu scopul de a fortifica guvernarea locală și de a oferi asistență tehnică autorităților publice locale din Republica Moldova pentru a asigura o guvernare eficientă, transparentă și responsabilă față de cetățeni. Din 2018, Programul Comunitatea Mea a oferit sprijin pentru 92 de comunități și 1,3 milioane de cetățeni. Valoarea totală a investițiilor USAID în programul Comunitatea mea în cei 8 ani de implementare constituie 35,5 milioane de dolari SUA. În anul 2022, au fost alocați 6,610,329 de dolari.³⁶

³³<https://www.dai.com/our-work/projects/moldova-support-for-structured-policy-dialogue-coordination-of-the-implementation-of-the-association-agreement-and-enhancement-of-the-legal-approximation-process>). Monitorul asistenței externe, nr. 3 p.15.

https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Monitorul_Asistentei_Externe_editia_3.pdf

³⁴ Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Moldova (SSGM).

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2031~language=ro>

³⁵La USM urmează a fi implementat un nou proiect internațional de cercetare – NATO Știință pentru Pace și Securitate (SPS). <https://usm.md/?p=21440>.

³⁶Programul „Comunitatea Mea”, prelungit pentru încă trei ani. USAID oferă alte 15 mln. dolari pentru dezvoltarea localităților din R. Moldova.

<https://www.calm.md/programul-comunitatea-mea-prelungit-pentru-inca-trei-ani-usaid-ofera-alte-15-mln-dolari-pentru-dezvoltarea-localitatilor-din-r-moldova/>.

OSC rezistente + bugetare responsabilă = implementare, implementat în perioada 01.01.2023 - 30.06.2025 în Moldova. Contribuția UE 979 000 de euro. Scopul proiectului este să contribuie la creșterea capacității OSC-urilor de a sprijini implementarea condiționalităților aferente statutului de candidat la UE al Republicii Moldova și Agendei de Asociere, la nivel național și local. Obiectivele proiectului: capacitate îmbunătățită, reziliență mai puternică și participare sporită a organizațiilor societății civile în implementarea monitorizării bugetare și advocacy la nivel central și local, capacitate sporită și implicare a MNP al EPCSF, a Platformei Societății Civile UE-Moldova și a DAG on TSD pentru a oferi sprijin coeziv pentru implementarea AA cu UE și a condițiilor aferente statutului de candidat la UE al Republicii Moldova³⁷.

Democrație participativă consolidată

Procese politice incluzive și participative în Republica Moldova, finanțat de USAID cu un buget de 22,6 milioane de dolari și implementat de Consortium for Elections and Political Processes Strengthening (CEPPS)/IRI și NDI, derulat în perioada august 2016 – iulie 2026³⁸. MIPPP lucrează cu partidele politice, liderii de partide naționale, actori politici emergenți, oficiali ai autorităților publice locale, organizații ale societății civile și activiști, cu scopul de a asigura o concurență politică mai echitabilă și mai transparentă în Republica Moldova, care să fie mai reprezentativă și mai responsabilă față de cetățeni. Și vizează procesele politice democratice consolidate pentru a răspunde mai bine nevoilor cetățenilor cu drept de vot; normele democratice care guvernează procesul politic solidificate; educația civică și implicarea tinerilor, femeilor și populației subreprezentate consolidate

Programul de Transparență și Responsabilitate Democratică, finanțat de USAID cu un buget de 9,05 milioane de dolari, implementat de Asociația Promo-LEX în perioada iulie 2016 - martie 2025. Programul are scopul de a spori credibilitatea proceselor electorale prin monitorizarea alegerilor și promovarea unui mediu favorabil pentru competiția politică. De asemenea, consolidează mecanismele de transparență și responsabilitate electorală; angajează actori precum societatea civilă, grupuri comunitare, membri de rând ai partidelor și activiști pentru a exercita presiuni asupra factorilor de decizie pentru a fi mai receptivi în fața cetățenilor și a se angaja în alegeri și competiție politică mai corecte și mai reprezentative; pentru a promova activismul civic și educația în domeniul drepturilor omului și combate discursurile de ură și discriminarea³⁹.

Proiectul de Reziliență a Societății Civile (CSRA) cu un buget de 1,49 de milioane de dolari finanțat de USAID și implementat de Centrul CONTACT în perioada mai 2023 - mai 2028. CSRA are obiectivul de a consolida reziliența societății civile a Republicii Moldova prin sporirea abilităților organizațiilor societății civile (OSC) de a coopera cu cetățenii și de a-și diversifica baza de resurse. Proiectul va coopera cu OSC-urile locale pentru a le spori abilitățile de a mobiliza resurse naționale drept răspuns la necesitățile comunității și la

³⁷OSC rezistente + Bugetare responsabilă = Implementarea accelerată a Acordului de Asociere. <https://expert-grup.org/en/activitate/proiecte/item/2473-osc-rezistente-%20-bugetare-responsabil%C4%83--implementarea-accelerat%C4%83-a-acordului-de-asociere/2473-osc-rezistente-%20-bugetare-responsabil%C4%83--implementarea-accelerat%C4%83-a-acordului-de-asociere>

³⁸U.S. Foreign Assistance By Country. <https://www.foreignassistance.gov/cd/moldova/2022/obligations/0>

³⁹Susținerea unei guvernări juste și democratice <https://www.usaid.gov/ro/moldova/governing-justly-and-democratically>

prioritățile cetățenilor. De asemenea, proiectul va urmări consolidarea capacitățile OSC-urilor de a coopera cu cetățenii Republicii Moldova și cu grupurile relevante⁴⁰.

Consolidarea Coeziunii Sociale

Inițiativa de Reziliență a Moldovei, finanțat de USAID cu un buget de 20 milioane de dolari, implementat de Management Systems International (MSI) în perioada martie 2022 - mai 2026. A fost lansată de către Oficiul pentru Inițiative de Tranziție al USAID (OTI) în martie 2022, extinsă de către OTI până la începutul anului 2026, pentru a oferi sprijin adițional în consolidarea susținerii populare pentru o Moldovă democratică și europeană. Obiectivele proiectului: consolidarea sprijinului pentru integrarea europeană și procesele reformatoare democratice, unificarea moldovenilor în jurul unei identități europene comune și oferirea sprijinului pentru consolidarea capacităților de comunicare strategică ale Guvernului Republicii Moldova⁴¹.

Promovarea Democrației și Stabilității în Moldova, finanțat de USAID cu suma de 3000000 de dolari, în anul 2023. Proiectul va stabili și gestiona un mecanism flexibil, de răspuns rapid, care să sprijine activitățile care vor promova democrația și stabilitatea în Moldova. Activitatea va lucra cu o coaliție de părți interesate civice, mass-media și guvernamentale în sprijinul obiectivelor programului⁴².

Educația civică, participarea cetățenilor și responsabilitatea publică, finanțat de USAID cu suma de 273,000 de dolari, are drept scop sprijinirea activităților care promovează implicarea cetățenilor pentru a trage guvernele la răspundere și pentru a participa activ la procese economice, politice, de guvernare și alte procese critice care vizează crearea unor societăți mai pașnice, democratice și pluraliste. Promovarea implicării cetățenilor în procesele locale de luare a deciziilor, cum ar fi prin procese de bugetare participativă și dialog public-privat pentru prioritățile de dezvoltare economică⁴³.

Îmbunătățirea accesului la justiție pentru a trăi în demnitate, derulat între 2023-2024 și finanțat de Republica Federala Germaniacu suma de 1 502 150,12 euro. Obiectivul general al proiectului este de a spori reziliența statului de drept din Republica Moldova și consolidarea capacităților acestuia de a oferi soluții eficiente pentru asigurarea accesului la servicii publice. În cadrul acestui proiect PNUD va oferi instituțiilor statului de drept și altor actori relevanți (cum ar fi OSC) instrumentele și cunoștințele necesare pentru a lucra la nivel intersectorial abordând legătura dintre ajutor umanitar, dezvoltare și pace pentru a îmbunătăți accesul refugiaților, persoanelor strămutate și al comunităților gazdă la servicii de justiție incluzive, la siguranță și securitate și la sisteme de protecție⁴⁴.

⁴⁰Susținerea unei guvernări juste și democratice.

<https://www.usaid.gov/ro/moldova/governing-justly-and-democratically>

⁴¹Consolidarea Coeziunii Sociale

<https://www.usaid.gov/ro/moldova/building-social-cohesion>

⁴²Foreign Assistance.gov.

https://www.foreignassistance.gov/data?country=Moldova&fiscal_year=2022&transaction_type_name=obligations#tab-query

⁴³Inclusive Civic Education Program. Inclusive_Civic_Education.pdf (usaid.gov)

⁴⁴Îmbunătățirea accesului la justiție pentru a trăi în demnitate.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2339~language=ro>

Anticorupție și Integritate

În cadrul acestui capitol vor fi menționate principalele proiecte care se referă la consolidarea statului de drept, mecanismelor anticorupție, consolidare a integrității în sectorul de securitate și apărare

Consolidarea statului de drept și a mecanismelor anticorupție în Republica Moldova, derulat în perioada 2020-2024. Comandat de Ministerul Federal al Germaniei pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) și cofinanțat de Uniunea Europeană (UE). Obiectivul proiectului este eficientizarea măsurilor societății civile și ale statului în combaterea și prevenirea corupției din Republica Moldova este axat pe trei măsuri cheie: acesta sensibilizează publicul și societatea civilă cu privire la consecințele corupției și combaterea acestui flagel, promovarea mecanismelor concepute pentru combaterea corupției prin consolidarea competențelor, a răspunderii și a transparenței instituțiilor anticorupție, îmbunătățirea cooperării dintre instituții și facilitează stabilirea unui dialog mai strâns cu societatea civilă. De asemenea, Proiectul oferă sprijin Guvernului Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție în cel puțin trei domenii în care riscul de corupție este înalt⁴⁵.

UE pentru integritate - Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă (OGP) pentru Parteneriatul Estic implementat în perioada 01.05.2020 - 30.08.2024 în Țările PaE: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 2 500 000 de euro. Organizația implementare: Open Government Partnership⁴⁶. Proiectul își propune să sprijine țările partenere din Est să pună în aplicare politici anticorupție bazate pe dovezi, utilizând platforma Parteneriatului pentru Guvernare Deschisă (OGP) pentru a proiecta și implementa reforme care să permită guvernelor deschise, incluzive și receptive, precum și furnizarea de servicii centrate pe cetățeni prin consolidarea angajamentului civic și a participării organizațiilor societății civile (OSC).

EU for Integrity - The OECD Anti-Corruption Network, proiect implementat în perioada 02.01.2020 - 30.12.2023 în Țările PaE: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 4 500 000 de euro. Organizații de implementare: OECD Anti-Corruption Network for Eastern Europe. Acțiunea și-a propus să sprijine țările partenere estice în implementarea politicilor anticorupție bazate pe dovezi, intensificarea aplicării legislației anticorupție în conformitate cu standardele internaționale și bunele practici⁴⁷.

Proiectul „Acțiune împotriva corupției în Republica Moldova (AIC)” - Faza 2, al Departamentului de Stat al SUA (Biroul Internațional pentru Combaterea Drogurilor și Aplicarea Legii - INL), implementat de Consiliul Europei (Secția Criminalitate Economică și Cooperare, Departamentul Acțiune contra Crimei, Direcția Generală pentru drepturile omului și Supremația Legii), desfășurat în perioada septembrie 2022 – august 2024. Scopul

⁴⁵Combaterea și prevenirea corupției în Republica Moldova. <https://www.giz.de/en/worldwide/109028.html>

⁴⁶EU for Integrity Programme for the Eastern Partnership.
<https://www.opengovpartnership.org/eu-for-integrity-programme/>

⁴⁷EU for Integrity Programme for the Eastern Partnership
<https://www.oecd.org/corruption/eu-for-integrity-programme-for-the-eastern-partnership.htm>

proiectului constă în sprijinul autorităților naționale în abordarea eficientă a corupției și în executarea controalelor de integritate⁴⁸.

Consolidarea regimului de combatere a spălării banilor și recuperării activelor în Republica Moldova, ce se derulează în perioada 2023-2026, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 510 000 de euro. Proiectul își propune să ofere sprijin Republicii Moldova pentru creșterea eficienței măsurilor împotriva spălării banilor și finanțării terorismului, să consolideze capacitățile structurilor dedicate în domeniul recuperării activelor și al investigațiilor financiare paralele. Acțiunea actuală va permite o monitorizare necesară a recomandărilor oferite prin intervențiile anterioare pentru consolidarea măsurilor de spălare a banilor și a finanțării terorismului și a regimului de recuperare a activelor în Republica Moldova⁴⁹.

Acțiune împotriva Corupției în Republica Moldova - Faza 2, finanțată de Biroul Internațional pentru Combaterea Drogurilor și Aplicarea Legii al Departamentului de Stat al SUA, derulat 2022- 2024. Obiectivele proiectului: sporirea independenței prin garanții structurale consolidate pentru judecători și procurori; sporirea eficienței Autorității Naționale de Integritate în ceea ce privește efectuarea controalelor de integritate ale persoanelor cu funcții de demnitate publică; consolidarea și aplicarea măsurilor de prevenire a corupției de către persoanele cu funcții de demnitate publică și autoritățile de aplicare a legii; furnizarea de consultanță Ministerului Justiției cu privire la reformele legislative și instituționale cu referire la anticorupție și integritate; consolidarea capacităților Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și al Consiliului Superior al Procurorilor (SCP, Poliției și Serviciului Vamal, consolidarea capacităților și sensibilizarea Inspectoratului General de Poliție (IGP) și a Poliției de Frontieră, Ministerului Justiției⁵⁰.

Programul de asistență INL în domeniile justiției și aplicare a legii, derulat în perioada 01/07/2020 - 30/06/2023 și finanțat de Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii cu suma de 5 548 646,32 de euro. Acest program vizează susținerea capacității Guvernului Moldovei în atingerea standardelor europene și internaționale în domeniul aplicării legii și cel al justiției. Pentru realizarea acestui obiectiv, Guvernul SUA și Guvernul RM, anual, vor realiza activități și vor aloca resurse conform autorizării acordate de procesele legislative. Acest program constă din următoarele proiecte: Proiectul privind dezvoltarea capacităților de aplicare a legii, Proiectul de susținere a reformei sectorului justiției și anticorupție, Proiectul privind traficul de persoane (TP), Proiectul privind penitenciarele, Proiectul privind criminalitatea informatică⁵¹.

Programul de consolidare a integrității în sectorul de securitate și apărare, NATO oferă consiliere la nivel strategic privind consolidarea bunei guvernări și reducerea riscului de corupție în sectorul său de apărare și securitate. Scopul programului este de a spori

⁴⁸Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal

<https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro>

⁴⁹Îmbunătățirea regimului de combatere a spălării banilor și de recuperare a activelor în Republica Moldova.

<https://www.coe.int/ro-RO/web/chisinau/enhancing-aml-and-asset-recovery-regimes>

⁵⁰Acțiune împotriva Corupției în Republica Moldova - Faza 2

<https://www.coe.int/ro/web/chisinau/action-against-corruption-in-the-republic-of-moldova-phase-2#:~:text=Proiectul%20%E2%80%9EAc%C8%9Bione%20%C3%AEmpotriva%20corup%C8%9Biei%20%C3%AE,implementarea%20standardelor%20interna%C8%9Bionale%20%C3%AEmpotriva%20corup%C8%9Biei.>

⁵¹Programul de asistență INL în domeniile justiției și aplicare a legii.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1106~language=ro>

eficiența instituțiilor din sectorul de securitate și apărare și să le ofere asistență în ameliorarea procesului de gestionare a resurselor financiare și umane, consolidarea integrității, transparenței și reducerea riscurilor de corupție în sectorul dat. Pentru Republica Moldova și nemijlocit pentru instituțiile din sectorul vizat, interesul pentru aderare la această inițiativă derivă din presiunea financiară asupra bugetelor de apărare și securitate națională. Republica Moldova beneficiază de un pachet personalizat de activități de consolidare a capacității BI și de formare și educație pentru personalul civil și militar, inclusiv în contextul pregătirii înainte de desfășurare pentru participarea Moldovei la Organizația Națiunilor Unite (ONU), Uniunea Europeană (UE) și condusă de NATO⁵².

Proiectul de reformă a justiției și combatere a corupției, finanțat de USAID cu un buget de 6 milioane de dolari implementat de Dexis Consulting Group (Dexis) în perioada martie 2023 - martie 2026. Obiectivul proiectului este de a sprijini eforturile Guvernului Republicii Moldova de a implementa reforma justiției și promova angajamentele sale de combatere a corupției. Sprijinul va contribui la crearea și funcționarea unui mini-secretariat care va monitoriza implementarea Strategiei de Dezvoltare a Justiției pentru 2022-și Planul corespunzător; urmări implementarea acțiunilor specifice din Strategia Justiției și Plan, inclusiv asistența vizată pentru evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor; și a avansa reforma anticorupție prin implementarea angajamentelor specifice⁵³.

Sprijin pentru Secretariatul de Pre-Vetting (SSPV) finanțat de USAID cu un buget de 2,3 milioane de dolari, implementat de Dexis Consulting Group (Dexis) în perioada februarie 2022 - septembrie 2023. Obiectivul proiectului: crearea și dotarea unui Secretariat operațional care să asiste Comisia de Evaluare însărcinată cu examinarea integrității candidaților la organele de administrație a judecătorilor și procurorilor din Republica Moldova, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP). Actualul proiect este un pachet de sprijin accelerat, oferit ca răspuns direct la solicitarea Ministerului Justiției și va permite implementarea primei etape a planului de reformare al Guvernului Republicii Moldova pentru a verifica integritatea și profesionalismul tuturor actorilor din sistemul de justiție⁵⁴.

Proiectul de reformă a justiției și combatere a corupției, cu un buget de 6 milioane de dolari și implementat de Dexis Consulting Group (Dexis) în perioada martie 2023 - martie 2026. Obiectivul proiectului este de a sprijini sprijini eforturile Guvernului Republicii Moldova de a implementa reforma justiției și promova angajamentele sale de combatere a corupției. Sprijinul va contribui la crearea și funcționarea unui mini-secretariat care va monitoriza implementarea Strategiei de Dezvoltare a Justiției pentru 2022-2025 și Planul corespunzător; urmări implementarea acțiunilor specifice din Strategia Justiției și Plan, inclusiv asistența vizată pentru evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor; și avansa reforma anticorupție prin implementarea angajamentelor specifice⁵⁵.

Justice and anti-corruption reform activity (JARA), finanțat de USAID cu suma de 3,000,000 de dolari susține eforturile Guvernului Republicii Moldova de a implementa reforma justiției și de a promova angajamentele sale anticorupție⁵⁶.

⁵²Relations with the Republic of Moldova. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49727.htm

⁵³Susținerea unei guvernări juste și democratice.

<https://www.usaid.gov/ro/moldova/governing-justly-and-democratically>

⁵⁴*Ibidem*

⁵⁵*Ibidem*

⁵⁶*Ibidem*

Îmbunătățirea criminalității în rândul tinerilor și prevenirea consumului de droguri prin educație privind legalitatea și campanii de conștientizare care abordează amenințările crimei organizate și corupției, proiect destinat mai multor state din arealul OSCE – Europa de Sud-Est, Asia Centrală, Caucazul de Sud). Obiectivul proiectului este de a spori capacitățile educatorilor de a-i învăța pe tineri despre pericolele corupției, crimei organizate și consumului de droguri, valorificând materialele UNODC existente. Furnizarea de ateliere strategice naționale de evaluare a nevoilor. Proiectul este Intermediat de MAEIE 1.04.2021 – 31.03.2024 și implementat de Secretariatul OSCE, donator fiind: Germania, Ministerul Afacerilor Eterne ale Poloniei, Italia, Andora. Bugetul total al proiectului fiind 3,614,987.00 de euro⁵⁷.

Securitatea umana: respectarea drepturilor omului, egalitate de gen

În cadrul acestui capitol vom reflecta proiectele și programele majore care se referă la securitatea umană, respectarea drepturilor omului pe ambele maluri ale Nistrului, respectarea și promovarea egalității de gen atât în societate, cât și la nivel legislativ.

Programul **Democrație, transparență și responsabilitate**, finanțat de Uniunea Europeană cu suma de 8 657 801,59 de euro se derulează în perioada 2016-2025. Programul reprezintă o combinație de activități de monitorizare, sensibilizare a opiniei publice și advocacy, în legătură cu probleme ce vizează procesele de guvernare și politice, vor promova cetățenia politică activă și vor contribui la creșterea responsabilității politice a Guvernului și actorilor politici. Proiectul are trei componente de bază: *transparență și responsabilitate electorală*, competiție electorală și politică echitabilă și reprezentativă, educație și advocacy în domeniul drepturilor omului. Pe termen lung, este de așteptat ca proiectul să contribuie la asigurarea alegerilor libere și corecte în Republica Moldova. În plus, proiectul va spori capacitatea societății civile de a monitoriza alegerile și de a asigura respectarea drepturilor electorale.⁵⁸

Proiectul Resilient Civil Society and Media respond to the Ukraine War este un proiect pentru Țările Parteneriatului Estic (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova, Ucraina), implementat de Uniunea Europeană cu o contribuție financiară de 9 600 000 de euro. Organizații de implementare: Člověk v tísni o.p.s., People in Need, Netherlands Helsinki Committee, Prague Civil Society Centre. Programul urmărește să creeze rezistența societății civile și a mass-mediei independente din regiunea Parteneriatului Estic (EaP+), cu competențele și resursele financiare pentru a răspunde în mod eficient nevoilor populației afectate de conflict. În contextual războiului din Ucraina, cu scopul de a oferi sprijin adecvat, de a împuternici resursele interne, de a aborda nevoile populației afectate și de a construi reziliență, proiectul oferă sprijin financiar terților (FSTP) unei game largi de societăți civile formale și informale⁵⁹.

⁵⁷OSCE holds multi-stakeholder event in Moldova on youth crime prevention
<https://www.osce.org/oceea/544501>; <https://www.osce.org/node/518334>

⁵⁸Programul democrație, transparență și responsabilitate.
<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=277~language=ro>

⁵⁹Resilient Civil Society and Media respond to the Ukraine War.
<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1805>

EU4 Gender Equality. Perioada de implementare: 04.01.2021 - 04.01.2024 pentru Țările PaE: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 2 245 500 de euro. Programul va oferi analize de gen și consiliere de specialitate cu privire la egalitatea de gen într-o gamă largă de domenii, cum ar fi politicile privind piața muncii, dezvoltarea economică, administrația publică, reformele justiției, asistența medicală și serviciile sociale, precum educația și politicile familiale. Scopul programului este creșterea egalității de gen prin utilizarea unei analize de gen în procesul decizional, reforme, politici și programe. Serviciul de asistență se adresează în principal guvernelor naționale și administrațiilor publice, delegațiilor UE din regiune și publicului interesat în general⁶⁰.

EU4Dialogue: Suport pentru transformarea conflictului în Caucazul de Sud și Republica Moldova, implementat în perioada 03.12.2020 - 02.12.2024 în țările Parteneriatului Estic: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova, Ucraina. Contribuția UE: 9 000 000 de euro. Organizația de implementare: UNDP. Programul susține inițiativele ce stimulează un mediu de dialog și contacte interumane între părțile dezbinat din Caucazul de Sud și Republica Moldova. Programul și-a luat angajamentul să ajungă până la populațiile afectate de conflict prin îmbunătățirea calității vieții cotidiene a localnicilor, acordând atenție specială celor mai vulnerabile grupuri, inclusiv persoanelor strămutate. Proiectul își propune drept scop să edifice o temelie durabilă pentru transformarea conflictului prin îmbunătățirea condițiilor socioeconomice și securității umane în rândul comunităților afectate de conflict⁶¹.

PGG III: Women's Access to Justice: implementing Council of Europe's gender equality and violence against women standards. Implementat în perioada 01.03.2023 - 28.02.2026 în țările Parteneriatului Estic: Armenia, Georgia, Republica Moldova, Ucraina. Contribuția Uniunii Europene constituie 800 000 de euro alți finanțatori acoperind 200 000 de euro. Este implementat de Consiliul Europei. Proiectul va contribui la eliminarea și eliminarea barierelor sistemice pe care femeile le întâlnesc atunci când accesează justiția, atât provocările legale și instituționale, cât și barierele socioculturale care se materializează ca părtinire de gen în sistemele de justiție din țările Parteneriatului Estic⁶².

Parteneriate pentru liderismul femeilor și buna guvernare, finanțat de Uniunea Europeană și implementat în perioada 01.04.2021 - 31.03.2024 cu un buget total de 1 055 901 de euro de către Friedrich Ebert Stiftung Moldova și Institutum Virtutes Civilis. Scopul proiectului este consolidarea capacităților actorilor societății civile din Republica Moldova, pentru a spori implicarea lor în procesele de guvernare și schimbarea în bine a comunităților din care fac parte⁶³.

Inițiativa UE privind Securitatea Sanitară, implementat în perioada 01.01.2020 - 31.12.2024 în țările Parteneriatului Estic: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția Uniunii Europene constituie 6 000 000 de euro. Inițiativa își propune să creeze o forță de muncă regională competentă pentru prevenirea și controlul provocărilor

⁶⁰EU4GenderEquality: Serviciul de Asistență pentru Reformă.
<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1480>

⁶¹EU4Dialogue: Suport pentru transformarea conflictului în Caucazul de Sud și Republica Moldova
<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1576>

⁶²Women's Access to Justice: implementing Council of Europe's gender equality and violence against women standards, <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-access-to-justice-implementing-council-of-europe-s-gender-equality-and-violence-against-women-standards>

⁶³Parteneriate pentru liderismul femeilor și buna guvernare
<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1592>

generate de bolile transmisibile și să sporească cooperarea regională pentru a combate amenințările transfrontaliere pentru securitatea sanitară⁶⁴.

Proiectul USAID pentru Dezvoltare Economică, Guvernare și Creștere a Întreprinderilor (EDGE), implementat de International Development Group LLC (IDG), are scopul de a acorda suport întru creșterea economică inclusivă, durabilă și susținerea privind integrarea intraregională și euroatlantică⁶⁵.

Consolidarea coeziunii sociale prin participare incluzivă, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare cu suma de 1 409 414,69 de euro și desfășurat în perioada 2023-2026 a cărui beneficiar este Biroul Relații cu Diaspora. Scopul strategic al proiectului propus este de a îmbunătăți nivelul de trai al oamenilor din Republica Moldova printr-un model de guvernare incluziv, responsabil, receptiv și bazat pe dovezi și printr-un nivel crescut de participare a migrantilor/diasporei la dezvoltarea durabilă a Moldovei⁶⁶.

Consolidarea sprijinului umanitar acordat comunităților vulnerabile și afectate de conflicte și autorităților locale din Republica Moldova, finanțat de Guvernul Japoniei cu 504 331,42 de euro, derulat în perioada 2023-2024 și având ca beneficiar Inspectoratul General al Poliției. Proiectul are drept obiective să contribuie la soluționarea nevoilor umanitare urgente și la creșterea rezilienței comunităților din Republica Moldova prin furnizarea de asistență umanitară comunităților vulnerabile din Republica Moldova prin sprijinirea autorităților locale⁶⁷.

Jurnaliștii la paza democrației, derulat în perioada 2022-2025, cu un buget de 654 506,3 EUR și finanțat de Biroul pentru Democrație, Drepturile Omului și Muncă și a cărui beneficiar este AO „Asociația Reporteri de Investigație și Securitate Editorială din Moldova (RISE Moldova)”. Scopul proiectului este creșterea transparenței și responsabilității reformei sectorului justiției în Republica Moldova prin jurnalism de investigație de calitate la nivel național și în regiuni⁶⁸.

UN Women, cu sprijinul financiar al Suediei, a sprijinit Guvernul în elaborarea celui de-al doilea Program național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU (RCS ONU) privind femeile, pacea și securitatea pentru perioada 2023-2027 și oferă suport Ministerului Afacerilor Interne în procesul de coordonare a implementării acestuia, după ce anterior, în perioada 2018-2021, a contribuit la implementarea primului Program național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU (RCS ONU) privind femeile, pacea și securitatea și Planul de Acțiuni aferent, dar și la evaluarea punerii în aplicare a acestuia. Astfel, UN Women a susținut crearea asociațiilor de femei în sectorul apărării și securității, inclusiv consolidarea capacităților lor și a eforturilor de pledoarie

⁶⁴Inițiativa UE privind Securitatea Sanitară
<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1426>

⁶⁵Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.
https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwAR1xs szwya44eEZaRPveQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYeVRImHs

⁶⁶Consolidarea coeziunii sociale prin participare incluzivă.
<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2744~language=ro>

⁶⁷Consolidarea sprijinului umanitar acordat comunităților vulnerabile și afectate de conflicte și autorităților locale din Republica Moldova

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2131~language=ro>

⁶⁸Jurnaliștii la paza democrației.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1694~language=ro>

pentru avansarea egalității de gen în aceste sectoare. Pentru a spori participarea semnificativă a femeilor la soluționarea conflictelor, UN Women a creat și sprijină funcționarea unui Consiliu informal Consultativ al Femeilor pentru Consolidarea Păcii, format din 14 femei lidere ale societății civile de pe ambele maluri ale râului Nistru, reprezentate în mod egal, a cărui rol este să ofere recomandări privind includerea perspectivei de gen în procesele de construire și fortificare a păcii durabile și incluzive. De asemenea, UN Women a facilitat consultările cu organizațiile locale și cu activistele/-știi în domeniul egalității de gen de pe ambele maluri ale Nistrului și a înființat trei platforme de discuții pentru femei pe malul stâng al Nistrului, care includ elemente de consolidare a încrederii și coeziune socială și pe care continuă să le sprijine cu suportul financiar al Elveției în cadrul proiectului „Femei în sprijinul Femeilor: Sporirea leadership-ului și a rezilienței femeilor afectate de criză prin inițiative comunitare”.

Răspunsul multi-dimensional la provocările emergente în materie de securitate umană, derulat pe parcursul anilor 2023-2024, finanțat de Japonia cu suma de 6 359 98039 de euro EUR și implementat de PNUD. Proiectul are scopul general de a proteja securitatea umană și de a spori reziliența Republicii Moldova, în vederea abordării provocărilor multidimensionale și interconectate ale șocurilor socioeconomice, alimentare și energetice actuale. Cele trei obiective specifice sunt: îmbunătățirea securității energetice a populației prin accesul la energie accesibilă care susține mijloacele de trai și producția eficientă de energie; îmbunătățirea securității alimentare prin sprijinirea guvernului în implementarea Strategiei de Securitate Alimentară, consolidând astfel capacitățile producătorilor agricoli afectați de crizele multidimensionale; îmbunătățirea securității comunitare prin consolidarea capacităților serviciului de poliție și a actorilor comunitari în vederea respectării principiilor coeziunii sociale și conviețuirii pașnice⁶⁹.

Promovarea egalității de gen și abilitării femeilor în Republica Moldova, derulat în perioada 2016-2023, finanțat de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională și implementat de UN Women. Cu un buget total de 8 711 64234 de euro . Rezultatele scontate ale proiectului este creșterea numărului de femei care participă și conduc în mod deplin în procesele și instituțiile de guvernare sensibile la aspectele de gen, inclusiv în sectorul de securitate; abordarea și punerea în aplicare de către Parlament și guvern a legislației, politicilor și serviciilor care abordează munca casnică și de îngrijire neremunerată, și sporesc securitatea veniturilor și oportunitățile de muncă decentă pentru femei a legilor, politicilor și strategiilor pentru a preveni violența împotriva femeilor și fetelor și a furniza servicii esențiale de calitate⁷⁰.

Dialog și conflict management

În cadrul acestui capitol vor fi listate cele mai importante proiecte care vizează construirea păcii durabile, consolidarea încrederii și coeziunii sociale, consolidarea capacităților de export, respectarea drepturilor omului pe ambele maluri ale Nistrului.

⁶⁹Răspunsul multidimensional la provocările emergente în materie de securitate umană. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2223~language=ro>

⁷⁰Promovarea egalității de gen și abilitării femeilor în Republica Moldova. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2109~language=ro>

Programul UE Măsurile de Promovare a Încrederii (V) – Măsurile de consolidare a încrederii de-a lungul râului Nistru, componenta IV Modernizarea sectorului sănătății, derulat în perioada 2019-2022. Finanțat de Ministerul Federal pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Republica Federală Germania cu suma de 1 155 000 euro. Obiectivul proiectului este cooperarea privind consolidarea încrederii în sectorul sănătății cu partea transnistreană. Obiectivele proiectului presupun consolidarea cooperării în sectorul sănătății și cel social, care ar asigura un proces de schimbare în portofoliul serviciilor medico-sociale orientate spre persoanele cu dizabilități și ținute la pat, în special din regiunea transnistreană⁷¹

Proiectul **Construirea păcii durabile și incluzive, consolidarea încrederii și coeziunii sociale pe ambele maluri ale râului Nistru,** finanțat de Fondul ONU de Consolidare a Păcii și implementat de OHCHR, UN Women și UNDP în perioada 2022-2024, are ca scop facilitarea unui mediu favorabil pentru îmbunătățirea interconexiunii dintre comunitățile și OSC-urile de pe ambele maluri ale râului Nistru, coeziunea socială, reducerea tensiunilor sociale și îmbunătățirea integrării aspectelor legate de drepturile omului și egalitatea de gen în procesul de soluționare a conflictului transnistrean.⁷²

Programul UE-UNDP **Măsurile de Promovare a Încrederii/Dezvoltarea socială și economică a ambelor maluri ale râului Nistru** își propune îmbunătățirea condițiilor de viață pe ambele maluri ale râului Nistru prin sporirea oportunităților economice și crearea locurilor de muncă; dezvoltarea comunităților prin sporirea capacităților ONG-urilor și a APL-urilor; dezvoltarea platformelor tematice create în etapa precedentă a programului pentru cooperarea ONG-urilor de pe ambele maluri în scopul eliminării disparităților; susținerea culturii ca sector pilot în scopul dezvoltării și consolidării încrederii; îmbunătățirea capacităților instituțiilor media de pe ambele maluri pentru a produce în comun conținut atractiv, calitativ și profesionist în scopul dezvoltării social economice a ambelor maluri⁷³.

Dezvoltarea capacităților de export pe malurile Nistrului” (AdTrade), cu un buget - 3.420.979 de dolari și redulat în perioada 2019 – 2023. Proiectul facilitează cooperarea trans-riverană și extinde accesul întreprinderilor din regiunea transnistreană la mecanismele de promovare a exporturilor disponibile pe malul drept. Proiectul a favorizat dezvoltarea cunoștințelor companiilor și asociațiilor de afaceri din regiunea transnistreană și despre oportunitățile oferite de DCFTA și Acordul de Parteneriat Strategic, Comerț și Cooperare Marea Britanie-Moldova, consultanță/suport pentru certificare din partea instituțiilor/rețelelor de servicii de dezvoltare a afacerilor din dreapta Nistrului pentru a-și promova exporturile,

⁷¹Programul susținerea măsurilor de promovare a încrederii (v)

<https://www.undp.org/ro/moldova/projects/programul-sustinerea-masurilor-de-promovare-increderii-v>

⁷²Construirea păcii durabile și incluzive, consolidarea încrederii și a coeziunii sociale în Moldova

<https://www.undp.org/ro/moldova/projects/construirea-pacii-durabile-si-incluzive-consolidarea-increderii-si-coeziunii-sociale-moldova>

⁷³Programul Uniunii Europene „Măsurile de Promovare a Încrederii” anunță noi granturi de până la 40.000 Euro fiecare pentru organizațiile de suport în afaceri.

<https://www.undp.org/ro/moldova/press-releases/programul-uniunii-europene-%E2%80%9Em%C4%83suri-de-promovare-%C3%AEncrederii%E2%80%9D-anun%C8%9B%C4%83-noi-granturi-de-p%C3%A2n%C4%83-la-40000-euro-fiecare-pentru>

îmbunătăți competitivitatea datorită echipamentului oferit; și altele activități care contribuie la reziliența și competitivitatea comercială.⁷⁴

Consolidarea drepturilor omului pe ambele maluri ale Nistrului, derulat în perioada 2022-2025, cu un buget de 2.500.000 de dolari oferit de Uniunea Europeană și UNDP. Programul s-a axat pe promovarea angajamentelor în ceea ce privește reformele de ansamblu, orientate spre respectarea drepturilor omului, precum și a celor din domeniul dizabilității, drepturilor tinerilor și copiilor, romilor, drepturilor persoanelor care trăiesc cu sau sunt afectate de HIV/SIDA, drepturile deținuților, femeilor vulnerabile și utilizatorilor de droguri, facilitând crearea bazei pentru o cooperare multidimensională și a schimbului de cunoștințe dintre malurile Nistrului și dezvoltării bazate pe cele mai bune practici existente pe ambele maluri. Programul își propune să contribuie la reducerea inegalităților pentru femeile și bărbații, tinerii și copiii din regiunea transnistreană, prin asigurarea abilitării deținătorilor de drepturi vulnerabil de a-și exercita drepturile⁷⁵.

PGG III: Promoting equality and non-discrimination: towards more resilient and inclusive societies, implementat în perioada ianuarie 2023 - februarie 2026 în țările Parteneriatului Estic: Armenia, Georgia, Moldova, Ucraina. Cu un buget total de 500 000 de euro, contribuția UE este de 388 600 euro. Proiectul urmărește consolidarea parteneriatului stabilit cu instituțiile din domeniul egalității și nediscriminării și urmărirea proceselor în desfășurare și armonizarea cadrelor legislative și instituționale cu standardele europene. Acest proiect este implementat în cadrul celei de-a treia etape a programului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Parteneriatul pentru o bună guvernare”. Se bazează pe rezultatele fazelor anterioare ale Parteneriatului pentru o bună guvernare în domeniul egalității și nediscriminării (Faza I 2015-2018 și Faza II 2019-2023)⁷⁶.

Afaceri interne și siguranță, gestionarea crizelor și situații excepționale

Programul Controlul Containerelor al Agenției Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității, implementat cu suportul Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Crimă (UNODC) și Organizația Mondială a Vămirilor (OMV). Perioada de desfășurare: 2014 - perioada finalizării nu este reglementată de partener. Scopul programului constă în acordarea suportului în depistarea containerelor cu risc sporit⁷⁷.

⁷⁴Dezvoltarea capacităților de export pe malurile Nistrului.

<https://www.undp.org/ro/moldova/projects/dezvoltarea-capacitatilor-de-export-pe-malurile-nistrului>

⁷⁵Programul comun al ONU de consolidare a drepturilor omului pe ambele maluri ale Nistrului (etapa a patra). <https://www.undp.org/ro/moldova/projects/programul-comun-al-onu-de-consolidare-drepturilor-omului-pe-ambale-maluri-ale-nistrului-etapa-patra>

⁷⁶PGG III: Promoting equality and non-discrimination: towards more resilient and inclusive societies

<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1975>

⁷⁷Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.

https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwAR1xs szwya44eZaRPveQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYeVRImHs

Proiectul UE de formare și parteneriat operațional împotriva criminalității organizate (TOPCOP), aplicat începând cu 1 iulie 2020 – 30 iunie 2024 de Agenția UE pentru Formare în Materie de Aplicare a Legii (CEPOL) cu suportul Agenției UE pentru Cooperare în Materie de Aplicare a Legii (EUROPOL), cu participarea DG NEAR a Comisiei Europene și EEAS. Scopul proiectului constă în consolidarea capacităților operaționale ale autorităților de aplicare a legii din țările Parteneriatului Estic în combaterea criminalității transnaționale organizate⁷⁸.

Proiectul UE ”COARM V, implementat începând cu 2021 și fiind în proces de derulare și implementat de Oficiul Federal pentru Economie și Controlul Exporturilor (BAFA) din Germania. Scopul proiectului constă în asigurarea asistenței administrative reciproce și asistența de cooperare cu statele non-UE în sprijinul transferurilor transparente și responsabile de arme⁷⁹.

Proiectul **Inițiativa de Asistență Operațională în Republica Moldova**, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei, implementat de Organizația Internațională a Poliției Criminale (INTERPOL) în perioada 01.10.2022 – 31.07.2023. Proiectul asigură suportul operațional organelor de drept naționale în prevenirea și combaterea traficului de arme și muniții, migrației ilegale, traficului de persoane, terorismul și alte ilegalități conexe⁸⁰.

INTERPOL-Inițiativa de asistență operațională în Republica Moldova, derulat în perioada anilor 2022-2023 și finanțat de Republica Federală Germania cu suma de 1 150 942 de euro are drept scop să sprijine agențiile de aplicare a legii în abordarea crimei organizate și a amenințărilor emergente. Proiectul va furniza asistență operațională și consolida eforturile naționale de combatere a criminalității organizate transnaționale cu un accent special pe traficul de migranți, traficul de persoane, terorismul și traficul de arme de foc; va consolida cooperarea națională și transfrontalieră între agențiile de aplicare a legii, organizațiile internaționale și sectorul ajutorului/organizațiile neguvernamentale; va îmbunătăți cooperarea polițienească internațională și va asigura schimbul eficient de informații în regiune⁸¹.

Modelarea și atenuarea dezastrelor sociale cauzate de catastrofe și terorism”, NATO. Pregătirea civilă este un domeniu important al cooperării NATO-Republica Moldova, pentru că aceasta pregătește autoritățile să facă față dezastrelor naturale sau create de om și de care beneficiază cetățenii Republicii Moldova. Cu ajutorul Aliaților, Republica Moldova a lucrat la întărirea cadrului legal pentru a face față unor astfel de urgențe pentru stabilirea unui sistem de informare asupra crizelor civile prin coordonarea activităților în cazuri de urgență. Scopul proiectului este de a crea metodologii și instrumente complexe adaptate pentru detectarea, monitorizarea, modelarea și atenuarea dezastrelor sociale oferite de centrul analitic situațional creat în cadrul proiectului. Acest lucru va spori securitatea țării, în ceea ce privește aspectele sociale, inclusiv posibilele catastrofe sociale provocate de terorism.

⁷⁸*Ibidem*

⁷⁹*Ibidem*

⁸⁰Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.

https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwAR1xs szwya44eEZaRPveQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYeVRImHs

⁸¹INTERPOL-Inițiativa de asistență operațională în Moldova.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2476~language=ro>

Reducerea riscurilor explozive la depozitele de arme ușoare de arme de calibru mic (ALW) și muniții convenționale (CA) din Republica Moldova, finanțat de Norvegia, Germania, SUA, Austria, Elveția și derulat în perioada 2018-2022. Obiectivul proiectului : de a îmbunătăți siguranța generală a cetățenilor Republicii Moldova prin creșterea capacității părților interesate relevante în domeniul abordării SALW și CA și minimizarea riscurilor derivate din arme și materiale explozive la locurile de depozitare a muniției⁸².

Armele de foc și munițiile în zona Europei de Sud-Est, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 50 061 de euro și început în 2023, aflat în derulare. Obiectivul principal al proiectului constă în detectarea și combaterea traficului de arme de foc, consolidarea capacităților Moldovei și ale UE de a contracara orice amenințări la adresa securității interne, de a combate amenințările legate de criminalitatea transfrontalieră din regiune și pentru a îmbunătăți situația traficului ilegal de arme⁸³.

TENSOR Tehnologii biometrice de încredere pentru a ajuta autoritățile de poliție în combaterea terorismului și criminalității organizate finanțat de Comisia Europeană cu 4 562 975 de euro și derulat în perioada 01/02/2023- 26/01/2026. TENSOR va consolida practicienii din domeniu cu instrumente noi care vor ajuta autoritățile de aplicare a legii în procesele de identificare, verificare a identității, informații și investigare și care pot fi utilizate pentru a debloca dispozitivele mobile ale criminalilor, partajarea datelor biometrice printr-un schimb securizat, automatizat și scalabil de informații biometrice și dovezi în justiție între autoritățile de aplicare a legii într-o manieră transfrontalieră, sporind interoperabilitatea între sistemele moștenite deținute de practicieni în securitate și de instituțiile criminalistice⁸⁴.

Răspunsul în cazul dezastrelor naturale și a celor provocate de om în țările Parteneriatului Estic - faza 3 (PPRD Est 3), implementat în perioada 01.10.2020 - 30.09.2024 în Țările PaE: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 5 999 971 de euro. Organizații de implementare: Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), Emergency Services Academy Finland, Ministry of Interior of the Slovak Republic – Section of Crisis Management, Centro. Programul PPRD Est, a fost inițiat în 2010 are scopul de a consolida reducerea riscurilor de dezastru și gestionarea crizelor în țările Parteneriatului Estic și de a promova cooperarea regională cu Mecanismul de Protecție Civilă al UE. A treia fază a programului este în curs de desfășurare și este implementată în anii 2020-2024. Programul asigură că problemele transversale de gen, mediu și drepturile omului sunt integrate în implementarea programului, pentru a spori impactul, durabilitatea și relevanța acestuia⁸⁵.

⁸²Explosive Risk Mitigation at Small Arms Light Weapons (SALW) and Conventional Ammunition (CA) Depots in the Republic of Moldova

<https://salw.osce.org/Projects/ViewPage/3100306-explosive-risk-mitigation-at-small-arms-light-weapons-salw-and-conventional-ammunition-ca-depots-in-the-republic-of-moldova>

⁸³Armele de foc și munițiile în zona Europei de Sud-Est.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2445~language=ro>

⁸⁴TENSOR Tehnologii biometrice de încredere pentru a ajuta autoritățile de poliție în combaterea terorismului și criminalității organizate.

<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1657~language=ro>

⁸⁵Prevenirea, Pregătirea și Răspunsul în cazul dezastrelor naturale și a celor provocate de om în țările Parteneriatului Estic - faza 3 (PPRD Est 3)

<https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1535>

Creșterea protecției populației în situații de urgență cauzate de dezastre naturale în zona transfrontalieră, derulat în perioada 2020-2022, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 200 000 euro. Obiectivele proiectului: modernizarea și dotarea modulului „dezastre naturale” în cadrul Centrului Republican de Instruire pentru a asigura un răspuns transfrontalier eficient în caz de dezastre; creșterea capacității de intervenție a Inspectoratului Situații de Urgență Galați în cazul dezastrelor naturale în zona eligibilă, precum și acțiuni comune. Proiectul abordează principalele provocări cauzate de dezastrele naturale sau provocate de om în Republica Moldova și România. Proiectul a contribuit la realizarea unui obiectiv strategic în programul de cooperarea transfrontalieră pentru prevenirea și atenuarea consecințelor dezastrelor.⁸⁶

Îmbunătățirea timpului de reacție pentru situații de urgență în zona transfrontalieră prin renovarea infrastructurii pentru instruirea populației, finanțat de Comisia Europeană cu suma de 225 000 de euro și derulat în perioada 2020 - 2022. Proiectul și-a propus stabilirea cadrului educațional comun pentru prevenirea situațiilor de criză în caz de dezastre naturale și provocate de om, care se va realiza printr-un program cuprinzător de acțiuni. Obiectivele proiectului: îmbunătățirea abilităților și cunoștințelor prin formare de prim ajutor și simularea răspunsului în situații excepționale pentru 1360 de persoane din 10 localități din România și Republica Moldova; creșterea capacității de operare prin renovarea și dotarea cu echipament de prim ajutor a unei săli de instruire a Centrului Republican de Instruire din Republica Moldova; creșterea implicării și participării active a populației la măsurile de prevenire a situațiilor de urgență.⁸⁷

Zona de cooperare transfrontalieră România - Moldova o zonă mai sigură prin îmbunătățirea infrastructurii de operare a serviciului mobil de urgență, reanimare și descarcerare (SMURD), creșterea nivelului de pregătire și menținerea capacității personalului, început în 2019 și preconizat a fi încheiat în septembrie 2023. Bugetul proiectului constituie 3 214 000 de euro. Obiectivul proiectului: creșterea siguranței și a protecției populației prin îmbunătățirea formării și menținerea capacității de intervenție a serviciilor profesionale de urgență (inclusiv SMURD) în zona de frontieră. Conform regulilor de program, beneficiarii, în comun cu partenerii, urmează să contribuie cu 35,72 % din valoarea proiectului, iar 64,28 % constituie grantul Uniunii Europene⁸⁸. Liderul de proiect este Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI al României, iar partenerii: Inspectoratul General de Aviație al MAI, România; Ministerul Sănătății al României; Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI, Republica Moldova; Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova; Inspectoratul pentru Situații de

⁸⁶Conferința de încheiere a proiectului „Creșterea protecției populației în situații de urgență cauzate de dezastre naturale în zona transfrontalieră”.

<https://dse.md/ro/communicate/conferin%C8%9Ba-de-%C3%AEEncheiere-proiectului-%E2%80%9Ecre%C8%99terea-protec%C8%9Biei-popula%C8%9Biei-%C3%AEEn-situa%C8%9Bii-de>

⁸⁷Îmbunătățirea timpului de reacție pentru situații de urgență în zona transfrontalieră prin renovarea infrastructurii pentru instruirea populației”.

https://primajutorro-md.ro/?fbclid=IwAR1uHzCE1SRDFrwuDXJYAhN_M9IMDCzK2GD5oeUvfFkKphCKkCb335rzicI

⁸⁸Zona de cooperare transfrontalieră România - Moldova o zonă mai sigură prin îmbunătățirea infrastructurii de operare a serviciului mobil de urgență, reanimare și descarcerare (SMURD), creșterea nivelului de pregătire și menținerea capacității personalului.

<https://amp.gov.md/aim/viewactivitypreview.do~public=true~pageid=2~activityid=1928~language=ro>

Urgență “Mihail Grigore Sturza” al județului Iași, România; Institutul de Medicină Urgentă al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova⁸⁹.

Proiectul Disaster Readiness, finanțat de USAID cu suma de 700 000 de dolari, derulat în 2022. Scopul: Furnizarea de protecție eficientă, asistență și soluții durabile pentru refugiați, persoane strămutate în interior (IDP) și alte victime ale conflictelor și dezastrelor⁹⁰.

Consolidarea capacităților de răspuns la criză: donarea de radiouri portabile TETRA. În cadrul acestui proiect finanțat de Suedia, primii 1000 de respondenți (ofițeri operaționali de aplicare a legii și personal de răspuns la criză) au fost echipați cu radiouri portabile TETRA moderne, care permit transmiterea în siguranță a informațiilor în situații de criză și care completează sistemul criptat existent pentru voce și permite transmiterea informației de date a comunicațiilor operaționale.

Consolidarea răspunsului la criză a MAI prin echiparea cu vehicule pentru Centrul mobil de criză la nivel național. Finanțat de Suedia, proiectul își propune sprijinirea Subdiviziunii de intervenție operațională a poliției cu achiziționarea a patru mașini mobile de operațiuni (vehicul 4x4 cu echipament lung și echipament tehnic) care să permită comandantilor din diferite servicii de poliție să facă față crizelor (comunicații securizate și decizie/comanda mobilă).

Securitatea frontierelor

Programul de **Control al Exporturilor și Securitatea Frontalieră (EXBS)**, implementat cu suportul Departamentului de Stat SUA început în anul 2011 și aflat în proces de desfășurare. Scopul programului constă în acordarea suportului în prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă (ADM), acumulărilor destabilizatoare, transferurilor ireponsabile ale armelor convenționale prin asistență în crearea sistemelor eficiente naționale de control al comerțului strategic în țările care posedă, produc, livrează mărfuri strategice, precum și țările prin teritoriul cărora aceste mărfuri pot fi tranzitate⁹¹.

Alinierea la standardele europene de securitate a frontierelor

Proiectul **UE pentru Securitatea Frontierelor**, finanțat de Comisia Europeană - 3 552 000 de euro EUR și cofinanțat de Republica Moldova: 216.13169 de euro. Este implementat de către Organizația Internațională a Migrației (OIM) Moldova și co-implementat de OIM Ucraina pe parcursul anilor 2020-2022, prelungit până la 31 decembrie 2023, cu cofinanțare din partea Republicii Moldova și Ucraina. Proiectul include 2 componente: implementarea sistemului de control video (componenta VICOS (Video Control System) pentru autoritățile

⁸⁹Planul de acțiuni al Ministerului Afacerilor Interne pentru anul 2020

<https://www.mai.gov.md/sites/default/files/Activitatea/Planuri%20de%20activitate/Anexa%20la%20Ord.20%20din%2017.01.2020%20pentru%20publicarea%20pe%20site.docx>

⁹⁰Foreign Assistance.gov.

https://www.foreignassistance.gov/data?country=Moldova&fiscal_year=2022&transaction_type_name=obligations#tab-query

⁹¹Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal. https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwAR1xsszwya44eEZaRPveQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYeVRImHs

vamale ale Republicii Moldova și Ucrainei, cu acordarea accesului la date pentru Inspectoratul General al Poliției de Frontieră din Republica Moldova și Serviciul de Stat Grăniceresc din Ucraina) și îmbunătățirea mobilității și accesibilității în zonele dificile și de-a lungul frontierei cu Ucraina, în condițiile meteorologice nefavorabile, cu scopul consolidării capacităților Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și a Serviciului de Stat Grăniceresc din Ucraina (dotarea cu echipament pentru supravegherea frontierei)⁹².

Îmbunătățirea capacităților instituționale ale Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și a capacităților operaționale ale lucrătorilor vamali

Îmbunătățirea capacităților instituționale ale IGPF prin consolidarea securității documentelor de identitate și de călătorie pentru prevenirea și combaterea migrației ilegale și a traficului de ființe umane. Este finanțat de Uniunea Europeană cu 392.927,63 de euro. Proiectul are ca obiectiv îmbunătățirea capacităților autorităților de frontieră de a preveni și contracara infracțiunile transfrontaliere legate de utilizarea frauduloasă a documentelor de călătorie prin intermediul personalului bine instruit și de o înaltă calificare, capabil să identifice și să raporteze falsurile datorită tehnologiilor avansate în domeniu.⁹³

Există mai multe proiecte UE TAIEX, derulate în perioada martie - mai 2023, a cărui beneficiar este Serviciul vamal. Activitățile din cadrul proiectului au inclus vizite de studiu în vederea familiarizării cu procedurile de depunere a cererilor și autorizarea pentru diverse proceduri vamale, cu procedurile din statele UE privind asistența reciprocă în materie vamală, preluarea celor mai bune practici privind schimbul de informații în domeniul criminalității transfrontaliere aplicarea legii, preluării celor mai bune practici în domeniul managementului coordonat al frontierei, evitarea dublării controalelor de către diferite agenții prezente în punctele de trecere a frontierei, simplificarea și optimizarea procedurilor la frontieră, implementarea sistemelor digitale inteligente la frontieră precum „Frontiera digitală”, cât și familiarizarea cu procedura de tranzit comun comunitar și implementarea cu succes a sistemului informațional NCTS în Republica Moldova⁹⁴.

Proiectul UE **Suport pentru modernizarea și evaluarea managementului integrat al frontierei în Republica Moldova**, finanțat de UE prin intermediul inițiativei MIEUX (Migration EU expertise) și implementat de către Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale (ICMPD). Scopul proiectului constă în asigurarea managementului calității în aplicarea principiilor de Management Integrat al Frontierelor (MIF) prin: constituirea mecanismelor viabile de evaluare și control al calității și conformității proceselor, procedurilor, legislației și altor componente realizate la nivel național, cu cele efectuate și puse în aplicare la nivelul UE în domeniul managementului integrat al frontierei; crearea și punerea în aplicare a cadrului regulator și instituțional relevant, aferent domeniului managementului integrat al frontierei, conform reglementărilor UE adaptate la situația din Republica Moldova⁹⁵.

⁹²*Ibidem*

⁹³Proiecte de asistență externă ale Serviciului

Vamal. https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwARlxsszwy44cEZaRPveQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYcVRImHs

Ibidem

⁹⁴*Ibidem*

⁹⁵Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.

<https://border.gov.md/files/2022-02/Proiecte%20de%20asistenta%20extern%202020-2021%28p-u%20site%29%20%284%29%20%E2%80%94%20%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F.pdf>

Proiectul **Sprijinirea protecției, tranzitului, întoarcerii voluntare și informate și reintegrării cetățenilor Parteneriatului Estic și a responsabilităților țărilor terțe afectate de conflictul din Ucraina**, implementat de Organizația Internațională a Migrației (OIM) Moldova în perioada 24 februarie 2022 – 23 februarie 2025. Proiectul acordă suport în fortificarea capacităților instituționale și achiziționarea echipamentelor⁹⁶.

iMARS – image Manipulation Attack Resolving Solutions, finanțat în cadrul Programului UE pentru cercetare și inovare Horizon (2014 - 2020). Proiectul are ca obiectiv îmbunătățirea capacităților operaționale ale polițiștilor de frontieră, oferind soluții care asigură proceduri fiabile de verificare a pașaportului și soluții de analiză care pot detecta imagini de pașaport manipulate și morfate, precum și fraude de documente. Proiectul urmează să fie finalizat în 2024⁹⁷.

Dezvoltarea unui concept de patrulare comună de poliție a drumurilor din zona de frontieră dintre Republica Moldova – România, finanțat de Comisia Europeană s-a finalizat la 1 noiembrie 2023. Scopul proiectului: îmbunătățirea cunoștințelor și abilităților profesionale a 100 de angajați ai Poliției de Patrulare care lucrează în zona transfrontalieră dintre Republica Moldova și România, în termen de 18 luni, în domeniul prevenirii contravențiilor, inclusiv a celor legate de securitatea traficului rutier. Proiectul contribuie direct la Obiectivele Programului Operațional România - Moldova 2014-2020⁹⁸.

Inițiativa pilot a DoE „NSDD Green Border Security Initiative”, finanțat de Departamentul Energetic al SUA (DoE), se desfășoară începând cu anul 2019 și până în prezent. Echipa NSDD/SLD susține eforturile de cooperare între IGPF Republica Moldova și SGSU în domeniul patrulării comune și controlului comun al segmentului central (transnistrean) de frontieră moldo- ucraineană. În cadrul proiectului au fost realizate următoarele acțiuni: desfășurarea atelierului de lucru intitulat: „Patrularea comună la frontiera moldo-ucraineană” și Dotarea IGPF cu 8 autovehicule, tehnică.⁹⁹

Supravegherea spațiului aerian

Înființarea unității de monitorizare aeriană în cadrul Poliției de Frontieră a Republicii Moldova, cu un buget del 061 000 de euro are drept scop îmbunătățirea supravegherii aeriene a frontierei Republicii Moldova pentru prevenirea migrației ilegale și a amenințărilor teroriste. Este finanțat de GS Foundation - Fundația pentru reforma globală în sectorul de securitate. Activitatea reprezintă un sprijin în vederea consolidării capacităților instituționale la amenințările emergente de securitate, având ca bază Strategia de Dezvoltare în domeniul Afacerilor Interne 2022 –2030. Părțile vor sprijini siguranța cetățenilor, ordinea publică și

⁹⁶*Ibidem*

⁹⁷*Ibidem*

⁹⁸Republica Moldova va coopera cu România pentru a dezvolta un concept de patrulare comună la frontieră, în cadrul unui proiect.

<http://curentul.md/stiri/republica-moldova-va-coopera-cu-romania-pentru-a-dezvolta-un-concept-de-patrulare-comuna-la-frontiera-in-cadrul-unui-proiect.html>

⁹⁹LISTA donatorilor și programelor de Granturi pentru perioada 2020 - 2021, de care a beneficiat/beneficiază Inspectoratul General al Poliției de Frontieră al MAI al RM.

<https://border.gov.md/files/2022-02/Proiecte%20de%20asistenta%20extern%202020-2021%28p-u%20site%29%20%284%29%20%E2%80%94%20%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F.pdf>

gestionarea frontierelor prin creșterea cunoștințelor, creșterea experienței și a conștientizării în cadrul subdiviziunilor PF¹⁰⁰.

Proiectul **BorderUAS - Technologies to enhance border and external security**, finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de IGPF: 127 500 de euro. Proiectul are ca obiectiv dezvoltarea generației următoare de aparate de zbor fără pilot, dotate cu senzori de tip nou, capabili de a detecta, localiza și identifica persoane și vehicule care traversează frontiera în zone împădurite¹⁰¹.

Conceptul inovativ de supraveghere aeriană relocabilă pentru securitatea frontierelor, derulat în perioada 2021-2022, cu un buget total de 847.52625 de euro finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat din bugetul IGPF (600 000 de euro). Obiectivul: preluarea experienței Lituaniei și Estoniei cu privire la sistemele aeriene specifice de supraveghere a frontierelor și oferirea suportului PF să stabilească și să implementeze o soluție pilot pentru un sistem mobil relocabil cu supraveghere aeriană pentru securitatea frontierelor¹⁰².

Migrația și problema refugiaților

În cadrul acestui capitol sunt evidențiate proiectele ce se referă la consolidarea rezilienței refugiaților, persoanelor afectate de conflict, asistența juridică pentru refugiați, consolidarea sistemului de gestionare a migrației în Republica Moldova

Proiectul **Consolidarea capacității de reziliență a refugiaților ucraineni în Republica Moldova, a comunităților-gazdă și a autorităților locale și naționale din Moldova**, finanțat de PNUD și aflat în proces de desfășurare. Prin intermediul acestui proiect s-a intervenit rapid pentru a sprijini autoritățile locale și naționale în a răspunde la noul context și la nevoile emergente ale refugiaților. Proiectul a recunoscut, de asemenea, importanța procesului de a oferi refugiaților oportunitatea de a deveni autonomi și rezilienți prin promovarea integrării lor în societatea și economia Republicii Moldovei, contribuind la reducerea presiunii asupra gospodăriilor și comunităților-gazdă, care se confruntau în același timp cu o criză complexă în domeniul energiei, produselor alimentare și a prețurilor ridicate, și la consolidarea coeziunii sociale și conviețuirii pașnice între refugiați și membrii comunităților-gazdă¹⁰³.

Consolidarea accesului la justiție prin asistența juridică pentru refugiații din Republica Moldova, implementat de PNUD, are scopul de a sprijini guvernele naționale și cele locale pentru a aborda impactul crizei asupra dezvoltării și pentru a contribui la aducerea unei abordări de reziliență a răspunsului umanitar refugiaților, contribuind astfel la consolidarea

¹⁰⁰LISTA donatorilor și programelor de Granturi pentru perioada 2020 - 2021, de care a beneficiat/beneficiază Inspectoratul General al Poliției de Frontieră al MAI al RM. <https://border.gov.md/files/2022-02/Proiecte%20de%20asistența%20extern%202020-2021%28p-u%20site%29%20%284%29%20%E2%80%94%20%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F.pdf>

¹⁰¹Ibidem

¹⁰²Ibidem

¹⁰³Consolidarea capacității de reziliență a refugiaților ucraineni în Republica Moldova, a comunităților-gazdă și a autorităților locale și naționale din Moldova | United Nations Development Programme (undp.org) <https://www.undp.org/ro/moldova/projects/consolidarea-capacitatii-de-reziliencia-refugiatiilor-ucraineni-republica-moldova-comunitatilor-gazda-si-autoritatilor-locale-si>

legăturii umanitare-dezvoltare și adăugând o perspectivă pe termen mai lung la nivel național. discurs privind durata și amploarea actualei crize a refugiaților. Este esențial să se asigure în continuare protecția refugiaților și să se împuternicească actorii naționali și locali să se pregătească, să răspundă și să implementeze soluții durabile pentru strămutarea forțată, respectând în același timp principiile de protecție, umanitare și de dezvoltare durabilă. Cu un buget de 244 570,53 de euro¹⁰⁴.

Proiectul **Protecția și mijloacele de subzistență pentru solicitanții de refugiu ucraineni (PLUS)**, în valoare de 1 051 304 de euro este finanțat de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) și are drept obiectiv atenuarea nevoilor imediate de urgență a fetelor, băieților și femeilor strămutate din Ucraina în Republica Moldova și România¹⁰⁵ a cărui beneficiar au fost refugiații din Ucraina aflați în tranzit pe teritoriul Republicii Moldova cât și cei care au intenționat să rămână.

Consolidarea răspunsului față de persoanele afectate de criza ucraineană în Republica Moldova, a căror beneficiari sunt Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Serviciul Vamal. Are obiectivul general a îmbunătăți răspunsul la cei care trec granițele Republicii Moldova ca urmare a crizei din Ucraina. Finanțat de Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei cu suma de 500 000 de euro proiectul își propune să completeze eforturile actuale ale autorităților moldovenești de a răspunde la nevoile umanitare prin: colectarea, analiza și furnizarea de informații critice autorităților și donatorilor pentru un răspuns mai bine orientat, procurarea de produse nealimentare esențiale pentru cei care au cea mai mare nevoie și consolidarea capacității operaționale a autorităților locale de frontieră pentru a asigura procesarea rapidă și demnă a persoanelor afectate de conflict care sosesc din Ucraina¹⁰⁶.

Ajutor de urgență și protecția persoanelor strămutate intern afectate de conflict în Ucraina precum și a refugiaților ucraineni în Republica Moldova, finanțat de Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) cu suma de 900 000 de eur, are obiectivul de a contribui la ajutorul umanitar și la rezistența persoanelor strămutate intern din vestul Ucrainei, precum și a refugiaților ucraineni din Republica Moldova printr-un răspuns umanitar imediat¹⁰⁷.

Proiectul **Asistență alimentară pentru populațiile strămutate de conflict**. Oferită de USAID pentru Republica Moldova în sumă de 4742,617 dolari¹⁰⁸.

Promovarea securității umane a refugiaților ucraineni, cetățenilor țărilor-terțe și a comunităților-gazdă din Moldova prin abilitare și incluziune socioeconomică cu un buget 1 445 278,46 euro care a început la 01/02/2023, este planificat să fie finalizat în ianuarie 2024. Donator al proiectului este Guvernul Japoniei, prin Fondul Organizației Națiunilor

¹⁰⁴Consolidarea accesului la justiție prin abilitarea refugiaților din Moldova cu cunoștințe juridice. <https://www.undp.org/ro/moldova/projects/consolidarea-accesului-la-justitie-prin-abilitarea-refugiatiilor-din-moldova-cu-cunostinte-juridice>

¹⁰⁵Protecția și mijloacele de subzistență pentru solicitanții de refugiu ucraineni (PLUS). <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2544~language=ro>

¹⁰⁶Aid Management Platform - PreviewActivity (gov.md)

¹⁰⁷<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2541~language=ro>

¹⁰⁸Foreign Assistance.gov.

https://www.foreignassistance.gov/data?country=Moldova&fiscal_year=2022&transaction_type_name=obligations#tab-query

Unite pentru Securitate Umană¹⁰⁹. Scopul principal al programului este de a îmbunătăți securitatea umană a refugiaților ucraineni, cetățenilor din țări-terțe care fug din cauza războiului din Ucraina și a comunităților lor gazdă din Moldova. În cadrul acestui program, PNUD și IOM vor fortifica reziliența la criza multidimensională cu care se confruntă Republica Moldova agravată de războiul din Ucraina, asigurând că asistența umanitară acordată refugiaților ucraineni și comunităților-gazdă contribuie la dezvoltarea pe termen lung.

Proiectul **Consolidarea sistemului de gestionare a migrației în Republica Moldova**, finanțat de Uniunea Europeană cu suma de 295.655,75 euro, s-a derulat pe parcursul anilor 2021-2022, în calitate de beneficiar fiind Ministerul Afacerilor Interne a Republicii Moldova. Partenerii Proiectului au fost Garda de Frontieră din Polonia, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră și Inspectoratul General pentru Migrație¹¹⁰. Proiectul a avut drept obiectiv consolidarea eforturilor Republicii Moldova în procesul de creare a unor servicii de migrație modernă de frontieră care să corespundă cerințelor actuale și de a implementa soluțiile de gestionare a migrației utilizate în țările UE.

Proiectul **Apel OIM - Ucraina și țările învecinate**, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord / Biroul pentru Afaceri Externe, Commonwealth și Dezvoltare (FCDO), implementat de OIM Moldova. Scopul proiectului constă în asistență tehnică pentru perioada de iarnă prin furnizarea de echipamente¹¹¹.

Proiectul **Consolidarea capacităților pentru protecția refugiaților ucraineni, a responsabilităților țărilor terțe și a comunităților gazdă din Moldova**, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Italiene, implementat de Organizația Internațională a Migrației (OIM) Moldova și implementat în perioada 01 iulie 2022 – 30 iunie 2024. Scopul proiectului constă în consolidarea capacităților profesionale a funcționarilor din cadrul Serviciului Vamal și Inspectoratului General al Poliției de Frontieră¹¹².

Societăți pașnice și egale din punctul de vedere al genului prin consolidarea capacităților ONG-urilor locale în vederea prevenirii conflictelor și pentru a răspunde la crize și urgențe prin intermediul susținerii acordate de către Fondul Femeilor pentru Pace, 920825.07 euro, aflat în desfășurare, preconizat a se încheia în septembrie 2023. Principalul obiectiv al proiectului este susținerea unei societăți pașnice și egale din punct de vedere al genului prin crearea unor organizații și comunități reziliente pentru femei, protejarea drepturilor femeilor, oferind servicii specializate victimelor violenței în bază de gen și violenței sexuale în conflicte armate, sporirea participării și leadership-ului feminine în eforturile de planificare și răspuns la crize, precum și prin crearea unui mediu favorabil pentru implementarea angajamentelor feminine de pace și securitate. Proiectul susține organizațiile locale pentru femei care răspund la provocările urgente cu care se confruntă

¹⁰⁹Promovarea securității umane a refugiaților ucraineni, cetățenilor țărilor terțe și a comunităților-gazdă din Moldova prin abilitare și incluziune socio-economică.
<https://www.undp.org/ro/moldova/projects/promovarea-securitatii-umane-refugiatilor-ucraineni-cetatenilor-tarilor-terte-si-comunitatilor-gazda-din-moldova-prin-abilitare-si>

¹¹⁰Conferința de închidere a proiectului moldo-polonez în domeniul migrației
<https://igm.gov.md/ro/content/conferin%C8%9Ba-de-%C3%AEnchidere-proiectului-moldo-polonez-%C3%AE-n-domeniul-migra%C8%9Biei>

¹¹¹Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.
https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro?fbclid=IwAR1xszwya44eEZaRPveQ27ujfAjmv_f_Q0jTCLIFig6oeLQ3OZYeVRImHs

¹¹²Ibidem

femeile și fetele afectate de conflictul în Ucraina, Republica Moldova permițându-le să ofere asistență umanitară urgentă femeilor refugiate și persoanelor strămutate în afara țării, să protejeze femeile și fetele afectate de conflicte împotriva violenței în bază de gen și sexuale, să contribuie la o participare sporită a femeilor în procesele de planificare și răspuns, precum și să consolideze parteneriate publice și private în acțiunile de răspuns la criza refugiaților¹¹³.

Securitatea cibernetică și digitalizarea

În cadrul acestui capitol vor fi incluse diverse proiecte în domeniul securității cibernetice implementate în Republica Moldova pe parcursul ultimilor doi ani. Numărul acestora a crescut semnificativ începând cu anul 2022. Structural acestea pot fi împărțite în două categorii mari: cele care au drept scop îmbunătățirea infrastructurii și securității cibernetice a Republicii Moldova și cele care se referă la procesul educațional în acest domeniu.

Unul dintre cele mai cunoscute proiecte mediatizate, cunoscute de publicul larg și de amploare, este proiectul **Tehnologiile Viitorului** a fost lansat în 2021, pentru a continua activitățile implementate începând cu 2007, cu asistența Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), în sectorul dezvoltării competitivității sectoarelor economice strategice din Republica Moldova și ca un răspuns la tendințele globale de digitalizare. Cu un buget total de 52,82 mldolar, acordați de USAID¹¹⁴, Suedia și Marea Britanie proiectul cu o durată de cinci ani, se dorește a fi un catalizator al procesului de modernizare și inovare a următoarelor sectoare: tehnologia informațiilor și comunicației (TIC), inginerie, industria ușoară, industriile creative și digital media și vine ca răspuns la tendințele globale de digitalizare și inovare. De-a lungul timpului, proiectul a evoluat prin realizarea și implementarea unor proiecte de anvergură astfel ca: Centrul de Excelență TEKWILL – un hub în care oamenii se conectează la idei, resurse, știință, pentru a dezvolta împreună sectorul TIC; Centrul de Excelență și Accelerare în Design și Tehnologii din Republica Moldova – ZIPhouse, FabLabChișinău; CIRCLE, etc¹¹⁵ sau au fost încheiate parteneriate cu diverse organizații din sectorul privat și cel financiar-bancar¹¹⁶.

Cu sprijinul proiectului Tehnologiile Viitorului în domeniul inovării și digitalizării, finanțat de USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională și Guvernul Suediei, cu participarea Agenției de Guvernare Electronică (în continuare – AGE) și Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică (STISC), la Universitatea Tehnică a

¹¹³UN Women și Fondul Femeilor pentru Pace și Asistență Umanitară susțin ferm societatea civilă implicată în răspunsul la criza umanitară în Republica Moldova.

<https://moldova.unwomen.org/ro/stories/comunicat-de-presa/2022/07/un-women-si-fondul-femeilor-pentru-pace-si-asistenta-umanitara-sustin-ferm-societatea-civila-implicata-in-raspunsul-la-criza-umanitara-in-republica-moldova>

¹¹⁴Stimularea creșterii economice în Moldova. <https://www.usaid.gov/ro/moldova/economic-growth>

¹¹⁵În cadrul UTM va fi înființată Academia de securitate cibernetică, cu investiții de zeci milioane de lei, <https://diez.md/2022/12/23/in-cadrul-utm-va-fi-infiintata-academia-de-securitate-cibernetica-cu-investitii-de-zeci-milioane-de-lei/>

¹¹⁶Maib și Proiectul Tehnologiile Viitorului, finanțat de USAID, Suedia și Marea Britanie au semnat un Acord de Cooperare pentru a promova e-comerțul și a dezvolta soluții financiare inovatoare pentru IMM-urile din Republica Moldova.

<https://www.orange.md/ro/noutate/orange-si-proiectul-tehnologiile-viitorului-parteneriat-durabil-pentru-moldova-26-05-2022>; <https://moldcell.md/rom/news/semnarea-acordului-de-parteneriat>

Moldovei în luna decembrie 2022 a fost înființată Academia de Securitate Cibernetică. Noua entitate urmează să fie dotată cu spații tehnologizate, săli de instruire, cameră de server cu modelări ale scenariilor în domeniul securității cibernetice, săli tematice, dar și o sală de evenimente cu capacitatea de peste 400 persoane¹¹⁷.

Academia de Securitate Cibernetică își propune: să îmbunătățească în continuare capacitatea de securitate cibernetică a Republicii Moldova, să sprijine implementarea celor mai recente tehnologii în materie de securitate cibernetică, luând în considerare nevoile și interesele studenților și profesioniștilor în domeniul securității cibernetice, precum și ale nevoile de securitate cibernetică ale industriilor moldovenești și ale sectorului public. Unul dintre obiectivele acestui proiect este crearea unui laborator tematic (Security Operation Center), dotat cu cele mai noi tehnologii și instrumente în domeniu ale producătorilor globali de soluții de securitate cibernetică, unde vor fi studiate diverse scenarii de caz, inclusiv pentru necesitățile instituțiilor statului.

Centrul Național CyberSecurity își propune multiple scopuri, printre care: crearea unui program de cursuri de formare continuă, de scurtă și lungă durată, pentru reprezentanții diverselor instituții ale statului autorităților publice locale și centrale, companiilor private, universităților care au programe ce țin de domeniile IT și Securitate Cibernetică; formarea trainerilor pentru învățământul preuniversitar, pentru a ridica nivelul alfabetizării digitale în cadrul gimnaziilor și liceelor din toată republica; promovarea sănătății cibernetice în rândurile angajaților instituțiilor publice locale și centrale prin organizarea cursurilor de formare continuă; organizarea structurată a cursurilor pe nivele de dificultate etc¹¹⁸.

Cu un buget de 1,7 mil. de dolari, pe parcursul a 5 ani, **Programul de Digitalizare și Reziliență a Infrastructurii Critice (CIDR)** a USAID are obiectivul de a asista Republica Moldova în creșterea calității securității cibernetice, astfel ca infrastructura critică să fie rezilientă și să poată continua să ofere cetățenilor servicii esențiale. Prioritățile de implementare includ: sprijinul și facilitarea continuității Grupului de lucru privind securitatea cibernetică a infrastructurii critice; evaluarea și sprijinul operatorilor din cadrul infrastructurii critice; conceptualizarea și crearea unui mecanism public-privat pentru a facilita cooperarea intersectorială a specialiștilor din domeniul securitate cibernetică, sprijinul pentru implementarea noii legi privind securitatea cibernetică; sporirea rezilienței în domeniul securității cibernetice a Guvernului Republicii Moldova prin organizarea instruirilor și evaluărilor și sprijinul pentru Academia de Securitate Cibernetică¹¹⁹.

Proiectul de Asistență Rapidă pentru Securitate Cibernetică pentru Republica Moldova, finanțat de Uniunea Europeană. Contribuția UE constituie 8 milioane de euro¹²⁰. Proiectul și-a propus ca pe parcursul a optsprezece luni să crească reziliența cibernetică a organizațiilor din sectorul public și a sectoarelor-cheie ale infrastructurii critice și să alinieze operațiunile acestora la Directiva UE privind securitatea rețelelor și a sistemelor informatice

¹¹⁷În curând la UTM își va deschide ușile cel mai performant și modern centru național cybersecurity <https://utm.md/blog/2023/06/29/in-curand-la-utm-isi-va-deschide-usile-cel-mai-performant-si-modern-centru-national-cybersecurity/>

¹¹⁸Exercițiul de securitate cibernetică sporește rezistența Republicii Moldova la amenințările cibernetice. <https://eu4moldova.eu/ro/exercitiul-de-securitate-cibernetica-sporeste-rezistenta-republicii-moldova-la-amenintarile-cibernetice/>

¹¹⁹Stimularea creșterii economice în Moldova. <https://www.usaid.gov/ro/moldova/economic-growth>

¹²⁰Moldova Cybersecurity rapid Assistance.

<https://eufordigital.eu/discover-eu/moldova-cybersecurity-rapid-assistance/>

(NIS). Activitățile proiectului sunt desfășurate de Academia de Guvernare Electronică (eGA) din Estonia¹²¹, în perioada mai 2022 – noiembrie 2023¹²². Printre cele mai importante obiective ale proiectului sunt: definirea responsabilităților unui model de guvernare pentru securitatea cibernetică și liniile de bază minime pentru securitatea cibernetică; îmbunătățirea mecanismului de gestionare și monitorizare a incidentelor cibernetică; sprijinirea dezvoltării centrului de operațiuni de securitate cibernetică și a platformei de partajare a informațiilor; dezvoltarea abilităților tehnice ale experților în securitate cibernetică ai agențiilor guvernamentale și ale furnizorilor de servicii critice; stabilirea de canale de comunicare și mecanisme de cooperare între agențiile publice și private pentru a asigura funcționarea și recuperarea serviciilor și infrastructurilor critice¹²³. Datorită „Proiectului de Asistență Rapidă pentru Securitate Cibernetică pentru Republica Moldova” a fost adoptată ”Legea privind securitatea cibernetică a Republicii Moldova”, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2025.

În domeniul securității cibernetică, un proiect important de subliniat este cel al **CyberEast - Acțiune privind criminalitatea informatică pentru reziliență cibernetică în estul Parteneriatului Estic**. Acest proiect vizează adoptarea unor măsuri legislative și cadre legislative și politice conforme cu Convenția de la Budapesta privind criminalitatea informatică și instrumentele conexe, consolidarea capacităților autorităților judiciare și de drept autorităților judiciare și de aplicare a legii și a cooperării între agenții, precum și sporirea cooperării internaționale eficiente și a încrederii în materie penală, justiție, criminalitatea cibernetică și probele electronice, inclusiv între serviciile furnizorii și autoritățile de aplicare a legii.

Academia de e-Guvernare din Estonia (eGA) implementează în Republica Moldova și un proiect a cărui beneficiar este Ministerul Apărării al Republicii Moldova. **Asistență Forțelor Armate ale Moldovei – Componenta de Apărare Cibernetică**, finanțate de Comisia Europeană prin intermediul EPF¹²⁴ a cărui beneficiar nemijlocit este J6 Direcția comunicații și sisteme informaționale a Marelui Stat Major al Armatei Naționale a Moldovei al Ministerul Apărării. Proiectul cu o durată de 2 ani (2022-2024), are obiectivul general de a spori rezistența generală a securității cibernetică a Republicii Moldova și de a consolida capacitățile de apărare cibernetică ale Forțelor Armate ale Moldovei, obiectivul specific fiind creșterea capacității Forțelor Armate ale Moldovei de a detecta intruziunile în sistemele informaționale și de a contracara atacurile cibernetică. Proiectul acoperă următoarele activități principale pentru atingerea obiectivelor: antrenamente și exerciții de apărare cibernetică și pregătirea și livrarea echipamentelor de securitate cibernetică¹²⁵. Asistența oferită va spori capacitatea de reacție a instituției de apărare la contracararea atacurilor cibernetică și prevede instruire, livrare de echipamente specializate, precum și crearea

¹²¹Academia e-Guvernare este un centru de excelență din Estonia, fondat în 2002 pentru a crește reziliența societății față de reformele din domeniul transformării digitale. În ultimii 20 de ani, aceasta a colaborat cu peste 280 de organizații și 141 de țări privind inovațiile digitale din întreaga lume.

¹²²Cu sprijinul UE, Moldova a adoptat Legea securității cibernetică.

https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/cu-sprrijinul-ue-moldova-adoptat-legea-securit%C4%83%C8%9Bii-cibernetice_ro?s=223

¹²³<https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2594~language=ro>

¹²⁴Instrumentului European pentru Pace (EPF) a fost înființat pentru a permite consolidarea capacităților actorilor militari și pentru a oferi instruire, echipamente și infrastructură în scopuri de securitate.

¹²⁵Asistență Forțelor Armate ale Moldovei – Componenta de Apărare Cibernetică. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1554~language=ro>

infrastructurii necesare în aceste scopuri, în conformitate cu cele mai bune practici ale Uniunii Europene. Costul pachetului este de 3 milioane de euro¹²⁶.

Academia de e-Guvernare din Estonia (eGA) implementează alte două proiecte adresate și altor țări, dar care vizează și Republica Moldova: **EU4Digital: Improving Cyber** care are obiectivul principal de a îmbunătăți reziliența cibernetică în cele șase țări din regiunea Parteneriatului Estic (EaP), în conformitate cu normele și cele mai bune practici UE, cu accent pe Directiva NIS¹²⁷ și **Advancing Cybersecurity Capacities for Digital Transformation**. Acest proiect își are originea în constatările făcute în timpul pandemiei Covid și conștientizarea faptului că necesitatea dezvoltării durabile a securității cibernetică este mai oportună ca niciodată pentru a proteja spațiul cibernetic al țărilor și pentru a continua transformarea digitală. Proiectul continuă să dezvolte societăți digitale sigure în țările în curs de dezvoltare prin evaluarea situației securității cibernetică, definirea decalajelor de capacitate și partajarea recomandărilor.

Proiectul "EU4Digital: Sprijinirea Economiei și Societății Digitale în cadrul Parteneriatului Estic" faza II, a cărui co-beneficiar este Serviciul Vamal al Republicii Moldova se referă la acordarea suportului în extinderea Pieței Unice Digitale a UE către statele Parteneriatului Estic, dezvoltând potențialul economiei și societății digitale în vederea asigurării creșterii economice, generării mai multor locuri de muncă, îmbunătățirii vieții oamenilor și asistării mediului de afaceri. Aflat în proces de derulare, se preconizează finalizarea lui în anul 2025.¹²⁸

EU4digital: conectarea comunităților de cercetare și educație (EAPCONNECT2) are obiectivul general de a reuni comunitățile de cercetare și educație din Europa și regiunea EaP și de a reduce decalajul digital. A fost lansat pentru prima dată de Uniunea Europeană (UE) în 2015 (prima fază: 2015-2020) pentru a îmbunătăți conectivitatea intra-regională a țărilor EaP (Ukraina, Belarus, Republica Moldova Georgia, Azerbaidjan, Armenia) și a facilita participarea oamenilor de știință, studenților și academicienilor locali la colaborări, cercetare și educație (R&E) la nivel mondial. Republica Moldova este reprezentată în Proiect de Asociația RENAM care administrează Rețeaua Națională de Cercetare și Educație RENAM (NREN RENAM). Prezentul proiect EaPConnect 2 își propune acoperirea rețelei pentru studenți, lectori și cercetători din țările EaP va crește cu până la 70-80%. Acest lucru va stimula schimbul de informații și cooperarea între comunitățile de cercetare și educație din regiunea EaP și Europa¹²⁹.

Proiectul **Digitalizarea Serviciului Vamal**, finanțat de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și implementat de Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD). Perioada de implementare 2021–2023. Proiectul constă din 5 Faze:

¹²⁶Memorandum de înțelegere în domeniul securității cibernetică, semnat la Ministerul Apărării. <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=8127> și Assistance to Moldovan Armed Forces – Cyber Defence Component.

<https://ega.ee/project/assistance-to-moldovan-armed-forces-cyber-defence-component>

¹²⁷Resilience in the EaP Countries. Armenia | Azerbaidjan | Belarus | Georgia | Moldova | Ukraine. <https://ega.ee/project/eu4digital-improving-cyber-resilience-eap-countries/>

¹²⁸EU4Digital: supporting digital economy and society in the Eastern Partnership – Phase II. <https://eu4moldova.eu/ro/projects/eu-project-page/?id=1793> eu project page - EU for Moldova (eu4moldova.eu)

¹²⁹EU4DIGITAL: conectarea comunităților de cercetare și educație (EAPCONNECT2). <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=699~language=ro>

suportul Serviciului Vamal în facilitarea e-comerțului transfrontalier prin digitalizarea procesării înainte de sosire a trimiterilor poștale și a poștei rapide – CN22/23 (realizat în 2021-2022), suportul SV în implementarea Certificatelor de origine preferențiale în format electronic (în proces de realizare în 2021-2023), digitalizarea proceselor de luare și gestionare a deciziilor vamale prin implementarea Sistemului de management al deciziilor vamale al SVRM (2022-2023). simplificarea mediului de afaceri și sporirea transparenței proceselor de vămuire prin implementarea Cabinetului agentului economic al SV (2023), îmbunătățirea eficienței generale și digitalizarea operațiunilor vamale permițând un mediu fără hârtie (2023)¹³⁰.

Proiectul de implementare în Republica Moldova a Sistemului Electronic de Schimb de Date SEED+ - finanțat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), cu cofinanțare din partea Republicii Moldova. Perioada de implementare 2021–2024. Scopul proiectului constă în implementarea Sistemului electronic de schimb de date SEED care va permite trasabilitatea mărfurilor în circuitul acestora între statele parte la CEFTA pentru aplicarea cumulului total al originii și taxelor draw-back și în care, după modernizarea la versiunea SEED+, integrarea modulelor AEO și managementul riscurilor, precum și toate agențiile care eliberează actele permissive în cadrul comerțului transfrontalier¹³¹.

FLEXICROSS-Experiență flexibilă și îmbunătățită de trecere a frontierei pentru pasageri și autorități, finanțat de Comisia Europeană. Se va derula timp de 3 ani, iar finalizarea se planifică în 2025. În cadrul proiectului, pe lângă alte activități, se va desfășura Scenariul la frontiera RM-RO, care presupune crearea unui Sistem inteligent, securizat și portabil de control al pasagerilor la trecerea frontierei, pentru facilitarea călătoriilor feroviare. Se va crea o platformă software care să permită autorităților relevante să conecteze datele de identificare biometrice și documentele de călătorie. Verificarea la trecerea frontierei se va face fără impedimente folosind echipamente ușoare (smartphone-uri cu senzori biometrici multimodali) și într-un mod unificat, utilizând schimbul transfrontalier de date¹³².

Proiectul de Modernizare a Serviciilor Guvernamentale a fost lansat în iunie 2018 și implementat până la sfârșitul lunii iunie 2023 cu sprijinul financiar al Grupului Băncii Mondiale în valoare de 22,4 mil. dolari¹³³. Obiectivul general al proiectului este de a îmbunătăți accesul, eficiența și calitatea furnizării serviciilor publice ale Guvernului Republicii Moldova. A doua componentă a acestui proiect urmărește să sprijine digitalizarea serviciilor administrative re-proiectate selectate, să completeze și să consolideze o infrastructură comună și mecanisme pentru implementarea rapidă a serviciilor administrative activate de TIC și să introducă standarde de management IT și securitate cibernetică la nivel guvernamental și proceduri. A treia componentă, sprijină alinierea capacităților instituționale și a personalului agențiilor guvernamentale-cheie cu noul model centrat pe cetățeni și aranjamentele digitale de furnizare a serviciilor administrative, implementate în cadrul Componentelor 1 și 2¹³⁴.

¹³⁰Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.

<https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro>

¹³¹*Ibidem*

¹³²*Ibidem*

¹³³Agenția de guvernare electronic.

<https://www.egov.md/ro/communication/news/misiunea-bancii-mondiale-evaluat-stadiul-de-modernizare-serviciilor>

¹³⁴Monitorul asistenței externe, nr.2

https://www.ipis.md/wp-content/uploads/2022/04/Monitorul-Asistentei-Externe_editia-2.pdf

Securitatea energetică

Proiectele incluse se referă la dezvoltarea sistemului energetic al Republicii Moldova, creșterea integrării energiei regenerabile și sporirea rezilienței la schimbările climatice, pentru a promova eficiența energetică și a resurselor precum și energia regenerabilă

Proiectul Moldova Energy Security, finanțat de USAID cu suma de 59,78 milioane de dolari desfășurat în perioada martie 2022 -2026. Proiectul are trei obiective cheie: îmbunătățirea integrării fizice și de piață a sistemului energetic al Republicii Moldova cu Europa, creșterea integrării energiei regenerabile și sporirea rezilienței la schimbările climatice. Proiectul Securitatea Energetică a Republicii Moldova se bazează pe asistența tehnică anterioară din partea USAID pentru a sprijini eforturile Guvernului de a diversifica sursele de furnizare a energiei. Aceste eforturi anterioare includ construcția gazoductului Ungheni - Chișinău, care oferă deja o alternativă gazului natural rusesc și conectează sistemul moldovenesc de transportare a gazelor cu România și Europa¹³⁵.

Proiectul **Strengthen energy security and resilience in Europe and Eurasia E&E region**, parte a proiectului **U.S.-Europe energy bridge** project, finanțat de USAID cu suma de 1,500,000 dolari care are drept scop îmbunătățirea securității energetice europene prin conectarea partenerilor din regiune la investitorii, tehnologia și expertiza americană¹³⁶.

Programul **The Moldova development policy**, co-finanțat de USAID cu suma 30,000,000 de dolari și implementat de World Bank Group. Acest program are drept scop să ajute Republica Moldova să minimalizeze impactul economic, energetic, de securitate și umanitar al războiului împotriva Ucrainei¹³⁷.

Proiectul **Răspuns de urgență la persoanele din Moldova afectate de criza din Ucraina** - finanțat de Biroul pentru Populație, Refugiați și Migrație (PRM) al Departamentului de Stat al SUA, implementat de OIM Moldova. Finalizat în acest an. Scopul proiectului constă în sprijinul gestionării neîntrerupte și eficiente a frontierelor în contextul crizei energetice¹³⁸.

EU4Energy Phase II, implementat în perioada 01.12.2022 - 30.11.2026, în Țările Parteneriatului Estic: Georgia, Ucraina, Contribuția Uniunii Europene constituie 3 912 632 euro. UE va ajuta partenerii țările să crească securitatea energetică prin încurajarea integrării pieței energetice între țările partenere, dar și cu statele membre ale UE vecine, pe baza unei legislații și reglementări solide. Proiectul va avansa lucrările suplimentare de transpunere/aliniere la acquis-ul UE, astfel cum sunt prevăzute de Tratatul privind Comunitatea Energetică, precum și de acordurile bilaterale cu UE, care nu au fost încă finanțate prin alte contribuții ale UE: asistență la redactare/revizuire, sprijin în adoptare și

¹³⁵USAID va susține Republica Moldova în consolidarea și diversificarea sectorului energetic. <https://md.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/210/MESA-Press-Release-RO.pdf>

¹³⁶Foreign Assistance.gov.

https://www.foreignassistance.gov/data?country=Moldova&fiscal_year=2022&transaction_type_name=obligations#tab-query

¹³⁷Ibidem

¹³⁸Proiecte de asistență externă ale Serviciului Vamal.

<https://customs.gov.md/ro/articles/proiecte-de-asistenta-externa-ale-serviciului-vamal-1612-ro>

implementare a legilor și a legislației secundare legate de reformele energetice; Asistență Ucrainei și Republicii Moldova în procesul de post-sincronizare ENTSO-E etc¹³⁹.

EU4Energy: Fondul Verde pentru Creștere (GGF), implementat în perioada 01.01.2009 - 31.12.2030 în țările Parteneriatului Estic: Armenia, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 13 350 000 euro. Fondul verde pentru Creștere (GGF) este un fond specializat, sprijinit de Uniunea Europeană, conceput pentru a promova eficiența energetică și a resurselor precum și energia regenerabilă în țările din vecinătate. Acesta oferă refinanțare instituțiilor financiare pentru a le spori participarea în aceste sectoare și, de asemenea, investește direct în proiecte de eficiență energetică și energie regenerabilă¹⁴⁰.

EU4Energy - Promovarea Tranziției către o Energie Curată, implementat în perioada 01.07.2021 - 30.06.2025 în Țările PaE: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina. Contribuția UE constituie 3 700 000 euro. Organizații de implementare: Council of European Energy Regulators (CEER), Energy Community, The International Energy Agency (IEA). Proiectul își propune dezvoltarea colaborării cu guvernele Țărilor Parteneriatului estic pentru a le sprijini în eforturile lor de consolidare a securității energetice, eliminarea barierelor de investiții pentru finanțarea energiei curate și creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în mixul energetic¹⁴¹.

Proiectul **Securitatea Furnizării Gazelor Naturale**, finanțat de BERD, 300 milioane de euro. În contextul riscului legat de posibilele limitări/sistări în furnizarea gazelor naturale, în special în perioada rece a anului, proiectul prevede acordarea finanțării pentru achiziționarea și crearea unor stocuri strategice de gaze naturale în depozitele subterane din țările vecine. Totodată, implementarea proiectului va facilita diversificarea furnizorilor și surselor de aprovizionare cu gaze naturale ale țării¹⁴².

Proiectul de **Dezvoltare a Sistemului Electroenergetic** cu un buget de 61 mil. de euro finanțat de Banca Mondială. Proiectul a fost semnat în septembrie 2019, cu durata de implementare până în anul 2024 și prevede alocarea pentru sporirea capacității și îmbunătățirea fiabilității sistemului de transport al energiei electrice în Moldova. Mai exact, proiectul implică finanțarea a 4 elemente-cheie: construcția liniei electrice aeriene pe direcția Vulcănești - Chișinău (aproximativ 158 km lungime), modernizarea/extinderea a două substații electrice, consolidarea sistemului de dispecerat și evidență a energiei electrice, care prevede inclusiv consolidarea capacității instituționale a Î.S. Moldelectrica, dar și construcția unui nou sediu central pentru aceasta, asistență tehnică și managementul proiectului¹⁴³.

¹³⁹The EU4Energy Programme. <https://www.energy-community.org/regionalinitiatives/EU4EnergyII.html>

¹⁴⁰EU4Energy: Fondul Verde pentru Creștere (GGF)

https://eu4moldova.eu/?eud_pdf_project=270&country=1&lang=rom; <http://www.ggf.lu/>

¹⁴¹Promovarea unei tranziții către o energie curată: UE lansează o nouă fază a programului EU4Energy în cadrul PaE.

<https://euneighbourseast.eu/ro/news/latest-news/promovarea-unei-tranzitii-catre-o-energie-curata-ue-lanseaza-o-noua-faza-a-programului-eu4energy-in-cadrul-pae-2/>

¹⁴²Monitorul Asistenței Externe, nr.2, p. 24. https://www.ipis.md/wp-content/uploads/2022/09/Monitorul-Asistentei-Externe_editia-3.pdf

¹⁴³Moldova Power System Development Project.

<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P160829>

Securitatea mediului

Proiectele implementate cu ajutorul partenerilor externi abordează importante probleme de mediu cu care se confruntă Republica Moldova: asigurarea accesului la apă, managementul deșeurilor din plastic și cele radioactive, reziliența la schimbările climatice, managementul râurilor Prut și Nistru.

Uniunea Europeană pentru Mediu este un proiect finanțat de Uniunea Europeană în perioada 2019-2024 în țările Parteneriatului Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina și finanțat de UNECE, UNEP, UNIDO, OECD, World Bank. Contribuția Uniunii Europene constituie 19 500 000 euro¹⁴⁴. Proiectul are scopul de a asigura utilizarea durabilă a capitalului natural, îmbunătățirea calității mediului și a bunăstării populației și stimulării creșterii economice în cele șase țări ale Parteneriatului Estic. De asemenea, prin reunirea actorilor economici și din domeniul mediului, EU4Environment ajută la realizarea unor schimbări de politici și legislative, făcând planificarea și investițiile mai ecologice, stimulând adoptarea de tehnologii inovatoare, adoptarea de noi modele de afaceri și crearea de locuri de muncă verzi. De asemenea, promovează o mai bună guvernare a mediului, o gestionare îmbunătățită a ariilor protejate și a pădurilor și comerțul durabil¹⁴⁵. Deși UE are rolul central în implementarea proiectului, acesta este susținut și de alte organizații internaționale: Comisia 21 Economică pentru Europa a Națiunilor Unite (CEE-ONU), Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), Organizația de Dezvoltare Industrială a Națiunilor Unite (UNIDO); OCDE și Banca Mondială. Organizațiile partenere sunt responsabile de implementarea rezultatelor programului¹⁴⁶.

Proiectul **Uniunea Europeană pentru climă” (UE4Climate)** derulat în cele șase țări ale Parteneriatului Estic (PE): Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina este orientat pe susținerea măsurilor de sporire a rezilienței la schimbările climatice. Scopul proiectului este de a contribui la atenuarea și adaptarea la schimbările climatice, precum și la dezvoltarea unor economii cu emisii reduse și reziliente la schimbările climatice în toate cele șase țări ale PE, în conformitate cu Acordul de la Paris privind schimbările climatice din 2015. Printre partenerii proiectului se numără OSDE, GIZ și Agenția Internațională pentru Energie¹⁴⁷.

Proiectul **Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Republica Moldova**, derulat în perioada 2022-2027), implementat de Asociația Internațională de Dezvoltare (parte a grupului Băncii Mondiale), iar partener în realizarea proiectului este Agenția Austriacă de Dezvoltare. Implementarea acestui proiect care are drept scop creșterea accesului la apă a populației reprezintă un pas important pentru sporirea rezilienței la schimbările climei¹⁴⁸.

¹⁴⁴EU4 Environment. <https://www.eu4environment.org>

¹⁴⁵Monitorul asistenței externe, nr. 3.

https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Monitorul_Asistentei_Externe_editia_3.pdf p. 20

¹⁴⁶Proiecte în domeniul mediului finanțate din surse externe.

<https://mediu.gov.md/ro/content/proiecte-in-domeniul-mediului-finanate-din-surse-externe>

¹⁴⁷Monitorul asistenței externe, nr. 3, p. 20.

https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Monitorul_Asistentei_Externe_editia_3.pdf

¹⁴⁸Ibidem, p. 19

Acordarea suportului Republicii Moldova în managementul durabil al râului Nistru, finanțat de Agenția Suedeza pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională, cu suma de 1 686 435,74 de euro. Obiectivul general al proiectului este creșterea capacității Guvernului Republicii Moldova de a gestiona în mod durabil bazinul râului Nistru atât la nivel național, cât și transfrontalier. Printre rezultatele așteptate ale proiectului se numără o mai bună gestionare și protecție a apei pentru prevenirea deteriorării și îmbunătățirea stării ecosistemelor acvatice, îmbunătățirea calității apei se realizează printr-o abordare la nivel de bazin a managementului apei îmbunătățirea cooperării transfrontaliere pentru managementul comun al bazinului râului Nistru, o mai bună gestionare a HPC Nistrului, având în vedere nevoile sociale și de mediu¹⁴⁹.

Consolidarea capacității infrastructurii în domeniul de gestionare a deșeurilor radioactive din Moldova, finanțat de Agenția Suedeza pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională cu suma de 651 690 de euro. Proiectul care s-a derulat în perioada 2020 - 2022 a avut drept obiective să contribuie la creșterea controlului și a înțelegerii generale a activității instituției de gestionare a deșeurilor radioactive, a condițiilor de mediu și cele radiologice și a evoluției lor viitoare pe unitatea națională de gestionare a deșeurilor radioactive, să protejeze sănătatea umană și mediul de posibile efecte dăunătoare ale radiațiilor ionizante rezultate din deșeurile moștenite sovietic la unitatea națională de gestionare a deșeurilor radioactive¹⁵⁰.

Reducerea impactului asupra mediului cauzat de deșeurile din plastic în zonele de frontieră din Moldova, finanțat de Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională pentru Dezvoltare, Republica Slovacă cu suma de 47 615 euro, în perioada 2022-2024. Proiectul se concentrează pe gestionarea materialelor plastice și a ambalajelor din plastic, precum și a deșeurilor acestora, prevenind și reducând generarea unor astfel de deșeuri. Proiectul este în concordanță cu temele transversale ale egalității de gen, precum și cu mediul și schimbările climatice. Întregul său accent este pe îmbunătățirea gestionării, începând cu intențiile legislative, consolidarea capacităților și creșterea conștientizării profesionale și de mediu. Problema gestionării deșeurilor din plastic este legată și de aspect privind egalitatea de gen, care afectează starea de sănătate a ambelor sexe¹⁵¹.

Securitatea nucleară

Au fost incluse proiecte ce vizează consolidarea capacităților de combatere a traficului cu materiale radiologice și nucleare, îmbunătățirea cooperării privind criminalistica nucleară, suport în prevenirea și combaterea traficului ilicit de materiale nucleare și alte substanțe radioactive.

Proiectul regional **CONTACT-Black Sea**, implementat de Institutul Interregional de Cercetare a Criminalității și Justiției al Națiunilor Unite (UNICRI) cu suportul financiar al Guvernelor SUA, Marii Britanii și Norvegiei, în perioada 2020-2022. Proiectul vizează

¹⁴⁹Acordarea suportului Republicii Moldova în managementul durabil al râului Nistru. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2565~language=ro>

¹⁵⁰Consolidarea capacității infrastructurii în domeniul de gestionare a deșeurilor radioactive din Moldova. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2634~language=ro>

¹⁵¹Reducerea impactului asupra mediului cauzat de deșeurile din plastic în zonele de frontieră din Moldova. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=2581~language=ro>

consolidarea capacităților de combatere a traficului cu materiale radiologice și nucleare în regiunea bazinului Mării Negre¹⁵².

Programul **Depistarea și Prevenirea Cazurilor de Contrabandă cu Substanțe Nucleare (NSDD)**, implementat cu suportul Administrației Naționale pentru Securitate Nucleară (NNSA) a Departamentului Energiei al SUA. Perioada de desfășurare: 2011-perioada finalizării nu este reglementată de partener. Scopul programului constă în acordarea suportului în prevenirea și combaterea traficului ilicit de materiale nucleare și alte substanțe radioactive, prin instalarea sistemelor tehnice de detectare și identificare a acestor materiale și substanțe la punctele de trecere a frontierei de stat, precum și prin acordarea suportului metodologic¹⁵³.

Îmbunătățirea cooperării între agenții în răspunsul la evenimentele de securitate nucleară. Proiectul vizează îmbunătățirea în continuare a cooperării între agenții privind criminalistica nucleară în Azerbaidjan, Georgia, Moldova și Ucraina (țările GUAM) și între părțile interesate de criminalistica nucleară din fiecare țară, punând un accent sporit pe aspectele interministeriale și multi-agenții implicate într-o anchetă criminalistică nucleară. Acest lucru este abordat în mai multe dimensiuni. Prima dimensiune este nivelul tactic, unde protocoalele convenite sunt o condiție pentru succesul operațiunilor interne, multi-agenții pe teren. A doua dimensiune include maximizarea capacităților tehnice pentru a aborda expertiza specifică necesară. A treia dimensiune constă în cooperarea regională și parteneriatele internaționale¹⁵⁴.

Sprijin în consolidarea capacităților Agenției Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice în consolidarea controlului reglementar asupra utilizării radiațiilor finanțat de autoritatea suedeză pentru siguranța radiațiilor. Regatul Suediei a avut drept scop acordarea suportului Republicii Moldova pentru consolidarea capacităților de control asupra surselor de radiații ionizante, care include căutarea surselor radioactive orfane, caracterizarea, transportarea și predarea acestora la depozitul autorizat de surse radioactive cu ulteriorul control specializat asupra lor¹⁵⁵.

Programul pentru „Depistarea și prevenirea cazurilor de contrabandă cu substanțe nucleare (NSDD)”, finanțat de Departamentul Energetic al SUA (DoE) privind cooperarea în scopul prevenirii traficului ilicit de substanțe/ materiale nucleare și radioactive. Început în 2013, se desfășoară în prezent. Programul are ca obiectiv cooperarea în domeniul prevenirii traficului ilicit de materiale nucleare și alte materiale radioactive, prin cooperare tehnică și metodologică, inclusiv prin instalarea sau perfecționarea unor sisteme tehnice de detectare.

¹⁵²CONTACT Black Sea: preventingradiologicaland nuclear trafficking. <https://unicri.it/News/CONTACT-BlackSea-preventing-radiological-nuclear-trafficking>

¹⁵³Programul pentru "Depistarea și prevenirea cazurilor de contrabandă cu substanțe nucleare (NSDD)" din cadrul Administrației Naționale pentru Securitatea Nucleară (NNSA) pe lângă Departamentul Energiei al SUA. <https://www.border.gov.md/index.php/ro/sustinerea-rm-in-implementarea-planului-de-actiuni-rm-ue-privind-liberalizarea-regimului-de-vize-firmm>

¹⁵⁴Îmbunătățirea cooperării între agenții în răspunsul la evenimentele de securitate nucleară. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1358~language=ro>

¹⁵⁵Sprijin în consolidarea capacităților Agenției Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice în consolidarea controlului reglementar asupra utilizării radiațiilor. <https://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do~public=true~pageId=2~activityId=1270~language=ro>

Lista proiectelor implementate cu suportul financiar al partenerilor internaționali

Nr	Dezvoltarea capacităților, capabilităților de apărare, transformare și modernizarea sectorului apărării
1	Proiectul NATO DCBI privind planificarea strategică, care are scopul elaborării și revizuirii documentelor de politici și planificare (Strategia Națională de Apărare, Strategia Militară și Planurile pe termen lung și mediu).
2	Proiectul NATO DCBI privind Dezvoltarea capabilităților medicinei militare.
3	Proiectul NATO DCBI privind managementul resurselor umane destinat dezvoltării sistemului de management a resurselor umane.
4	Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea profesională în domeniul apărării a personalului civil (PDP).
5	Proiectul NATO DCBI privind standardizarea logisticii pentru toate țările aliate sau partenere.
6	Proiectul NATO DCBI destinat pentru dezvoltarea corpului de sergenți, trecerea la standarde occidentale. Transformarea sistemului de leadership a Corpului de subofițeri NCO.
7	Proiectul NATO DCBI privind managementul resurselor de apărare pentru dezvoltarea sistemului de management a resurselor la nivel național. Actualmente suntem în proces de promovare a unei inițiative pentru dezvoltarea unui registru electronic de evidență a resurselor la nivel național.
8	Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea forțelor pentru operații speciale.
9	Proiectul NATO DCBI privind dezvoltarea capabilităților de apărare cibernetică.
10	Programul NATO DCBI de consolidare a integrității în sectorul de apărare și securitate
11	Proiectului UE EPF 2022 privind sporirea capacităților logistice, de mobilitate și transport, comandă și control, comunicații, cibernetică, și de cercetare.
12	Proiectul UE EPF 2021.
13	Memorandum de înțelegere (MOU), pentru a facilita cooperarea reciprocă în implimentarea unei măsuri de asistență a UE în cadrul Facilității Europene pentru Pace.
14	Consolidarea Forțelor Armate pentru transportare, mentenanță și depozitare în siguranță a munițiilor și mărfurilor periculoase.
15	Proiectul 67676 al Programului HMA (Acțiune Umanitară de Deminare) al Comandamentului Forțelor Armate SUA în Europa de dezvoltare a infrastructurii și sporire a nivelului de siguranța și securitate la complexele Ministerului Apărării.
16	DOD Foreign Military Financing (FMF) Program.

- 17 Programul Securitatea fizică și managementul stocurilor (PSSM) de armament mic, armament ușor (SALW) și muniții convenționale (ca) în armata națională.

Educație de securitate

- 1 Uniunea Europeană – spațiul de justiție, securitate și libertate.
- 2 Programul de Îmbunătățire a Educației pentru Apărare (DEEP).
- 3 Programul de Dezvoltare Profesională.
- 4 DOD – Programul de educație și instruire militară internațională (IMET).

Dezvoltarea politicilor de securitate și apărare

- 1 Proiectul Acordarea asistenței necesare autorităților naționale ale Republicii Moldova în procesul de elaborare a strategiei securității naționale.
- 2 Proiectul UE TAIEX "Implementarea Regulamentului de punere în aplicare a noului Cod Vamal".
- 3 Proiectul Reforma sectorului de securitate (RSS).

Comunicare strategică și combaterea dezinformării

- 1 Programul Regional de Comunicare al UE pentru Vecinătatea Estică ('EUNEIGHBOURS East').
- 2 Comunicare strategică și suport pentru mass-media în Republica Moldova.
- 3 VIGILANT-Inteligența vitală pentru investigarea dezinformării ilegale.
- 4 Covid-19: reziliența și durabilitatea societății civile.
- 5 Susținerea presei independente și a rezilienței informaționale (SIMIR) în Moldova.
- 6 Sprijinul UE pentru instituțiile media locale din Republica Moldova.
- 7 MEDIA-M: Mass media în sprijinul democrației, incluziunii și responsabilității în Moldova.
- 8 Despre dezinformare de la ușă la ușă.

Governare democratică, dezvoltarea instituțiilor și reziliența

1 Planul de Acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021-2024.

2 O busolă pentru un mediu favorabil și împuternicirea OSC.

Dezvoltarea capacităților

1 Îmbunătățirea serviciilor de date spațiale în Republica Moldova conform standardelor UE.

2 Asigurarea integrității, eficienței și independenței sistemului de justiție din Moldova

Buna guvernare

1 Governance Progress Board for the Eastern Partnership

2 Parteneriatul pentru o bună guvernare (PGG) (2023-2027).

3 Proiectul Sprijin pentru dialogul politic structurat, coordonarea implementării Acordului de Asociere și îmbunătățirea procesului de aproximare legală.

4 Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Republica Moldova (SSGM).

5 Proiectul Tehnologiilor Avansate pentru Reziliență Fizică a Infrastructurilor Critice (APRIORI).

6 „Comunitatea Mea”.

7 OSC rezistente + bugetare responsabilă = implementare.

Democrație participativă consolidată

1 Procese politice incluzive și participative în Republica Moldova.

2 Programul de Transparență și Responsabilitate Democratică.

4 Proiectul de Reziliență a Societății Civile.

Consolidarea Coeziunii Sociale

1 Inițiativa de Reziliență a Moldovei.

2 Promovarea Democrației și Stabilității în Moldova.

3 Educația civică, participarea cetățenilor și responsabilitatea publică.

4 Îmbunătățirea accesului la justiție pentru a trăi în demnitate.

Anticorupție și integritate

1 Consolidarea statului de drept și a mecanismelor anticorupție în Republica Moldova, derulat în perioada 2020-2024.

2 UE pentru integritate - Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă (OGP).

3 EU for Integrity - The OECD Anti-Corruption Network.

4 Proiectul „Acțiune împotriva corupției în Republica Moldova (AIC).

5 Consolidarea regimului de combatere a spălării banilor și recuperării activelor în Republica Moldova.

6 Acțiune împotriva Corupției în Republica Moldova - Faza 2.

7 Programul de asistență INL în domeniile justiției și aplicare a Legii.

8 Programul de consolidare a integrității în sectorul de securitate și apărare (Building Integrity Initiative).

9 Proiectul de reformă a justiției și combatere a corupției.

10 Sprijin pentru Secretariatul de Pre-Vetting (SSPV).

11 Proiectul de reformă a justiției și combatere a corupției.

12 Justice and anti-corruption reformactivity (JARA).

13 Îmbunătățirea criminalității în rândul tinerilor și prevenirea consumului de droguri prin educație privind legalitatea și campanii de conștientizare care abordează amenințările crimei organizate și corupției.

Securitatea umană: respectarea drepturilor omului, egalitate de gen

1 Programul Democrație, transparență și responsabilitate.

2 Proiectul Resilient Civil Society and Media respond to the Ukraine War.

3 EU4 Gender Equality.

4 PGG III: Women's Access to Justice: implementing Council of Europe's gender equality and violence against women standards.

- 5 Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare.
- 6 Inițiativa UE privind Securitatea Sanitară.
- 7 Proiectul USAID pentru Dezvoltare Economică, Guvernare și Creștere a Întreprinderilor (EDGE).
- 8 Consolidarea coeziunii sociale prin participare incluzivă.
- 9 Consolidarea sprijinului umanitar acordat comunităților vulnerabile și afectate de conflicte și autorităților locale din Republica Moldova.
- 10 Jurnaliștii la paza democrației.
- 11 Răspunsul multidimensional la provocările emergente în materie de securitate umană.
- 12 Promovarea egalității de gen și abilitării femeilor în Republica Moldova.

Dialog și management-ul conflictului

- 1 Programul UE Măsurile de Promovare a Încrederii (V) – Măsuri de consolidare a încrederii de-a lungul râului Nistru, componenta IV Modernizarea sectorului sănătății.
- 2 Construirea păcii durabile și incluzive, consolidarea încrederii și coeziunii sociale pe ambele maluri ale râului Nistru.
- 3 Programul UE-UNDP "Măsuri de Promovare a Încrederii"/Dezvoltarea socială și economică a ambelor maluri ale râului Nistru.
- 4 Dezvoltarea capacităților de export pe malurile Nistrului (AdTrade).
- 5 Consolidarea drepturilor omului pe ambele maluri ale Nistrului.
- 6 PGG III: Promoting equality and non-discrimination: towards more resilient and inclusive societies.

Afaceri interne și siguranță, gestionarea crizelor, situații excepționale

- 1 Programul Controlul Containerelor al Agenției Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității.
- 2 Proiectul UE de formare și parteneriat operațional împotriva criminalității organizate (TOPCOP).
- 3 Proiectul UE "COARM V".
- 4 Proiectul Inițiativa de Asistență Operațională în Moldova.

- 5 INTERPOL-Inițiativa de asistență operațională în Moldova.
- 6 Reducerea riscurilor explozive la depozitele de arme ușoare de arme de calibru mic (ALW) și muniții convenționale (CA) din Republica Moldova.
- 7 Armele de foc și munițiile în zona Europei de Sud-Est.
- 8 TENSOR. Tehnologii biometrice de încredere pentru a ajuta autoritățile de poliție în combaterea terorismului și criminalității organizate .
- 9 Răspunsul în cazul dezastrelor naturale și a celor provocate de om în țările Parteneriatului Estic - faza 3 (PPRD Est 3).
- 10 Creșterea protecției populației în situații de urgență cauzate de dezastre naturale în zona transfrontalieră.
- 11 Îmbunătățirea timpului de reacție pentru situații de urgență în zona transfrontalieră prin renovarea infrastructurii pentru instruirea populației.
- 12 Zona de cooperare transfrontalieră România - Moldova o zonă mai sigură prin îmbunătățirea infrastructurii de operare a serviciului mobil de urgență, reanimare și descarcerare (SMURD), creșterea nivelului de pregătire și menținerea capacității personalului.
- 13 Proiectul Disaster Readiness.

Securitatea frontierelor

- 1 Programul de Control al Exporturilor și Securitatea Frontalieră (EXBS) - Alinierea la standardele europene de securitate a frontierelor.
 - 2 Proiectul UE pentru Securitatea Frontierelor.
- Îmbunătățirea capacităților instituționale ale Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și a capacităților operaționale a lucrătorilor vamali*
- 1 Îmbunătățirea capacităților instituționale ale IGPF prin consolidarea securității documentelor de identitate și de călătorie pentru prevenirea și combaterea migrației ilegale și a traficului de ființe umane.
 - 2 UE TAIEX, derulate în perioada martie - mai 2023.
 - 3 Proiectul UE Suport pentru modernizarea și evaluarea managementului integrat al frontierei în Republica Moldova.

4 Proiectul Sprijinirea protecției, tranzitului, întoarcerii voluntare și informate și reintegrării cetățenilor Parteneriatului Estic și a responsabilităților țărilor terțe afectați de conflictul din Ucraina.

5 iMARS – image Manipulation Attack Resolving Solutions.

6 Dezvoltarea unui concept de patrulare comună de poliție a drumurilor din zona de frontieră dintre Republica Moldova – România.

7 Inițiativa pilot a DoE „NSDD Green Border Security Initiative”.

Supravegherea spațiului aerian

1 Înființarea unității de monitorizare aeriană în cadrul Poliției de Frontieră a Republicii Moldova.

2 Proiectul Border UAS - Technologies to enhance border and external security.

3 Conceptul inovativ de supraveghere aeriană relocabilă pentru securitatea frontierelor.

Migrația și problema refugiaților

1 Consolidarea capacității de reziliență a refugiaților ucraineni în Republica Moldova, a comunităților-gazdă și a autorităților locale și naționale din Moldova.

2 Consolidarea accesului la justiție prin asistența juridică pentru refugiații în Republica Moldova.

3 Protecția și mijloacele de subzistență pentru solicitanții de refugiu ucraineni (PLUS).

4 Consolidarea răspunsului față de persoanele afectate de criza ucraineană în Republica Moldova Ajutor de urgență și protecția persoanelor strămutate intern afectate de conflict în Ucraina precum și a refugiaților ucraineni în Moldova.

5 Asistență alimentară pentru populațiile strămutate de conflict.

6 Promovarea securității umane a refugiaților ucraineni, cetățenilor țărilor-terțe și a comunităților-gazdă din Moldova prin abilitare și incluziune socio-economică.

7 Consolidarea sistemului de gestionare a migrației în Republica Moldova.

8 Proiectul Apel OIM - Ucraina și țările învecinate.

9 Consolidarea capacităților pentru protecția refugiaților ucraineni, a responsabilităților țărilor terțe și a comunităților gazdă din Moldova.

10 Societăți pașnice și egale din punct de vedere al genului prin consolidarea capacităților ONG-urilor locale în vederea prevenirii conflictelor și pentru a răspunde la crize și urgențe.

Securitatea cibernetică și digitalizarea

1 Tehnologiile Viitorului.

2 Programul de Digitalizare și Reziliență a Infrastructurii Critice (CIDR).

3 Proiectului de Asistență Rapidă pentru Securitate Cibernetică pentru Republica Moldova.

4 Asistență Forțelor Armate ale Moldovei – Componenta de Apărare Cibernetică.

5 EU4Digital: Improving Cyber Advancing Cybersecurity Capacities for Digital Transformation.

6 Proiectul "EU4Digital: Sprijinirea Economiei și Societății Digitale în cadrul Parteneriatului Estic".

7 EU4digital: conectarea comunităților de cercetare și educație (EAPCONNECT2).

8 Proiectul Digitalizarea Serviciului Vamal.

9 Proiectul de implementare în Republica Moldova a Sistemului Electronic de Schimb de Date SEED+.

10 FLEXICROSS-Experiență flexibilă și îmbunătățită de trecere a frontierei pentru pasageri și autorități.

11 Proiectul de Modernizare a Serviciilor Guvernamentale.

Securitate energetică

1 Proiectul Moldova Energy Security.

2 Proiectul Strengthen energy security and resilience in Europe and Eurasia E&E region, parte a proiectului U.S.-Europe energy bridge.

3 Programul The Moldova development policy.

4 Răspuns de urgență la persoanele din Moldova afectate de criza din Ucraina.

5 EU4Energy Phase II EU4Energy: Fondul Verde pentru Creștere (GGF).

6 EU4Energy - Promovarea Tranziției către o Energie Curată.

7 Proiectul Securitatea Furnizării Gazelor Naturale.

8 Proiectul de Dezvoltare a Sistemului Electroenergetic.

Securitatea de mediu

1 Uniunea Europeană pentru Mediu.

2 Uniunea Europeană pentru climă (UE4Climate).

3 Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova.

4 Acordarea suportului Republicii Moldova în managementul durabil al râului Nistru.

5 Consolidarea capacității infrastructurii în domeniul de gestionare a deșeurilor radioactive din Moldova.

6 Reducerea impactului asupra mediului cauzat de deșeurile din plastic în zonele de frontieră din Moldova.

Securitatea nucleară

1 Proiectul regional CONTACT - Black Sea.

2 Programul Depistarea și Prevenirea Cazurilor de Contrabandă cu Substanțe Nucleare (NSDD).

3 Îmbunătățirea cooperării între agenții în răspunsul la evenimentele de securitate nucleară.

4 Sprijin în consolidarea capacităților Agenției Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice în consolidarea controlului reglementar asupra utilizării radiațiilor.

5 Programul pentru „Depistarea și prevenirea cazurilor de contrabandă cu substanțe nucleare (NSDD)”.

ABREVIERI

- ADA** - Agenția Austriacă pentru Dezvoltare
- BAFA** - Oficiul Federal pentru Economie și Controlul Exporturilor
- BERD** - Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
- BM** - Banca Mondială
- CE** - Consiliul Europei
- FCDO** - Biroul pentru Afaceri Externe, Commonwealth și Dezvoltare
- FFP** - Fondul Femeilor pentru Pace
- GIZ** - Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
- KAS** - Fundația Konrad Adenauer Stiftung
- NATO** – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
- OECD** - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
- OMV** - Organizația Mondială a Vămirilor
- OSCE** – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
- PNUD** – Fondul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
- UE** – Uniunea Europeană
- UN WOMEN** - Organizația Națiunilor Unite (ONU) dedicată promovării egalității de gen și abilitării femeilor
- UNECE** -Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa
- UNEP** - Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
- UNIDO** - Organizația de Dezvoltare Industrială a Națiunilor Unite
- UNODC** - Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Crimă
- USAID** - Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională

Elena Mârzac este expertă în comunicare strategică și subiecte de securitate, Directoare a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Cercetătoare și coordonatoare al studiilor: „Cartografierea societății civile în sectorul de securitate și apărare”, „Legislația Republicii Moldova în domeniul securității și apărării” (DCAF), „Rolul asistenței externe în reformarea sectorului securității și apărării”, „Război informațional al Federației Ruse în România și Republica Moldova” capitolul „Influența propagandei ruse asupra securității naționale a Republicii Moldova”, „Agenda Femeile, Pacea și Securitatea” (NATO), diverse note analitice despre comunicarea strategică în sectorul de securitate și apărare, rolul societății civile și dezvoltarea capacităților OSC-ilor etc. Doamna Elena Mârzac este licențiată în Relații Internaționale, magistru în Administrarea Afacerilor și doctorandă în Relații Internaționale având subiectul de cercetare „Comunicarea strategică în sectorul securității și apărării”. Elena a urmat cursuri la Școala NATO din Oberammergau (Germania), Colegiul NATO din Roma (Italia) și Universitatea de Apărare din Suedia.

Rodica Panța este licențiată în Relații Internaționale, magistru în Studii Europene, doctor în științe politice („Diplomația publică a Republicii Moldova în contextual integrării europene - teză de doctorat de excelență în științele politice de gradul II, în cadrul Concursului național „Teze de doctorat de excelență, 2015”) și lector universitar la Catedra Relații Internaționale și Jurnalism, ULIM (2003 - prezent). Este autoarea a peste 70 de articole științifice în domeniul politicii externe, diplomației, securității și metode inovative de predare și perfecționare a curriculumurilor universitare, a monografiei „Models of contemporary public diplomacy”, suportului de curs „Diplomație publică” și coautoare a lucrărilor: „Apărarea. Dicționar de buzunar”, „Securitatea. Glosar Explicativ” și „Cultura de securitate. Ghid metodic”. Doamna Panța activează în calitate de manageră de proiecte în cadrul Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), anterior deținând această funcție în cadrul Centrului de Informare și Documentare privind NATO și Institutul European de Studii Politice din Moldova.

Sanda Sandu este expertă în securitate și drepturile omului, deținătoare a unui masterat în Politici Publice de la Universitatea Central Europeană, și a absolvit Școala de Drept din Riga. Activează în prezent ca Fellow în domeniul Drepturilor Omului la Fundația Wikimedia și oferă expertiză și consiliere în securitate în cadrul Fundației Konrad Adenauer. Fiind Co-Fondatoare a Platformei pentru Inițiative în Securitate și Apărare, ea este recunoscută pentru expertiza sa în securitate. A fost implicată în mai multe proiecte de cercetare naționale și internaționale ce au investigat teme precum asigurarea integrității, reforma sectorului de securitate și guvernare, dezinformarea și consolidarea rezilienței în Moldova și Europa de Est, asigurarea drepturilor omului în cadrul platformelor tech. Cu o experiență de peste 10 ani în domeniul societății civile și organizațiilor internaționale, Sanda Sandu s-a specializat în identificarea riscurilor de corupție și elaborarea politicilor de integritate și anticorupție. A coordonat studii și a publicat articole pe subiecte de securitate informațională, riscuri de corupție, analiza sectorului de securitate și apărare, și coordonarea asistenței externe.

DCAF – Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate este dedicat consolidării securității statelor și a cetățenilor acestora într-un cadru de guvernare democratică, domnie a legii, respectare a drepturilor omului și egalitate de gen.

De la înființarea sa în anul 2000, DCAF a contribuit la realizarea păcii și dezvoltării mai sustenabile, asistând statele partenere și actorii internaționali pentru a îmbunătăți guvernarea sectorului de securitate prin reforme incluzive și participative. DCAF creează produse de cunoaștere inovatoare, promovează norme și bune practici, oferă expertiza legislativă și pentru formularea de politici și sprijină consolidarea capacităților în sectorul securității și în societatea civilă.

Membrii Consiliului Fundației DCAF reprezintă peste 50 de țări și Cantonul Geneva. Activ în peste 70 de țări, DCAF este recunoscut la nivel internațional ca unul dintre cele mai importante centre de excelență din lume pentru guvernarea sectorului de securitate (SSG) și reforma sectorului de securitate (SSR). DCAF este ghidat de principiile neutralității, imparțialității, asumării locale, participării inclusive și egalității de gen.

PISA - Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare este o organizație neguvernamentală care are scopul de a promova cultura de securitate în rândul cetățenilor Republicii Moldova și de a sprijini instituțiile guvernamentale în reformarea sectorului de securitate și apărare.

PISA a fost fondată la data de 29 iulie 2021 de un colectiv format din experți și 15 organizații non-guvernamentale și înregistrată legal ca asociație obștească în august 2022. La momentul actual, are 22 de membri.

PISA susține viziunea unei Moldove reziliente, unde un sector robust de securitate și apărare constituie o bază esențială pentru dezvoltarea unei națiuni prospere. În acest context, PISA colaborează activ cu instituțiile de stat din Republica Moldova, cu societatea civilă, mediul academic, mass-media și cu reprezentanțele diplomatice acreditate la Chișinău.

